

T.C.

BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

BANKACILIK VE FİNANS ANABİLİM DALI

**FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN BİREYSEL EMEKLİLİK
SİSTEMİ TERCİHLERİNE ETKİSİ: BURDUR MEHMET AKİF
ERSOY ÜNİVERSİTESİNDE BİR ARAŞTIRMA**

Hüseyin YÖNTEM

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

Doç. Dr. Osman Kürşat ONAT

BURDUR, 2021

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BANKACILIK VE FİNANS ANABİLİM DALI

**FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN BİREYSEL EMEKLİLİK
SİSTEMİ TERCİHLERİNE ETKİSİ: BURDUR MEHMET AKİF
ERSOY ÜNİVERSİTESİNDE BİR ARAŞTIRMA**

Hüseyin YÖNTEM
YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN: Doç. Dr. Osman Kürşat ONAT
JÜRİ ÜYESİ: Doç. Dr. Osman AKIN
JÜRİ ÜYESİ: Doç. Dr. Ayşe Nilgün ERTUĞRUL

BURDUR, 2021

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Hüseyin YÖNTEM tarafından hazırlanan “Finansal Okuryazarlığın Bireysel Emeklilik Sistemi Tercihlerine Etkisi: Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde Bir Araştırma” başlıklı bu çalışma, 15/03/2021 tarihinde *Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim Ve Öğretim Yönetmeliği*’nin ilgili **maddesi** uyarınca yapılan **Tez Savunma Sınavı** sonucunda başarılı bulunarak, jürimiz tarafından Bankacılık ve Finans **Anabilim Dalında** Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Bölüm/Anabilim Dalı	İmza
Danışman: Doç. Dr. Osman Kürşat ONAT	Sağlık Yönetimi/Sağlık Kurumları /.....	
	Muhasebe ve Finansman Ana B. D.	
Üye: Doç. Dr. Ayşe Nilgün ERTUĞRUL	İşletme Bölümü /	
	Muhasebe ve Finansman Ana B. D.	
Üye: Doç. Dr. Osman AKIN	İşletme Bölümü /	
	Muhasebe ve Finansman Ana B. D.	

Enstitü Müdürü

İmza

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ETİK BEYANI

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'ne göre hazırlamış olduğum “Finansal Okuryazarlığın Bireysel Emeklilik Sistemi Tercihlerine Etkisi: Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde Bir Araştırma” adlı tezin hazırlanması sürecinde akademik ve etik kuralları ihlal etmediğimi, tezimin özgün olduğunu, başvurduğum kaynakları metin içinde, dipnotlarda ve kaynakçada eksiksiz ve bilimsel kurallara uygun olarak gösterdiğimi taahhüt ederim.

Hüseyin YÖNTEM

TEŞEKKÜR METNİ

Tez çalışmamın her aşamasında bilgi ve deneyimleri ile desteğini esirgemeyen hem tez döneminde hem de ders aşaması süresince bilgi, birikimi ve tecrübesi ile bana rehberlik eden, desteğini ve anlayışını her zaman hissettiğim değerli danışman hocam Doç. Dr. Osman Kürşat ONAT'a çok teşekkür ederim.

Tez Savunma Jürimde yer alarak çalışmama yön veren ve katkı sağlayan Doç. Dr. Ayşe Nilgün ERTUĞRUL ve Doç. Dr. Osman AKIN hocalarıma teşekkür ederim.

Tüm hayatım ve eğitim öğretim yıllarım boyunca beni her zaman destekleyen, yanımda olan, bugünlere gelmemde büyük emekleri olan, bana her daim inanan ve güvenen, gücüme güç katan canım babam Ali YÖNTEM'e ve canım annem Dudu YÖNTEM'e sonsuz teşekkür ederim.

Desteği ve bana olan inancı ile motivasyonumu artıran canım kardeşim Yakup YÖNTEM'e çok teşekkür ederim.

(YÖNTEM, Hüseyin, Finansal Okuryazarlığın Bireysel Emeklilik Sistemi Tercihlerine Etkisi: Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, Burdur, 2021)

ÖZET

Küreselleşme ile finansal piyasaların giderek karmaşık hale gelmesi, teknolojinin gelişmesi, yeni finansal ürünlerin ve hizmetlerin ortaya çıkması sonucunda bireyler finansal anlamda birtakım risklerle karşı karşıya kalmaktadır. Bireylerin finansal alanda bu risklerden kaçınması için finansal okuryazar olmaları gerekmektedir. Finansal okuryazarlık tüketicilere finansal konularda gerekli bilgileri edinmesini sağlayarak bu bilgiler sayesinde onlara bilinçli ve doğru karar vermelerine yardımcı olmaktadır.

Bireysel emeklilik, bireylerin emeklilik döneminde ek gelir elde ederek rahat bir yaşam sürmelerini sağlayan sistemdir. Ülkemizde yeni gelişmekte olan bireysel emeklilik sistemi ilk olarak bireyler açısından oldukça önemli bir yere sahip olmasına rağmen sisteme katılım ve sistemin bilinirliği istenilen düzeyde değildir. Sisteme katılım ve sistemin bilinirliğinin artırılması konusunda finansal okuryazarlık oldukça önemli katkılar sağlamaktadır.

Bu tez çalışmasının amacı, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri ile bireysel emeklilik sistemi farkındalıkları arasındaki ilişkiyi ve etkiyi ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenim görmekte olan öğrenciler üzerinde araştırma yapılmıştır. Araştırmaya 511 öğrenci katılmıştır. Nicel analiz yöntemleri uygulanan araştırma Aralık/2020-Ocak/2021 döneminde uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS-25 programında analiz edilmiştir.

Çalışma üç bölümden oluşmakta olup birinci bölümde finansal okuryazarlık, ikinci bölümde bireysel emeklilik sistemi ve üçüncü bölümde uygulama kısmı olacak şekilde tamamlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Okuryazarlık, Finansal Eğitim, Bireysel Emeklilik Sistemi, BES.

(YÖNTEM, Hüseyin, The Effect of Financial Literacy on Private Pension System Preferences: A Study at Burdur Mehmet Akif Ersoy University, Master Thesis, 2021)

ABSTRACT

As a result of increasing complexity of financial markets with globalization, development of technology and emergence of new financial products and services, individuals face some risks in financial terms. Individuals must be financially literate in order to be protected from these risks in the financial field. Financial literacy enables consumers to obtain the necessary information on financial matters, and thanks to this information, helps them to make conscious and correct decisions.

Private retirement is a system that enables individuals to live a comfortable life by earning additional income during their retirement period. Although the private pension system, which is newly developing in our country, initially has a very important place for individuals, participation in the system and the awareness of the system are not at the desired level. Financial literacy contributes significantly to participation in the system and to increasing the awareness of the system.

The purpose of this thesis is to reveal the relationship and effect between students financial literacy levels and their awareness of the private pension system. For this purpose, a research was carried out on students studying at Burdur Mehmet Akif Ersoy University Faculty of Economics and Administrative Sciences. 511 students participated in the study. The research, in which quantitative analysis methods were applied, was applied in the period of December / 2020-January / 2021. The obtained data were analyzed in SPSS-25 program.

The study consists of three parts. The first part is financial literacy, the second part is the private pension system, and the third part is the application part.

Keywords: Financial Literacy, Financial Education, Private Pension System, IPS.

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYANI	ii
TEŞEKKÜR METNİ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar	x
GRAFİKLER	xiii
KISALTMALAR	xiv
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL OKURYAZARLIK KAVRAMI

1.1. FİNANSAL OKURYAZARLIK TANIMI	3
1.2. FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN ÖNEMİ.....	5
1.3.FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN YARARLARI.....	8
1.3.1. Finansal Okuryazarlığın Bireylere Yararları.....	8
1.3.2. Finansal Okuryazarlığın Ekonomiye Yararları	11
1.4.FİNANSAL OKURYAZARLIK VE FİNANSAL EĞİTİM İLİŞKİSİ	12

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE VE DÜNYA’DA BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ

2.1. BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ TANIMI	15
2.2. DÜNYA’DA BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN ORTAYA ÇIKIŞI.....	15
2.3. TÜRKİYE’DE BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN ORTAYA ÇIKIŞI.....	17
2.4. BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN ÖZELLİKLERİ.....	19
2.5. BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN AMACI VE KAPSAMI.....	20

2.6. BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN TARAFLARI	21
2.6.1. Katılımcı	21
2.6.2. Emeklilik Şirketi	23
2.6.3. Portföy Yöneticisi	25
2.6.4. Takasbank.....	26
2.6.5. Hazine Müsteşarlığı.....	26
2.6.6. Emeklilik Gözetim Merkezi	27
2.6.7. Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)	27
2.6.8. Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu (BEDK).....	28
2.6.9. Bireysel Emeklilik Aracıları.....	28
2.7. BİREYSEL EMEKLİLİK SÖZLEŞMELERİ.....	29
2.7.1. Bireysel Emeklilik Sözleşmesinin İçeriği ve Kapsamı	29
2.7.2. Bireysel Emeklilik Sözleşmesinin Kurulması ve Yürürlüğe Girmesi.....	30
2.7.3. Bireysel Emeklilik Sözleşmenin Tarafları, Tarafların Hak ve Yükümlülükleri	31
2.7.4. Katkı Payının Değiştirilmesi ve Ödemeye Ara Verme	31
2.7.5. Ödenen Katkı Paylarının Fon Dağılımı Değişikliği	31
2.7.6. Emeklilik Planı Değişikliği	32
2.7.7. Birikimi Başka Şirkete Aktarma Talebi	32
2.7.8. Sistemden Ayrılma	33
2.7.9. Emekliliğe Hak Kazanma ve Birikimin Ödenmesi	33
2.7.10. Bireysel Emeklilik Sözleşmesinde Ret ve Cayma	34
2.7.11. Grup Emeklilik Sözleşmeleri	35
2.8. BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNDE DEVLET KATKISI.....	35
2.9. BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNİN FİNANSMAN KAYNAKLARI.....	37
2.9.1. Katkı Payı Ödemeleri	37
2.10. GİDER ÖDEMELERİ VE GİDER KESİNTİLERİ.....	37
2.10.1. Giriş Aidatı	37
2.10.2. Yönetim Gider Kesintisi	37
2.10.3. Fon İşletim Gider Kesintisi	38
2.11. BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNDE OTOMATİK KATILIM DÖNEMİ	38
2.12. DÜNYA’DA BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ UYGULAMALARI	41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FINANSAL OKURYAZARLIĞIN BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ

TERCİHLERİNE ETKİSİ: BURDUR MEHMET AKİF ERSOY

ÜNİVERSİTESİNDE BİR ARAŞTIRMA

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI	43
3.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	43
3.2.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	43
3.2.2. Veri Toplama Yöntemi ve Anket Formunun Hazırlanması	44
3.3. ARAŞTIRMA VERİLERİNİN ANALİZİ VE BULGULAR.....	45
3.3.1. Normallik Testi	45
3.3.2. Güvenilirlik Analizi.....	46
3.3.3. Demografik Bulgular.....	46
3.3.4. Finansal Okuryazarlık ile İlgili Analizler.....	51
3.3.4.1. Cinsiyet ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi	51
3.3.4.2. Yaş ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi	51
3.3.4.3. Okunan Sınıf ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi.....	53
3.3.4.4. Bölüm ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi	55
3.3.4.5. Aylık Harcama Tutarı ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi	59
3.3.4.6. Ekonomik-Finansal Olayların Takip Edilme Sıklığı ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi.....	60
3.3.5. Bireysel Emeklilik Sistemi ile İlgili Analizler	62
3.3.5.1. Cinsiyet ile Bireysel Emeklilik sistemi (BES) Farkındalığı İlişkisi.....	62
3.3.5.2. Yaş ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı İlişkisi .	62
3.3.5.3. Okunan Sınıf ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı İlişkisi.....	64
3.3.5.4. Bölüm ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı İlişkisi	65
3.3.5.5. Aylık Harcama Tutarı ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) İlişkisi.....	69
3.3.5.6. Ekonomik-Finansal Olayların Takip Edilme Sıklığı ile Bireysel Emeklilik sistemi (BES) Farkındalığı İlişkisi	70

3.3.5.7. Öğrencilerin Primlerin Hangi Aralıkta Olunca Yatırım Yapacağı Düşüncesi	71
3.3.6. Korelasyon Analizi	72
SONUÇ	74
KAYNAKÇA	78
EK-1 ANKET FORMU	89
EK-2 ETİK KURUL İZNİ	94
ÖZGEÇMİŞ	95

TABLOLAR

Tablo 1: 2020 Yılı İçin Alınabilecek En Fazla Devlet Katkısı Tutarı	35
Tablo 2: BES'te Kalma Sürelerine Göre Hak Edilen Devlet Katkısı Oranları	36
Tablo 3: BES'te 1 Ocak 2013'ten Önce Sisteme Dahil Olma Süresine Göre İlave Edilen Süreler	36
Tablo 4: Otomatik Katılım Sistemine Kademeli Geçiş Tarihleri.....	38
Tablo 5: OKS'de Çalışan Bireylerin Devlet Katkısını Hak Ediş Oranları.....	39
Tablo 6: OKS Katılımcı Sayısı ve Fon Tutarlarına Dair Bilgiler	40
Tablo 7: Bireysel Emeklilik Sistemi ve Otomatik Katılım Sistemi Arasındaki Farklar .	40
Tablo 8: Güvenilirlik Analizi Sonuçları.....	46
Tablo 9: Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı	47
Tablo 10: Katılımcıların Yaşlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı	47
Tablo 11: Katılımcıların Okudukları Bölüme Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı.....	48
Tablo 12: Katılımcıların Öğretim Türüne Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı	48
Tablo 13: Katılımcıların Sınıflarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı	48
Tablo 14: Katılımcıların Genel Not Ortalamalarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı .	49
Tablo 15: Katılımcıların Anne-Babalarının Eğitim Durumuna Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı	49
Tablo 16: Öğrencilerin Aylık Kişisel Harcama Tutarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı	50
Tablo 17: Öğrencilerin Ülkemizde Gelişen Ekonomik ve Finansal Olayları Takip Ettikleri Kaynağa ve Ülkemizde Gelişen Ekonomik ve Finansal Olayları Takip Etme Sıklığına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı.....	50
Tablo 18: Cinsiyet ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi-T-Testi Sonuçları.....	51
Tablo 19: Yaş ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi-ANOVA Testi Sonuçları	52
Tablo 20: Yaş ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi-Tukey Testi Sonuçları.....	52

Tablo 21: Okunan Sınıf ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi-ANOVA Testi Sonuçları	53
Tablo 22: Okunan Sınıf ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi-Tukey Testi Sonuçları	54
Tablo 23: Bölüm ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi-ANOVA Testi Sonuçları.....	55
Tablo 24: Bölüm ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi-Tukey Testi Sonuçları	55
Tablo 25: Aylık Harcama Tutarı ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi-ANOVA Testi Sonuçları	59
Tablo 26: Ekonomik-Finansal Olayların Takip Edilme Sıklığı ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi-ANOVA Testi Sonuçları.....	60
Tablo 27: Ekonomik-Finansal Olayların Takip Edilme Sıklığı ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi-Tukey Testi Sonuçları.....	61
Tablo 28: Cinsiyet ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı İlişkisi-T-Testi Sonuçları	62
Tablo 29: Yaş ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı İlişkisi-ANOVA Testi Sonuçları	63
Tablo 30: Yaş ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı İlişkisi-Tukey Testi Sonuçları	63
Tablo 31: Sınıf ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı İlişkisi-ANOVA Testi Sonuçları	65
Tablo 32: Bölüm ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı İlişkisi-ANOVA Testi Sonuçları	65
Tablo 33: Bölüm ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı İlişkisi-Tukey Testi Sonuçları	66
Tablo 34: Aylık Harcama Tutarı ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı İlişkisi-ANOVA Testi Sonuçları.....	69
Tablo 35: Ekonomik-Finansal Olayların Takip Edilme Sıklığı ile Bireysel Emeklilik Sistemi Farkındalığı İlişkisi-ANOVA Testi Sonuçları	70
Tablo 36: Ekonomik-Finansal Olayların Takip Edilme Sıklığı ile Bireysel Emeklilik Sistemi Farkındalığı İlişkisi-Tukey Testi Sonuçları	70

Tablo 37: Öğrencilerin Primlerin Hangi Aralıkta Olunca Yatırım Yapacağı Düşüncesi	71
Tablo 38: Korelasyon Katsayısının (R) İlişki Dereceleri.....	72
Tablo 39: Finansal Okuryazarlık Puanı ve Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı İlişkisi.....	72

GRAFİKLER

Grafik 1:Bireysel Emeklilik Sisteminde Yıllara Göre Katılımcı Sayısı	22
Grafik 2:2020 Yılı Katılımcı Sayısının Yaş Dağılımı	23
Grafik 3:2020 Yıl Sonu İtibariyle Katılımcı Sayısının Emeklilik Şirketleri Bazında Dağılımı	24
Grafik 4:2020 Yıl Sonu İtibariyle Emeklilik Şirketleri Bazında Toplam Fon Dağılımı	25

KISALTMALAR

ABD: Amerika Birleşik Devleti

A.Ş: Anonim Şirketi

BES: Bireysel Emeklilik Sistemi

BAĞ-KUR: Esnaf ve Sanatkârlar ve Diğer Bağımsız Çalışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu

BAÜT: Brüt Asgari Ücret Tutarı

BEAS: Bireysel Emeklilik Aracıları Sicili

BESK: Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu

BESY: Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik

ÇSGB: T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

EGM: Emeklilik Gözetim Merkezi

EYF: Emeklilik Yatırım Fonu

FİGK: Fon İşletim Gider Kesintisi

FODER: Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği

KHK: Kanun Hükmünde Kararname

OECD: Organisation for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü)

OKS: Otomatik Katılım Sistemi

Md: Madde

SPK: Sermaye Piyasası Kurulu

SSK: Sosyal Sigortalar Kurumu

TAKASBANK: İstanbul Takas ve Saklama Bankası A.Ş.

TBMM: Türkiye Büyük Millet Meclisi

TCMB: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası

GİRİŞ

Teknoloji, iletişim ve finans piyasalarında yaşanan gelişme ve ilerlemeler bireylerin sorumluluklarının artmasına yol açmıştır. Bireylerin bu sorumluluklarından biri de okuryazarlıktır. Bireyler yaşamlarının her alanında olduğu gibi ekonomik ve finansal alanda da kararlar almak durumundadır. Bireylerin finansal kararlar alırken verecekleri olası hatalı kararlar bireyleri maddi zarara uğratabilmekte, refah kaybı yaşamalarına neden olabilmekte ayrıca psikolojik problemlere yol açabilmektedir. Finansal alanda yeterli bilgiye sahip olmayan bireylerin finansal olarak etkin karar almaları beklenemez. Bu noktada bireyler doğru ve bilinçli finansal karar alabilmek için finansal bilgi ve becerilere ihtiyaç duymaktadır. İşte hayatın her anında karşılaştığımız finans bilgisi yeterliliğinin göstergesi de finansal okuryazarlıktır.

Sınırların ortadan kalkması ile finansal piyasaların giderek karmaşık hale gelmesi, teknolojinin gelişmesi, yeni finansal ürünlerin ve hizmetlerin ortaya çıkması sonucunda finansal okuryazarlığın önemi artmıştır. Bireylerin temel düzeyde finans bilgisine sahip olması, kişisel harcamalarını planlaması, bütçe planı yapması ve yatırım planlaması gibi birçok konuda etkili ve sağlıklı karar alabilmeleri finansal okuryazar olmaları ile mümkün olmaktadır. Bireyler bu sayede kendi finansal refahları ve güvenlikleri açısından olduğu kadar ülke ekonomisinin gelişimi açısından da katkı sağlayabileceklerdir. Ayrıca bireylerin gelecek planları içinde önemli bir yere sahip olan emeklilik gibi konularda maddi zarara yol açmayacak kararlar alabilmesi finansal okuryazarlığın gelişimine bağlanmaktadır. Ülkemizde de sosyal güvenlik kurumlarının sağlamış olduğu emeklilik programları dışında bireysel emeklilik ile ilgili girişimler artmaktadır.

Bireysel emeklilik, bireylerin emeklilik döneminde ek gelir elde ederek rahat bir yaşam sürmelerini sağlayan sistemdir. Bireysel emeklilik sistemi ülkemizde 2003 yılında faaliyete başlamıştır. Bireysel Emeklilik Sistemi'nin amacı, bireyleri tasarrufa yönlendirerek, emeklilik dönemlerinde ek gelir sağlayarak daha rahat emeklilik yaşamı sunmaktır. Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) ülkemizde yeni gelişmekte ve tanınmakta olan bir sistemdir. Bireysel Emeklilik Sistemi'nin farkındalığının artmasında finansal okuryazarlık önemli bir yere sahiptir.

Bu çalışmada Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeyleri ile bireysel emeklilik sistemi

farkındalıkları arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Bu kapsamda hazırlanan çalışma üç bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın birinci bölümünde, finansal okuryazarlık kavramı başlığı adı altında finansal okuryazarlığın tanımı, önemi, yararları ve finansal eğitim ile ilişkisi konularına yer verilmektedir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, bireysel emeklilik sisteminin tanımı, ortaya çıkışı, amacı, kapsamı, özellikleri ve sistemin tarafları gibi sisteme ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümü ise uygulama bölümüdür. Bu bölümde araştırmanın amacı, evren ve örneklem hakkında bilgi, veri toplama araçlarına ilişkin bilgi ve yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular ortaya konmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

FİNANSAL OKURYAZARLIK KAVRAMI

Çalışmanın bu bölümünde finansal okuryazarlık kavramı ile ilgili bilgiler verilmektedir. Bu bağlamda finansal okuryazarlık kavramının tanımı, önemi ve yararları incelenmeye çalışılmıştır. Bölümün sonunda ise finansal okuryazarlık kavramı ile finansal eğitim arasındaki ilişki açıklanmıştır.

1.1.Finansal Okuryazarlık Tanımı

Son yıllarda dünyada yaşanan hızlı gelişmeler ve teknolojik ilerlemeler finansal sistemde yeni finansal ürün ve enstrümanların ortaya çıkmasına neden olmuş ve finansal ürün çeşitliliği artmıştır. Artan finansal ürün çeşitliliği finansal alanda ciddi karmaşıklıkları da beraberinde getirmiştir. Bu gelişmeler parayı yönetebilme yeteneğini tüketicilerin elde etmek isteyeceği en temel yeteneklerden biri haline gelmiştir. Tüketicilerin bu yeteneği elde edebilmesi için finansal okuryazarlık becerisi kazanması ve bu beceriyi olabildiğince geliştirmesi gerekmektedir. Bu açıdan finansal karar almak, oluşabilecek finansal sorunları çözmek ve sorunları önceden öngörerek gerekli tedbirleri alabilmek finansal okuryazarlıktan geçmektedir (Öztürk ve Demir, 2015: 114).

Son zamanlarda sıklıkla karşılaştığımız finansal okuryazarlık kavramı finans literatüründe oldukça yeni ve gelişime açık bir kavramdır. Bu yüzden de finansal okuryazarlık kavramının ortak fikir birliğine varılmış bilimsel bir tanımı bulunmamaktadır (Kamakia vd., 2017: 235). Bununla birlikte finansal okuryazarlık kavramı yerine ülkeler, araştırmacılar ve finansal kurumlar tarafından farklı kavramlar kullanılmaktadır. Finansal yeterlilik, finansal yönetim, para yönetimi ve ekonomi okuryazarlığı gibi finansal okuryazarlık kavramı yerine kullanılan kavramlardır (PRI, 2004: 5).

Finansal okuryazarlık, finans literatüründe yeni bir kavram olmasından dolayı finans kuruluşları ve araştırmacıları tarafından birçok tanımlama yapılmıştır. Bu tanımlamalardan bazıları ise aşağıdaki gibidir;

Finansal okuryazarlık Noctor vd. (1992)’ne göre; “insanların parasını kullanırken ve yönetirken bilinçli değerlendirmelerde bulunabilme ve etkili kararlar alabilme kabiliyetidir” (Aktaran Biçer ve Altan, 2016: 1503).

Mason ve Wilson (2000)'a göre; “finansal okuryazarlık, kişilerin finansal kavramlara ilişkin farkındalığının olması ve karar verme esnasında ihtiyaç duyulan bilgileri elde etme, değerlendirme ve anlamlandırmasıdır”.

Finansal okuryazarlık Hasting vd. (2012)'ne göre; “etkili kararlar verebilmek için gerekli matematiksel beceriye, finansal ürün ve kavram bilgisine sahip olmak ve bunları finansal planlama faaliyetleriyle pekiştirmek” şeklinde tanımlanmıştır.

Finansal okuryazarlık başka bir tanıma göre, ekonomik refahı etkileyen finansal durumlar hakkında bilgi edinme ve bu bilgiyi analiz etme becerisidir (Vitt vd., 2000: 12).

Finansal okuryazarlık aynı zamanda bireylerin, finansal kavram ve ürünleri anlayabilme, finansal fırsatları ve riskleri en doğru şekilde değerlendirip bilinçli seçimler yapabilme ve gerektiğinde etkili kararlar alabilme yeteneğidir (Miller vd.' den Aktaran Abdullah ve Chong, 2014: 2).

Bir başka tanımlamada ise; finansal okuryazarlık, bireyin finans anlayışıyla mantıklı ve etkili kararlar verebilmesini sağlayan, beceri ve bilgi kümesinden oluşan finansal nitelikteki konuları anlama yeteneğidir (Kefela'dan aktaran Vieira, 2012: 24).

Finansal okuryazarlık, bireylerin hayata tutunabilmesi için gereksinim duyduğu temel finansal bilgidir. Finansal bilgi, bireylerin toplumdaki faaliyetlerini devam ettirebilmesi için gerekli temel finansal terimleri içerir. Böylece finansal okuryazarlık, bireyin doğru karar alabilmesinin arkasında duran temel beceri olarak ön plana çıkmaktadır (Şamiloğlu vd.; 309).

Lusardi (2008) tanımlamasında finansal okuryazarlığı; temel düzeyde ve gelişmiş düzeyde finansal okuryazarlık olmak üzere iki açıdan ele almıştır. Temel düzeyde finansal okuryazarlık, bireylerin finansal kavramlarla ilgili temel bilgiye sahip olup, faiz oranı değişimleri ve hesaplamaları, enflasyonun ekonomiye etkileri gibi temel konuları kavrayabilmesini ifade eder. Gelişmiş düzeyde finansal okuryazarlık ise, temel finansal kavramların yanı sıra, hisse senedi, tahvil ve bono gibi daha derin finansal bilgilerin incelenmesini ve gerekli çıkarımlar yapabilme kabiliyetlerini içerir.

Finansal okuryazarlık OECD'nin tanımlamasına göre; “bireylerin ekonomik hayata uyum sağlayabilmeleri için finansal ürün ve riskler ile alakalı bilgi edinmesi ve bu

bilgiyi finansal çerçevede hem bireyin hem de toplumun refah düzeyine katkı sağlayacak motivasyon ve özgüvene sahip olma becerisidir” (OECD, 2013: 144).

Ülkemizde finansal okuryazarlığı geliştirmek ve finansal farkındalığı oluşturmak amacıyla kurulan Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği (FODER) ise finansal okuryazarlığı; “bireylerin elde etmiş oldukları gelirlerini, tasarruflarını ve yatırımlarını doğru bir biçimde değerlendirebilme ve bütçelerini verimli kullanabilme yeteneğine sahip olabilme durumu” şeklinde tanımlamıştır (www.fo-der.org, 20.12.2019).

Finansal okuryazarlık, bireylerin gerekli finansal ürün ve kavramlar hakkında bilgiye vakıf olmalarını, finansal fırsatları değerlendirmelerini, riskleri görmelerini, nereden yardım almaları gerektiğini bilmeleri ve ekonomik refahı artırmak için bilgi ve deneyimlerini kullanabilmeleri süreci olarak tanımlanabilir (Temizel, 2010: 6-7).

Finansal okuryazarlık üzerine yapılan tüm bu tanımlara bakıldığında beş husus ön plana çıkmaktadır. Bunlar (Remund, 2010: 279);

- Finansal kavramlar ile ilgili bilgi,
- Finansal ihtiyaçlar doğrultusunda etkili finansal planlama yapabilme becerisi,
- Finansal kavramlar neticesinde iletişim kurabilme yeteneği,
- Uygun finansal kararlar alabilme yeteneği,
- Bireyin finansal yönetim kabiliyetidir.

1.2. Finansal Okuryazarlığın Önemi

Serbest piyasa ekonomisine geçilmesiyle birlikte yeni finansal ürünler ortaya çıkmış, uygulamalardaki çeşitlilik ve finansal piyasalarda var olan ürünlerde artışlar görülmüştür (Ergün vd., 2014: 849). Son yıllarda piyasalardaki gelişmeler, ekonomik, demografik ve politik anlamda meydana gelen değişiklikler, yeni ürünlerdeki artışlar ve finansal piyasalardaki karmaşıklıklar finansal okuryazarlığın öneminin artmasına neden olmuştur. Bu değişiklik ve gelişmeler ile birlikte bireylerin sorumlulukları ve riskleri de buna paralel olarak artmıştır.

Finansal okuryazarlık bireylerin temel finansal işlemleri yapabilmesinden bütçelerini başarılı bir şekilde yönetebilmesine, finansal piyasalara katılımından rahat bir emeklilik için tasarruf yapabilmesine kadar finansal kararları almada önemli rol

oyunmaktadır. Ayrıca finansal okuryazarlık sadece finansal ürünler ve hizmetler hakkında bilgi edinme değil bilgiyi kullanabilme yeteneği sayesinde bireyin finansal refahını sağlaması ve sürdürebilmesi açısından önemlidir.

Bireyler, yaşamları boyunca finansal kararlar almak zorunda kalmaktadır. Kendi bütçelerine göre gelir ve gider dengesini nasıl yapacaklarını, paralarını ne tür yatırımlarda kullanacaklarını, gelirlerinin ne kadarını tasarrufa ayıracaklarını, harcamalarını hangi oranda ne kadarını borçlanarak gerçekleştireceklerini ve finansal risklerini nasıl yöneteceklerine ilişkin finansal kararları almakla yükümlüdür (Widdowson ve Hailwood, 2007: 38). Dolayısıyla bireyler en azından temel finansal okuryazarlık bilgisine sahip olmalıdır.

Geleneksel olarak bilgili tüketicilerin daha iyi bir tüketici olacağı yapılan araştırmalarda kabul görmektedir. Tüketicinin finansal bilgisinin artması, finansal kavram ve enstrümanların karmaşıklık düzeyleri arttıkça, bu noktada önemli bir hal alacaktır. Böylece tüketicilerin finansal okuryazarlık seviyesinin yükseltilmesi, yeni ve farklı finansal ürünlerin anlaşılmasını ve bu ürünler arasında doğru seçimler yapılabilmesini sağlayacaktır (Hathaway ve Khatiwada, 2008: 1).

Finansal okuryazarlığın önemini ve gereksinim duyulan bir konu olmasını ortaya koyan bazı faktörler bulunmaktadır. Bu faktörler (OECD, 2005: 11-32):

Finansal Ürün Sayısının Artması: Teknolojinin gelişimi ile birlikte tüketicilerin finansal ürün ve hizmetlere ulaşımı çok hızlanmış ve oldukça kolaylaşmıştır. Finansal piyasaların serbestleşmesi ve teknolojik gelişmelerle maliyetlerin düşürülmesi, finansal ürünlerin artmasına neden olmuştur. Finansal ürünlerdeki bu çeşitlilik tüketicilere daha fazla seçenek sunmaktadır. Fakat bununla beraber birtakım zorluklar da getirmiştir. Bu durumda, tüketiciler daha çok finansal karar alma durumu ile karşılaşmakta ve artan sayıda bankacılık hesabı işlemleri ile, bunlardan bir tanesine sahip olmayan veya sınırlı şekilde bir tanesini kullananlar daha dezavantajlı duruma düşmektedir.

Finansal Ürünlerin Karmaşıklığı: Tüketiciler daha önce sadece iki temel bankacılık ürünüyle karşılaşmaktaydı. Bunlar bir çek hesabı ve bir tasarruf

hesabıydı ve bu tür hesapların açılması kolaydı. Fakat, şimdi tüketiciler çeşitli çek ve banka hesaplarıyla karşı karşıya kalmaktadır. Ayrıca tüketiciler, birçok tasarruf aracı arasından seçim yapma durumuyla da karşılaşmaktadır (OECD, 2005: 28).

Emeklilik Sistemlerindeki Değişiklikler: Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde teknolojiye gelişme ve değişikliklerle beraber, sosyo-kültürel ve ekonomik gelişmeler neticesinde, emeklilik sisteminde de zorunlu değişikliklere gidilmiştir (Altıntaş, 2009: 152). Bu alanda yapılan en belirgin değişiklik Belirlenmiş Fayda Esaslı Emeklilik sisteminden Katkı Esaslı Emeklilik sistemine doğru bir adım atılmasıdır (Orton, 2007: 4).

Yaşam Sürelerinin Uzaması: Bireylerin ortalama yaşam süresi uzamıştır. Bu durum, insanların emeklilik sürelerinin daha uzun olacağı anlamına gelmektedir. Çalışan nüfus, artan emekli insan sayısını destekleyecek şekilde artmayacaktır. Bu da nüfusun yaşlanması ve emekli insanların sayısında artış olması emeklilik sisteminde birtakım sorunlar ortaya çıkartacaktır (Orton, 2007: 3).

Düşük Finansal Okuryazarlık Düzeyi: Finansal okuryazarlık araştırmalarına göre, tüketicilerin finansal konular hakkında yeterli bilgi düzeyine sahip olmadığını göstermektedir (OECD, 2005: 11). Bu durum da finansal okuryazarlığa olan ihtiyacı her geçen gün artırmaktadır.

Bireylerin Gelirlerindeki Artış: Yatırım yapmak isteyen birey sayısı önceki yıllara göre artış göstermiştir. Artık daha fazla aile, dolaylı olarak veya doğrudan hisse senedine yatırım yapmaktadır (OECD, 2005: 32).

Finansal Okuryazar Sayısının Artırılması Toplumsal Refah Artışına Katkı Sağlayabilir: Toplumda bireylerin finansal okuryazarlık düzeyleri iyileştirildikçe ve sayısı arttıkça hem bireyin hem de toplumun refahı artacaktır. Dolayısıyla bu durum finansal piyasalara olumlu yansıtacak ve ekonominin sorunsuz işlemlerini sağlayacaktır (Orton, 2007: 6).

Finansal okuryazarlık konusunun önemli hale gelmesinde etkili olan unsurlardan biri de yatırım, tasarruf ve finansal dolandırıcılığı içerisinde bulunduran üç boyutlu yapısıdır. Bu durum finansal okuryazarlık kavramını ön plana çıkarmaktadır. İyi bir finansal okuryazarlık düzeyine sahip olunması, bir taraftan bireylere kendi durumlarına

göre finansal kararlar almasına yardım ederek rasyonel olmayan davranışlar sergilemesinden kaynaklanan hataları azaltmalarını bir taraftan da finans kurum ve kuruluşların bir yapı oluşturmalarına olanak sağlayacaktır (Özçam, 2006: 19).

Tüm bu faktörlerin ve finansal konuların hayatımızda bu kadar yer ediyor olması finansal okuryazarlığın önemini ortaya koymaktadır. Finansal ürün ve hizmetlerde çeşitliliğin artması ve karmaşık hale gelmesi, finansal konular hakkında yeterlilik kazanma ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Bu durum finansal bilgiye ve temel finansal becerilere giderek artan bir gereksinim olduğunu göstermektedir.

1.3. Finansal Okuryazarlığın Yararları

Finansal okuryazarlık tüketicilere finansal konularda gerekli bilgileri edinmesini sağlayarak bu bilgiler sayesinde onlara bilinçli ve doğru karar vermelerine yardımcı olmaktadır. Bununla beraber, finansal konularda rasyonel davranan bireylerin finansal piyasalara katılım sağlamaları, ülke ekonomisine katkı da bulunmaktadır. Aşağıda finansal okuryazarlığın bireye ve ülke ekonomisine yararları ayrı ayrı ele alınmaya çalışılacaktır.

1.3.1. Finansal Okuryazarlığın Bireylere Yararları

Finansal okuryazarlık, bireylerin günlük yaşamda karşı karşıya kaldıkları birçok alanla ilişkilidir. Finansal okuryazarlık, bireylere finansal konular hakkında bilgi sahibi olma, finansal konularda karşılaşılabilecek finansal riskleri daha iyi yönetebilme, daha etkin ve verimli kararlar alabilme olanağı sağlamaktadır (Temizel, 2010: 1).

Finansal piyasaların daha karmaşık bir hale gelmesi, yeni ürün ve hizmetlerin ortaya çıkması ile birlikte bireylerin finansal risk ve sorumlulukları da genişlemekte çeşitliliği artmaktadır. Finansal piyasalarda ürün ve hizmetlere sahip olunması kadar bireylerin bu bilgiyi analiz edip değerlendirme yapmaları da gerekmektedir.

Günümüzde bireyler, yaşamları boyunca istek ve ihtiyaçlarını gidermek adına birçok finansal ürün ve hizmetlerden faydalanmaktadır. Bu ürün ve hizmetlerin bireyin hayatına değer katması için akılcı bir şekilde seçilmesi gerekmektedir. Yani başka deyişle bu durum finansal okuryazarlık ile mümkün olmaktadır (Güler, 2015: 15).

Finansal okuryazarlığın, bireylerin ihtiyaç duyduğu bir alan olması birçok nedene dayanmaktadır. Finansal araçlar hakkında bilgi ve farkındalık düzeylerinin düşük olması,

finansal ürünler ve hizmetler hakkındaki bilgileri nasıl ve nereden elde edecekleri hususunda yeterli bilgi düzeyinin olmaması ve finansal ürünlerin çeşitliliği hususunda haberdar olunmaması bu noktada dikkat çeken nedenler olarak görülmektedir (Mason ve Wilson, 2000: 7).

Bireylerin finansal okuryazarlık düzeylerinin yükseltilmesi, finansal sistemde ortaya çıkabilecek avantajlardan faydalanabilmelerini, refah seviyelerini artırabilmelerini ve karşılaşılabilecek olumsuzluklar ile haksız yaptırımlardan korunabilmelerini sağlamaktadır.

Yapılan araştırmalarda yüksek finansal okuryazarlık seviyesine sahip bireyler, finansal piyasalara katılma ve finansal bilgilerini geliştirme çabaları noktasında, finansal okuryazarlık düzeyi düşük olan bireylere göre daha istekli davranmaktadır (Lusardi ve Mitchell, 2014: 21-22).

Finansal karar verebilme becerisi, tüketicilerin finansal ilişkilerini yürütebilmelerinde önemli rol oynamaktadır. Finansal okuryazarlık düzeyi yüksek bir bireyin finansal işlemlerini daha etkili yönetebilecek bilgi ve yeteneğe sahip olması muhtemeldir. Örneğin, etkin bir bütçeleme yapabilme, bilinçli yatırım kararı alabilme ve fatura vb. diğer ödemelerini düzenli gerçekleştirebilme olasılığı da daha yüksek olabilmektedir. Finansal kararların sonuçlarının tüketicinin finansal refah ve yaşam standardında etkileri olduğu görülmektedir (Widdowson ve Hailwood, 2007: 38). Bir diğer husus finansal okuryazarlık düzeyinin düşük olması, bireylerin istenmeyen finansal karar almalarına sebep olmaktadır. Bu durum da bireylerin refah seviyelerini azaltmaktadır (Karabacak, 2012: 51).

Finansal okuryazarlık düzeyinin artması, bireylerin kişisel ve çalışma hayatında olumlu bir etki oluşturmaktadır. Bireylerin finansal bilgi düzeylerinin artması, sosyal psikolojik baskıları ve finansal anlaşmazlıkları azaltmasına ve ailenin ekonomik refahını arttırmasına yardımcı olmaktadır. Bu ortamda büyüyen çocuklar daha az agresif ve anti-sosyal davranış gösterir ve daha fazla özgüvene sahip olur. Çalışma hayatında ise, bireylerin verimliliği, iş memnuniyeti ve üretkenliği daha yüksek olur (Taft vd., 2013: 64).

Finansal okuryazarlık seviyesinin yükselmesinin önemli katkılarından bir diğeri de bireylerin emeklilik planlamalarında görülmektedir. Bireyler çalışma hayatında ki

finansal refahı emeklilik dönemlerinde de korumak ve yükseltmek adına tasarruf yapmaktadırlar. Bu süreçte bireyler bireysel emeklilik sistemlerine katılmaktadır (Karabacak, 2012: 51).

Finansal ürünler arasında etkin portföy yönetimi için seçim yapmak zorunda kalan tüketiciler, risk çeşitlendirmesini göz önünde bulundurmak zorundadır. Daha iyi finansal okuryazarlık düzeyine sahip tüketicilerin, finansal okuryazar düzeyine sahip olmayan tüketicilere göre, risk çeşitlendirmesini göz önüne alarak gerçekleştirdikleri görülmektedir (Lusardi ve Mitchell, 2014: 8; Jappelli ve Padula, 2011: 5). Daha iyi finansal okuryazarlık düzeyine sahip olan bireyler, finansal ürün ve hizmetler hakkında elde etmiş oldukları bilgi ve becerileri sayesinde risk yönetimlerini oldukça etkin gerçekleştirmektedir.

Diğer taraftan finansal okuryazarlık, bireylerin borçlanma noktasında da yarar sağlamaktadır. İyi bir finansal okuryazar düzeyine sahip bireyler, finansal dayanıklılığını artırabilmekte ve çok fazla borç altına girmekten kaçınabilmektedir. Örneğin; bireyler gelecekte borç ödeme planları yaparak, kredi borçlarını zamanında ödeyebilmektedir. Bu durumda bireylerin, borçlarını tekrar borçlandırma olasılıkları daha düşüktür. Ayrıca yatırım konusunda ve tasarruflarını çeşitlendirme istekleri de fazladır. Düşük finansal okuryazarlık seviyesine sahip bireyler ise, faiz kavramını tam anlamıyla kavrayamadıklarından dolayı daha fazla işlem ücretine ve kredilerde daha yüksek faiz oranlarına maruz kalmaktadır. Bu durumda birey, daha fazla borçlanmakta ve daha az tasarruf yapma eğiliminde bulunmaktadır (Klapper ve Lusardi, 2019: 2).

Finansal okuryazarlığın bireyler açısından yararları aşağıdaki gibi özetlenebilir (Capuano ve Ramsay, 2011: 35);

- Daha fazla gelir elde etme,
- Tasarruf yapmaya istekli olma,
- Emeklilik için tasarruf yapma,
- Borçlanma konusunda daha hassas davranma,
- Finansal hedefleri doğru saptama,
- Finansal piyasalara katılımda daha istekli olma,

- Maddi olarak kendine güven duyma,
- Kendi ihtiyaçlarına uygun finansal ürünleri seçme,
- Bütçe ve finansal planlama yapabilme becerisine sahip olmadır.

1.3.2. Finansal Okuryazarlığın Ekonomiye Yararları

Bireyler yaşamları boyunca finansal refahını artırmak için finansal okuryazarlığa gereksinim duymaktadır. Hızla değişen dünya ekonomisinde finansal okuryazarlık artan önemi ile birlikte küresel politika gündeminde de üst sıralarda yer almaktadır. Birey ve ailelere yarar sağladığı kadar finansal okuryazarlık ayrıca ülke ekonomilerine de yarar sağlamaktadır (Ritsulu, 2016: 722).

Finansal ürünlerin artması ve karmaşık hale gelmesi, bireylerin finansal güvenliği açısından etkili olabilmektedir. Finansal geleceği riske giren bireyler, finansal piyasalarda rasyonel olmayan davranışlar sergilemektedir. Bireylerin sergilemiş oldukları bu durum finansal piyasa hacminin küçülmesine neden olmakta ve piyasa dengesini bozabilmektedir (Mandell, 2006: 1). Finans sektörünün ve ekonomik büyümenin gerçekleşebilmesi için, bireylerin, finansal okuryazarlık seviyelerinin yükseltilmesi gerekmektedir (Satoğlu, 2014: 32).

Finansal okuryazarlık sürdürülebilir bir ekonomi ve piyasa verimliliği için de önemlidir. Finansal olarak eğitilmiş tüketicilerin, finansal ürünler ile ilgili bilgileri artacak ve kendi ihtiyaçlarına cevap veren ürünleri tercih edeceklerdir. Bu durum, bir taraftan piyasa verimliliğinin artmasına fayda sağlarken bir taraftan da piyasa rekabet artışı sağlayacaktır (Bernanke, 2011: 1).

Finansal okuryazarlık ve bilgi düzeyleri artan tüketicilerin, finansal kurumlardan talep edecekleri bilgiler artacak, bu doğrultuda finansal piyasaların şeffaflığı ve açıklığı da artış gösterecektir. Böylelikle şikâyet ve hukuki sorunların azalacağı da düşünülmektedir (TCMB, 2011: 83).

Tasarruf yapma konusunda da finansal okuryazarlık düzeyi yüksek olan bireyler düşük olan bireylere göre daha isteklidir. Ayrıca, finansal okuryazarlıkla birikimlerini yatırım için kullanan tüketiciler, finansal kuruluşlara finansman sağlanmasında katkı da bulunmaktadır. Bu da ülke ekonomisinin büyümesi açısından önemlidir (TCMB, 2011: 84).

Finansal okuryazarlık seviyesi yüksek bireylerin, finansal ürünler ve finansal yönetim konusundaki bilgi ve becerileri de yüksek olacaktır. Böylelikle risk yönetme yetenekleri gelişecek ve ileride meydana gelebilecek riskler karşısında, kendilerini finansal anlamda koruma çabaları da artacaktır. Dolayısıyla, finansal okuryazar sayısının artması, finansal piyasada ki kayıpları da azaltacaktır (Sakınç, 2018: 541).

1.4. Finansal Okuryazarlık ve Finansal Eğitim İlişkisi

Finansal eğitim toplumun her kesimini ilgilendiren bir kavramdır. Bireyin finansal karar alırken doğru tercihler yapabilmesi finansal donanımına ve bilgisine bağlı olarak gerçekleşmektedir. Finansal eğitim, bireylerin finansal okuryazarlık seviyesinin yükselmesi ve gerekli olan finans kültürünün oluşması bakımından önemli bir rol üstlenmektedir. Gelişen teknoloji, yeni finansal ürünlerin ortaya çıkması ve finansal çeşitliliğin artış göstermesi bireylerin finansal sorumluluklarının artmasına neden olmaktadır. Bu bağlamda bireylerin finansal sorumlulukları karşılama adına finansal eğitim önemli bir yere sahiptir.

Finansal eğitim bireylerin, finansal ürün ve kavramlara ilişkin farkındalığını artıran, bilgi, öğretim ve tavsiyeler aracılığıyla finansal risk ve fırsatları daha fazla takip etmelerini sağlayan, yardım için nereye başvuracakları hakkında bilgi sahibi olmalarını, finansal refahları açısından bir güven ve beceri geliştirmelerini sağlayan süreç (OECD, 2008: 13) olarak tanımlanmaktadır.

Finansal eğitim, tüketicilerin finansal ürün ve kavramlara yabancı kalmamasını, finansal ürünler arasında doğru tercihler yapabilmesini ve finansal açıdan güvende kalmalarını sağlamaktadır. Tüketiciler finansal eğitime sahip olarak, finansal bilgi ve donanımı sayesinde hatalı finansal karar almaktan kaçınmaktadır.

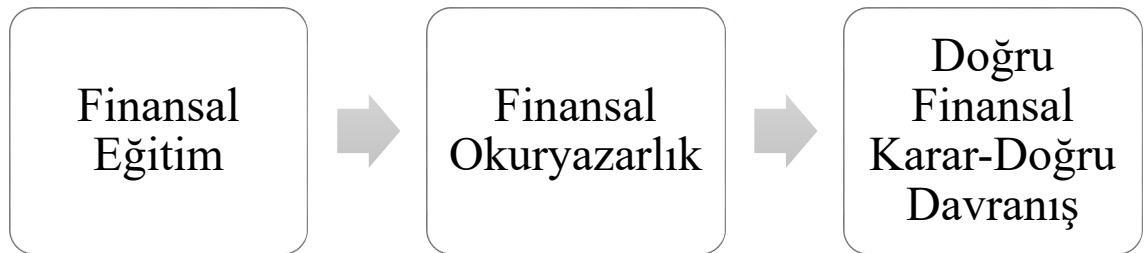
Toplumda meydana gelen, demografik, ekonomik ve finansal piyasalarda ki değişiklikler ile finansal eğitime olan gereksinim gün geçtikçe artmaktadır. Finansal piyasalarda ki gelişmeler, finansal araçların giderek karmaşık bir hale gelmesi, finansal eğitimin gerekliliğini ortaya koymaktadır. Ortalama yaşam süresinin uzaması ile bireylerin daha uzun emeklilik yaşamı süreceği olasılığının artması, dolayısıyla rahat bir emeklilik yaşamının geçmesi beklentilerini doğurmaktadır. Bireylerin bu beklentileri, çalışma yaşamında tasarruf ve yatırım yapmalarını kaçınılmaz hale getirmektedir. Tüm

bu gelişmeler, finansal eğitim sürecinden geçmesi için bireylere sorumluluk yüklemektedir (OECD, 2005: 10).

Finansal eğitim ve finansal okuryazarlık kavramları birbiri ile doğrudan ilişkilidir. Finansal eğitim bireye, finansal konular ve finansal araçlar ile ilgili bilgi edinmesini, finansal araçlara nasıl ulaşılacağı ile ilgili yolları öğrenmesini ve finansal ürünlerden kendisine uygun doğru ürünleri tercih etmesini sağlamaktadır. Finansal eğitim ayrıca, tüketicilere bilinçli karar almalarına ve finansal okuryazarlık düzeylerinin yükselmesine katkı sağlamaktadır. Finansal konular hakkında değerlendirmede bulunmak ve finansal karar almak, finansal eğitim almadan mümkün olmamaktadır. Dolayısıyla finansal okuryazarlık ve finans eğitim birbirinden bağımsız olarak düşünülmemelidir. Finansal eğitim alan bireylerin, aldıkları eğitim düzeyi kadar finansal okuryazarlık düzeyleri de artacaktır.

Willis (2008), finansal karar alırken doğru tercih yapılabilmesi için gerek duyulan finansal okuryazarlığın öncelikle finansal eğitimden geçtiğini vurgulamıştır. Bu durumu, etkili diyagram modeliyle açıklamaktadır.

Şekil 1: Finansal Eğitim Diyagramı

Kaynak: (Willis, 2008: 20)

Finansal eğitim, finansal okuryazarlık farkındalığının artırılmasını, finansal erişimin geliştirilmesini ve finansal konular hakkında bilgi birikimin oluşmasını sağlamaktadır. Bireylere bu bilgi birikimi sayesinde, tasarruf, yatırım ve tüketim davranış biçimlerinde değişikliğe yol açmasını sağlamakta ve bu değişikliklerle beraber bireysel ve toplumsal refah düzeyinin artmasına katkı da bulunmaktadır (TCMB, 2011: 79).

Finansal eğitim, tüm yaş grupları ve düşük veya yüksek tüm gelir düzeyindeki tüketicilere katkı sağlayabilir. Finansal eğitim, ailelere hem geçimlerini sağlamalarını hem de çocuklarının gelecekleri ve eğitimi için birikim yapacak tasarruf etme disiplini kazanmalarına yardımcı olabilir. Ayrıca finansal eğitim, çalışan bireylere gerekli bilgi ve donanımları sağlayarak bireysel tasarruf planları gerçekleştirmelerine, bilinçli yatırım yapmalarına ve rahat bir emeklilik hayatı için yeterli birikime sahip olma konusunda faydalı olabilir (OECD, 2005: 13).

Bu bağlamda OECD tarafından ülkelere birtakım ilkelerin ve uygulamaların benimsenmesi gerektiği belirtilmiştir (OECD, 2005: 1-7);

- Finansal eğitim insanlara küçük yaşlarda verilmelidir. Tüketiciler, finansal konular hakkında bilgi sahibi olmaya ve eğitim almaya mümkün olduğunca erken başlamalıdır.
- Finansal eğitimi devletler ülke ekonomilerinin refahı ve istikrarı için eğitim programlarının bir parçası olarak görmelidir.
- Daha geniş bir kitleye ulaşabilmek için finansal eğitim mesajları kullanılmalı ve bu mesajların yayılması için tüm medya teşvik edilmelidir.
- Finansal konularda eksikliklerin bulunduğu durumlarda gerekli önlemler alınmalıdır. Finansal eğitimde yetersiz kalan finansal danışmanlıklar denetlenmelidir.
- Finansal eğitim içerikleri ve nüfusun her alt yaş grubu için farklı çalışma kılavuzları geliştirilmelidir.

Sonuç olarak finansal eğitim aracılığıyla finansal okuryazarlık, bireylerin bilinçli, etkili ve doğru değerlendirmede bulunmasını sağlamaktadır. Bu neticede de hem bireyin hem de ülke ekonomisinin refah seviyesinin yükselmesi hedeflenmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’DE ve DÜNYA’DA BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ

2.1. Bireysel Emeklilik Sistemi Tanımı

Bireylerin çalıştığı dönemde ki yaşam standartlarını emeklilik döneminde de sağlayabilmeleri için, elde ettikleri birikimleri uzun vadeli yatırımlarda değerlendirerek ek gelir elde etme imkânı sağlayan sistem, “Bireysel Emeklilik Sistemi” olarak adlandırılmaktadır (www.egm.org.tr, 2020).

Bireysel emeklilik sistemi, bireylere gelecekteki ek harcamalarını rahat bir şekilde gerçekleştirebilmeleri için bugünden tasarruf yapmalarına imkân sağlayan ve emeklilik dönemlerinde sosyal güvenlik sisteminin sağlamış olduğu emeklilik maaşının yanında ek emeklilik gelirine sahip olmalarına olanak sunan özel bir sistemdir (Erdem, 2013: 74).

Bireysel emeklilik sistemi, kişilerin daha üretken ve gelirlerinin daha fazla olduğu çalışma hayatlarında tasarruf yapmalarını sağlayarak, emeklilik dönemlerinde yaşanabilecek gelir azalışlarına karşı şimdiden önlemini almayı ve refah düzeylerinin yükselmesini hedeflemektedir. Bireysel emeklilik sistemi ile kişiler, aktif çalışma döneminde gelirlerinin bir kısmını tasarrufa ayırarak, ileri ki dönemlerde oluşabilecek finansal problemlerin üstesinden rahatlıkla gelmesini sağlayacaktır (Ercan ve Gökçe, 1998: 38). Özetle bu sistem, çalışan bireyleri tasarruf yapmaya yönlendirerek, yaşlılık dönemlerinde daha fazla gelir elde etmelerini sağlayan ve dolayısıyla daha fazla harcama yapma imkânı sunan bir sistemdir (Asaminew, 2010: 8).

Bireysel emeklilik sistemi bazı ülkelerde farklı isimlerle de anılmaktadır. “Bireysel emeklilik hesabı”, “özel emeklilik fonu”, “özel emeklilik sigortası”, “gönüllü emeklilik tasarrufu programı” gibi isimler de kullanılmaktadır (Elbil, 2015: 39).

2.2. Dünya’da Bireysel Emeklilik Sisteminin Ortaya Çıkışı

Dünyadaki başlıca sorunlardan biri de nüfusun giderek yaşlanması ve bakıma ihtiyaç duyan insanların artması ile birlikte çalışmayan bireylerin refah seviyelerinin korunmasına yönelik gerekli önlemlerin alınmaya çalışılmasıdır. Bazı ülkeler, ileride yaşayacakları sorunları önceden fark etmiş ve emeklilik sistemlerinde köklü değişimler gerçekleştirmişlerdir. Söz konusu değişiklikler ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Fakat burada esas alınan düşünce ise, çalışırken birikim yapmak ve emeklilik

dönemlerinde herhangi bir farklılık olmaksızın yaşamlarını sürdürmek olmuştur (Uyar, 2012: 71).

Günümüzde birçok ülkede yaşlı nüfusun artması, teknolojik gelişmelere paralel olarak sağlık alanında yaşanan gelişmeler sonucunda yaşam kalitesinin artması ve ortalama yaşam sürelerinin uzaması, doğum oranlarının düşmesiyle birlikte genç nüfusun azalması ülkelerin mevcut sosyal güvenlik sistemlerini tehdit etmeye başlamıştır. Ortalama yaşam sürelerinin artması sebebiyle ekonomik üretkenlik azalmış ve yaşlı bakımı ile sosyal güvenlik harcamaların da artışlar olmuştur. Ayrıca sürekli artan işsizlik, kayıt dışı istihdam, erken yaşta emeklilik uygulamaları, toplanan primlerin etkin bir şekilde yatırıma dönüştürülememesi ve bireylerin daha rahat yaşam beklentisi sosyal güvenlik alanında yaşanan problemlerin artmasına neden olmuştur. Demografik ve ekonomik yapıda meydana gelen bu hızlı değişimler sosyal güvenlik sistemlerinin yükünü artırmış, sistemlerin mali dengesini bozmuş ve işlerliğini kaybetmesine neden olmuştur (Oktayer ve Oktayer, 2007: 59). Tüm bu nedenlere bağlı olarak ülkelerin sosyal güvenlik sistemleri bir kriz içine girmiştir. Yaşanan bu sorunlara karşı gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler kendi ekonomik yapısını göz önünde bulundurarak yeni çözüm arayışı içine girmişlerdir (Yaman ve Emir, 2012: 56). Ülkeler bu kapsamda sosyal güvenlik sistemlerinde yeni reformlar ve köklü değişiklikler yaparak “Bireysel Emeklilik Sistemlerini” hayata geçirmişlerdir.

BES’in geçmişine bakacak olursak; özel emeklilik sistemleri yaklaşık yüz elli yıl öncesine dayanmaktadır (Zor, 2008: 11). Sosyal güvenlik sisteminin yanında ilave gelir sağlayan ilk özel emeklilik sistemi 1862 yılında Avustralya’da oluşturulmuştur. Oluşturulan sistem, “Bank of New South Wales” tarafından kurulmuştur. ABD’de özel emeklilik sistemi ise, ilk kez “The American Express Company” tarafından 1875 yılında kurulmuştur (Dalğar, 2006: 130). Bunu emeklilik aylığı planı sunan, 1902 yılında İngiltere’de kurulan “Equitable Life Assurance Society” girişimi takip etmiştir (Altay, 2013: 25).

Bireysel emeklilik sistemleri dünyada büyük finansal krizin yaşandığı 1929 (Büyük Buhran Dönemi) yılından sonra insanlarda gelecek kaygısının da oluşmasıyla birlikte büyük gelişim göstermiştir (Şen ve Tekin, 2000: 59).

Bireysel emeklilik sistemleri gelişmiş ülkelerde uygulanmaya daha önceleri başlanmıştır. Fakat gelişmekte olan ülkelerde ise daha sonraları başladığı görülmektedir. BES, 1990'lı yıllarda birçok ülkenin dikkatini çekmese de 2000'li yıllara gelince ülkeler tarafından ilgi görmeye başlamıştır. 1980'li yıllarda bireysel emeklilik sistemini uygulayan ülke sayısı beşi bile geçmezken, 2000'li yıllarda bu sayı önemli bir şekilde artmış ve 2010 yılında 35'i geçmiştir (Demirpehlivan, 2010: 12). Ayrıca günümüzde bireysel emeklilik sistemini yaygınlaştırmak adına devletler tarafından teşvik edici uygulamalar ve reformlar geliştirilmektedir (Bayraktutan, 2007: 101).

2.3. Türkiye'de Bireysel Emeklilik Sisteminin Ortaya Çıkışı

Dünya'da sosyal güvenlik sistemlerinde ortaya çıkan sıkıntılar ve sıkıntıları çözmek adına atılan adımlar Türkiye'de de karşılık bulmuştur. Ülkemiz de sosyal güvenlik sisteminin mevcut haliyle sürdürülemeyeceği ve tek başına bu sistemin yeterli olamayacağı zaman içerisinde tüm taraflar tarafından anlaşılmıştır (İzgi, 2008: 85).

Ülkemiz sosyal güvenlik sistemine, ekonomik ve siyasi alanlarda meydana gelen belirsizlik ortamında gereken hassasiyet gösterilmemiştir. Kendi haline bırakılan sistem, politik kaygılarla yapılan yasal ve idari düzenlemelerin etkisiyle zamanla daha büyük sorunları beraberinde getirmiştir (Türker, 2011: 17). Ülkemizde sosyal güvenlik sisteminin sıkıntılarına değinecek olursak;

Nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı, mevcut sosyal güvenlik sisteminin mali açıdan uzun dönem sürdürülebilir olup olmadığını belirleyen en önemli değişkenlerden biridir. Toplam nüfus içerisinde 65+ yaş grubunun payının artması, sosyal güvenlik sisteminin gelirlerinin azalmasının yanı sıra giderlerinin artması sonucunu doğurmaktadır (Korkmaz vd., 2007: 99). Bu bağlamda yaşlı nüfusun artış göstermesi sağlık ve emeklilik harcamalarını artırmakta dolayısıyla sosyal güvenlik sistemini olumsuz yönde etkilemektedir (Organ ve Yavuz, 2017: 110).

Sosyal güvenlik sisteminin başlangıcından bu yana devletin kapsamlı bir sosyal güvenlik politikasının olmayışı sorunların temelinde yer almıştır. Ayrıca, sisteme sosyal tarafların destek olmamaları ve özerk bir yönetim anlayışının olmaması sistemin etkinliğinin azalmasına neden olmuştur (Güzel, 2005: 68).

Sosyal güvenlik kurumları SSK, BAĞ-KUR ve Emekli Sandığı 2006 yılına kadar iki farklı bakanlığa bağlı olarak hizmet vermekteydi (Gümüş, 2010: 17). Bu durum, farklı

işleyiş ve hizmet anlayışına neden olmuş, koordinasyon sağlanmasını ve iş birliği yapılmasını engellemiştir. Ayrıca kurumların farklı bakanlıklara bağlı olması norm ve standart farklılığına, kaynak ve zaman israfına yol açmıştır (Egeli ve Özen, 2009: 6).

Sosyal güvenlik kurumları içerisinde siyasilerce atanan personelin çoğunlukta olması, kurumun siyasi müdahalelere maruz kalmasına ve özerkliğinin zedelenmesine sebep olmaktadır. Siyasilerin uygulamış oldukları politik müdahaleler, sık sık prim aflarının çıkması, erken emeklilik ve fonların verimsiz kullanılması gibi sosyal güvenlik sistemine uymayan kararların alınması sistemi krize sürüklemiştir (Egeli ve Özen, 2009: 4).

Finansal sorunları artırıcı bir unsur olan erken emeklilik uygulaması, sosyal güvenlik kurumlarının gelirlerini azaltıcı, giderleri ise artırıcı bir etki oluşturmaktadır (Canbay ve Demir, 2013: 306). Erken yaşta emekli olan kişi, kuruma ödemiş olduğu primden daha uzun süre emeklilik ödemesi alacak olması sosyal güvenlik sistemini finansal olarak ciddi sıkıntılara sürüklemiştir (Erol, 2014: 49).

Sosyal güvenlik kurumlarının mali dengelerinin bozulmasına sebep olan unsurlardan biri de prim oranlarının yüksek olmasından dolayı prim tahsilatlarında etkinliğin sağlanamamasıdır (Egeli ve Özen, 2009: 4). Prim oranlarının yüksekliği ayrıca, işgücü piyasasında maliyetleri artırarak kayıt dışı istihdamın yüksek düzeylere ulaşmasına sebep olmuştur. Hükümetler tarafından sürekli çıkarılan prim afları sisteme finansal açıdan ciddi zararlar vermiştir (Özer ve Yalçın, 2013: 13).

Sosyal güvenlik sisteminde fonların verimsiz alanlarda değerlendirilmesi, sistemin finansman krizine girme nedenlerinden bir diğeridir (Egeli ve Özen, 2009: 5). Kurumların topladıkları fonları etkin kullanamaması ve yüksek enflasyon zamanlarında elde edilen fonlar yanlış yatırımlarda kullanılarak fonların erimesine neden olmuştur (Güloğlu, 2000: 225).

Yukarıda bahsedildiği gibi demografik, finansal ve siyasal nedenlerden dolayı sosyal güvenlik sistemimizin bir kriz içine girdiği görülmektedir. Dolayısıyla sosyal güvenlik sisteminin yeniden yapılandırılması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Ülkemizde de diğer dünya devletlerinde olduğu gibi tek basamaklı sistemden çok basamaklı sisteme geçilmesi yönünde adımlar atılmıştır. Bu bağlamda, 1999 yılında sosyal güvenlik

sisteminde, sistemi tamamlayıcı ve finansal açıdan destekleyici bir sistem olan bireysel emeklilik sisteminin de içinde olduğu reform çalışmaları başlamıştır.

Bireysel Emeklilik Sistemi, yapılan çalışmalar sonucu ülkemizde “4362 Sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu” ile 28.03.2001 tarihinde TBMM tarafından kabul edilmiştir. BES, 07.10.2001 tarihinde yürürlüğe girmiş ve gerekli mevzuat düzenlemelerinin ardından, 27 Ekim 2003 tarihinde BES şirketleri aracılığıyla bireylerin sisteme dahil edilmesine başlanmıştır (www.egm.org.tr, 2020).

2.4. Bireysel Emeklilik Sisteminin Özellikleri

Sosyal güvenlik sisteminin parçası niteliğinde olan bireysel emeklilik sistemi, bunun yanında sistemin tamamlayıcısı niteliğindedir. Bireylerin gelecek dönemler için yapmış oldukları tasarruflar, yaşam standartlarının ve refah düzeylerinin yükselmesine katkı sağlamaktadır. Bireysel emeklilik sisteminin insanlara emeklilik maaşlarının yanında ikinci bir emeklilik hakkı sağlaması sistemin en önemli özelliğini oluşturmaktadır.

Bireyler bireysel emeklilik sisteminde çalışma dönemlerindeki gelirlerinin bir kısmını katkı payı şeklinde sisteme aktarmaktadır. Böylelikle bireyler, kendi emeklilik dönemlerini finanse etmektedir (Özer ve Çınar, 2012: 77). Bireysel emeklilik sistemi fon esaslı bir sistem olmasından dolayı bireyler, kendi sosyal güvenlikleri adına sorumlulukları daha fazla almaktadır (DPT, 2001: 112). Yani her nesil kendi emeklilik dönemi gelirini kendisi oluşturmaktadır (Daykin, 2004: 3).

Dünya genelinde uygulanmaya konulan bireysel emeklilik sistemlerine bakıldığında, temel olarak sosyal güvenlik sistemlerinde hizmet etmek üzere geliştirilen bir araç olmakla beraber, önemli ekonomik fonksiyonları da içinde bulunduran bir niteliğe sahiptir (Oktayer ve Oktayer, 2007: 63).

Bireysel emeklilik sistemi katılımcıları vergiden muaf tutarak sisteme katılımı artırmakta ve katılımcılara tasarruf etme olanağı sağlamaktadır. Bireysel emeklilik sistemi çalışma dönemi sonrası bireylere emeklilik döneminde yararlanabileceği sağlıklı bir birikim aracı olma özelliği taşımaktadır.

Bireysel emeklilik sistemine katılım bireylerin isteğine bağlı olarak uygulanmaktadır. Fakat bu durum, isteye bağlı veya zorunlu olarak ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir (Bağcı, 2006: 38).

2.5. Bireysel Emeklilik Sisteminin Amacı ve Kapsamı

Bireysel Emeklilik Sistemi'nin temel amacı, kişilere emeklilik dönemlerinde ek gelir sağlayarak daha rahat emeklilik yaşamı sunmaktır (Dalğar, 2006: 61). Bireysel emeklilik sistemi bireylere; güvenilir ve etkin bir tasarruf yapma olanağı sağlaması ve daha rahat emeklilik dönemi sunması sistemin mikro amacını oluşturmaktadır. Bunun yanında makroekonomiyi etkileyecek birtakım amaçlarının da olduğu görülmektedir. Ulusal tasarrufları artırması, sosyal güvenlik kurumunun yükünü azaltması, kamunun borçlanma maliyetlerini azaltması, ekonominin istikrarlı bir şekilde büyümesine katkı sağlaması, finansal piyasalar için fon kaynağı oluşturmaları ve ülkede kayıt dışılığın önlenmesine katkı sağlaması sistemin makro amacını oluşturmaktadır (Sezgin ve Yıldırım, 2015: 127).

Bireysel emeklilik sistemi reel sektöre kaynak oluşturarak istihdamı artırması ve kişilere emeklilik yaşamında ek gelir sağlama amaçlarına ulaşmasının yanında ekonominin gelişimi, finansal piyasaların açık ve şeffaf hale gelmesi ve toplumda yaşam standartlarının artmasına olanak sağlamaktadır (Avcı, 2011: 20).

Bireysel emeklilik sisteminin amacını genel olarak sosyal ve ekonomik amaçlar olmak üzere 2 ana başlıkta toplamak mümkündür (Alper, 2002: 17):

BES'in sosyal amaçları;

- Sosyal güvenlik sisteminin tamamlayıcısı niteliğinde olmak,
- Bireyleri tasarruf yapmaya özendirerek emeklilik dönemleri için ek gelir olanağı sağlamak,
- Tasarrufların değerlendirileceği alternatifler oluşturmaktır.

BES'in ekonomik amaçları ise;

- Ülke ekonomisine uzun dönemli kaynak sağlayarak istihdamın artırılması,
- Ekonomik kalkınmanın desteklenmesidir.

Genel olarak bakıldığında bireysel emeklilik sistemi, bireylere çalışma yaşamlarında birikim yapmalarını sağlayarak emeklilik dönemlerinde finansal sorun

yaşamadan refah seviyelerinin yükselmesine ve ek gelir elde etmelerine fırsat vermektedir. Bunun yanında, bireylerin birikimleri ile oluşturulan emeklilik fonlarının finansal piyasalara aktararak ülke ekonomisine katkı da bulunduğu görülmektedir.

Bireysel emeklilik sisteminin kapsamı ele alınacak olursa, 4362 sayılı Kanunun 1.maddesinin 2. fıkrasında belirlenmiştir. Kanuna göre BES'in kapsamı (Gümüş ve Tütüncü, 2012: 28);

- Emeklilik şirketlerinin kuruluşu yönetim, denetim ve çalışmasına yönelik şartlar,
- Kişilerin BES'e katılımı, emeklilik şartları ve sistemden ayrılması,
- EYF'nın kuruluşu,
- Katkıların fonlarda toplanması ve değerlendirilmesi,
- Aracılık hizmetleri,
- Kamuya açıklanacak bilgilerin kapsamı ve bireysel emeklilik ile ilgili diğer hususları olarak açıklanabilir.

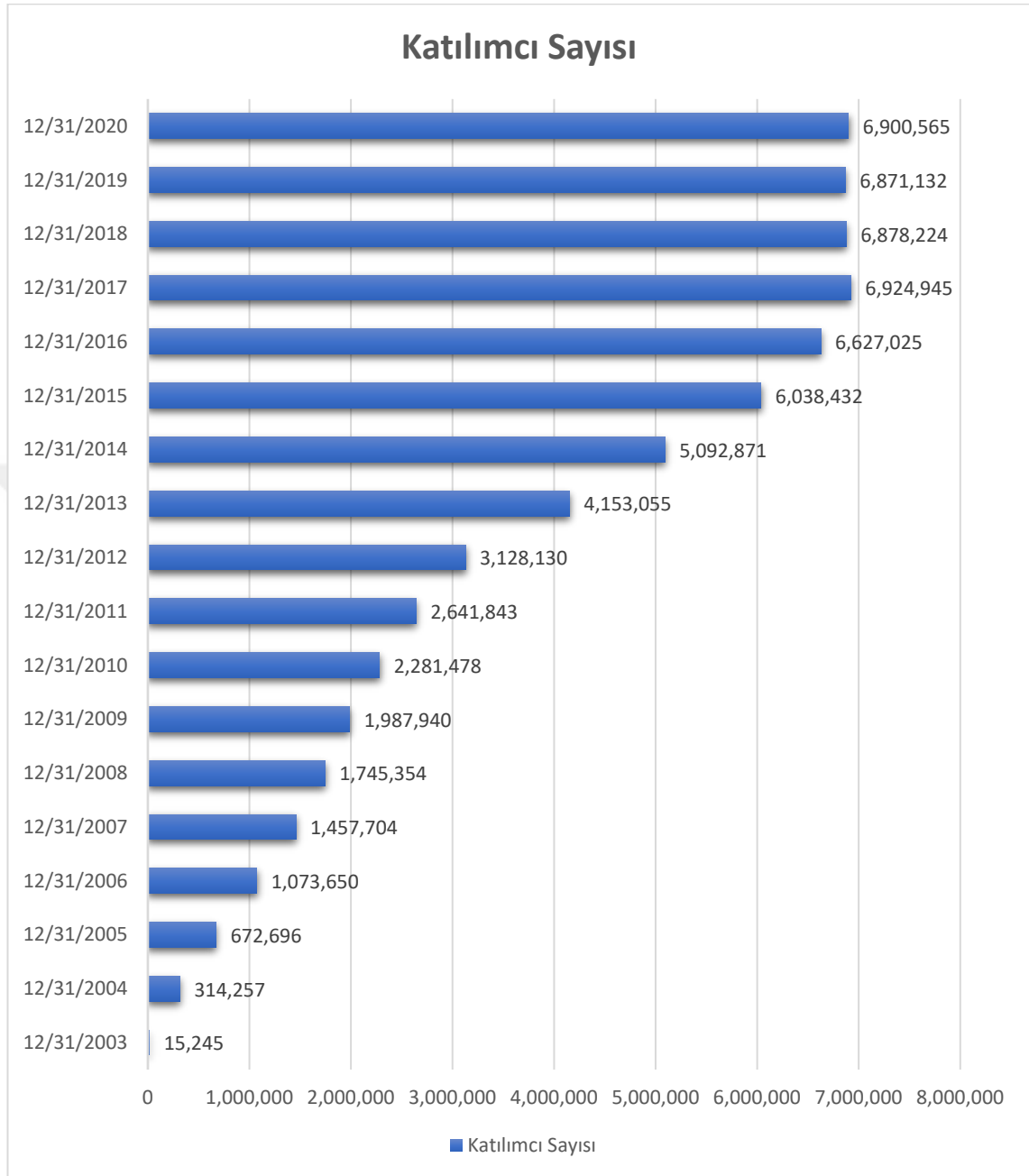
2.6. Bireysel Emeklilik Sisteminin Tarafları

Bireysel emeklilik sisteminin tarafları, katılımcı, emeklilik şirketi, portföy yöneticisi, Takasbank, Hazine Müsteşarlığı, Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM), Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu (BEDK) ve bireysel emeklilik araçlarından oluşmakta ve bir bütün olarak işlemektedir. Aşağıda bireysel emeklilik sisteminin tarafları tek tek incelenmeye çalışılacaktır.

2.6.1. Katılımcı

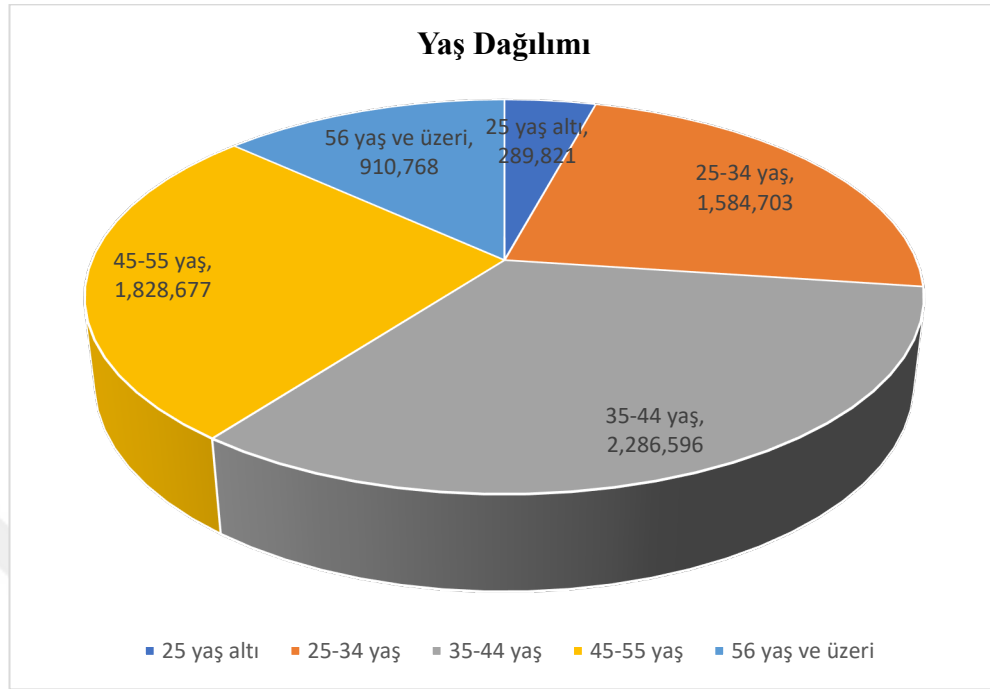
Katılımcı, emeklilik sözleşmesinde kendi adına hesap açılan gerçek kişiyi ifade etmektedir. Emeklilik şirketleri aracılığıyla emeklilik sözleşmesi imzalayan taraflardan birisidir. Katılımcı, fiil ehliyetine sahip olmalıdır. Sisteme 18 yaşını doldurmuş herkes katılabilmektedir (Bağlar, 2019: 33).

Aşağıda yer alan Grafik 1'de Bireysel Emeklilik Sistemi'ne (BES) dahil olan katılımcı sayıları yıllara göre verilmiştir. 2003 yılında faaliyete geçen bireysel emeklilik sisteminin yıllar itibariyle katılımcı sayısının gelişim gösterdiği görülmektedir.

Grafik 1: Bireysel Emeklilik Sisteminde Yıllara Göre Katılımcı Sayısı

Kaynak: EGM, <https://www.egm.org.tr/>, (09.01.2020).

Aşağıda Grafik 2’de ise; 2020 yıl sonu itibariyle katılımcıların yaş dağılımına göre sayıları ele alınmıştır. Buna göre, en fazla katılım 2.286.596 kişi ile 35-44 yaş aralığında görülürken, bunu 44-55 ve 25-34 yaş grubu izlemektedir. Sistemde 56 yaş ve üzeri yaş grubundan 910.768 kişi bulunurken, 25 yaş altı yaş grubundan ise 289.821 kişi bulunmaktadır.

Grafik 2: 2020 Yılı Katılımcı Sayısının Yaş Dağılımı

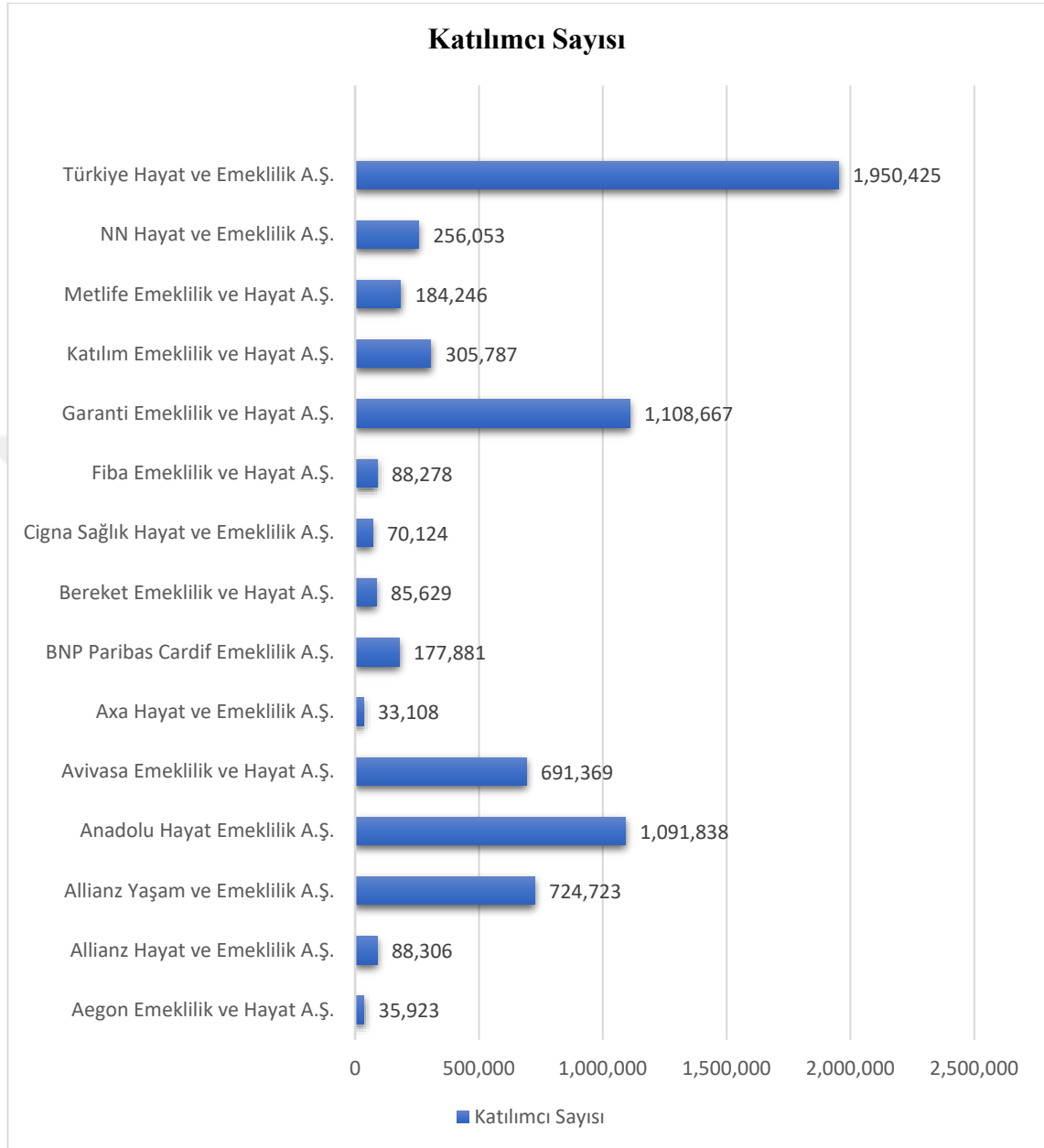
Kaynak: EGM, <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler>, (09.01.2020).

2.6.2. Emeklilik Şirketi

Emeklilik şirketi, bireysel emeklilik sistemi kanununa göre ve Anonim Şirket statüsünde kurulan şirketlerdir. Emeklilik şirketi katılımcılardan toplanan katkıların fonlara aktarılmasını, katılımcıların kendi adlarına açılan hesaplarına her an erişim imkânı sağlamalarını, her türlü hesap bilgisine kolaylıkla ulaşmalarını ve bireylerin emekliliğe hak kazanmaları halinde toplu olarak veya düzenli maaş ödemeleri şeklinde bireylere ödemelerini mevzuata uygun olarak gerçekleştirir (www.egm.org.tr, 2020). Emeklilik şirketinin unvanında “emeklilik” ibaresinin bulunması gerekmektedir. Ülkemizde 2020 yılı itibarıyla 18 tane emeklilik şirketi faaliyet göstermektedir.

Aşağıda yer alan Grafik 3’de 31 Aralık 2020 tarih itibarıyla ülkemizde faaliyet gösteren emeklilik şirketlerine ait katılımcı sayıları verilmiştir. Buna göre, en fazla katılımcı sayısı bulunan emeklilik şirketi, 1.950.425 kişi ile Türkiye Hayat ve Emeklilik A.Ş.’dir. Garanti Emeklilik ve Hayat A.Ş. 1.108.667 kişi ile ikinci sırada, Anadolu Hayat Emeklilik A.Ş. 1.091.838 kişi ile üçüncü sırada yer almaktadır.

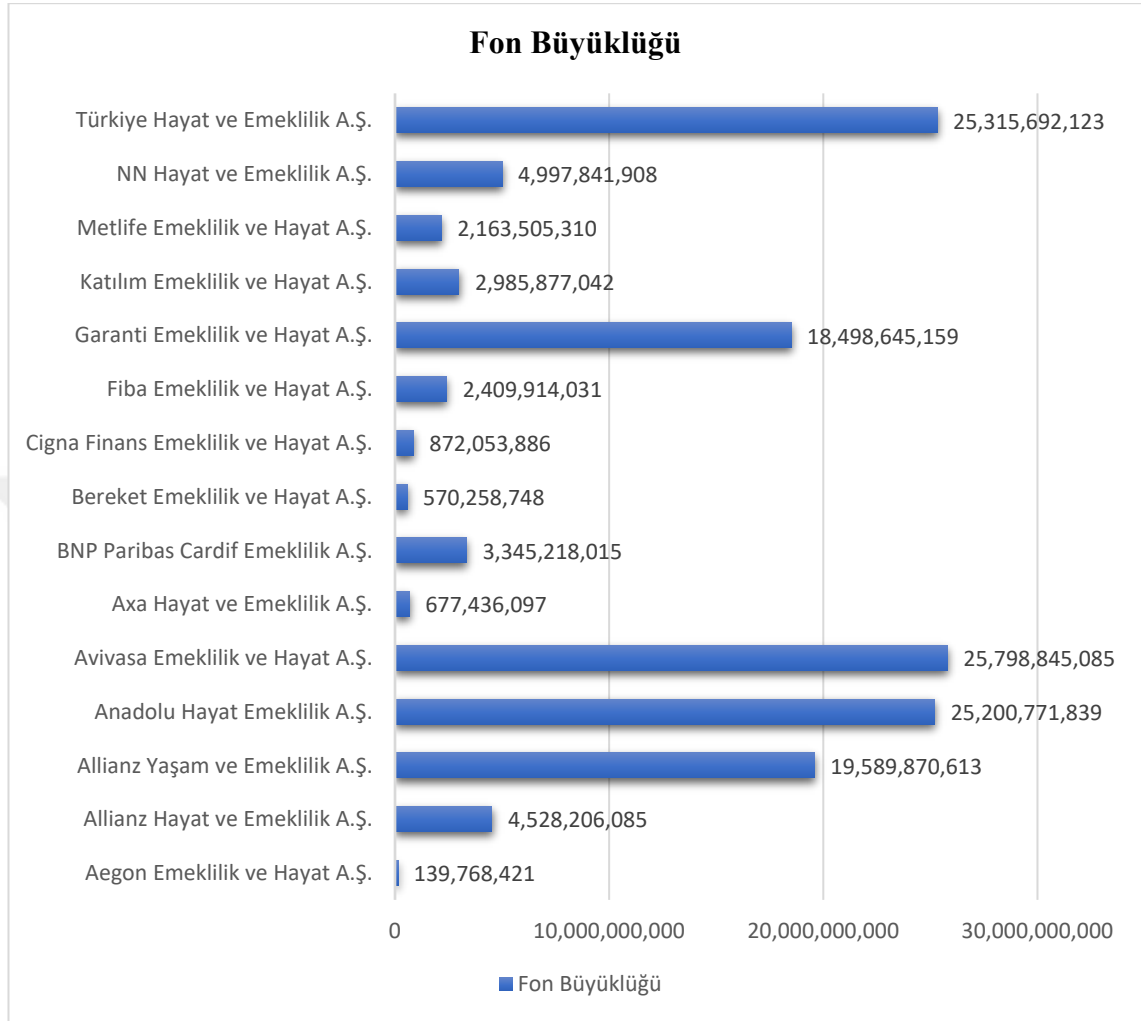
Grafik 3: 2020 Yıl Sonu İtibariyle Katılımcı Sayısının Emeklilik Şirketleri Bazında Dağılımı

Kaynak: EGM, <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler>, 12.01.2020).

Aşağıda verilen Grafik 4’de ise, 2020 yıl sonu itibariyle emeklilik şirketleri bazında toplam fon büyüklükleri gösterilmiştir. Buna göre toplam fon büyüklüğüne göre ilk 3 büyük emeklilik şirketi sırasıyla, 25.798.845.085 TL ile Avivasa Emeklilik ve Hayat A.Ş., 25.315.692.123 TL ile Türkiye Hayat ve Emeklilik A.Ş. ve 25.200.771.839 TL ile Anadolu Hayat Emeklilik A.Ş. yer almaktadır. Toplam fon büyüklüğü ise, 137.093.904.362 TL’dir.

Grafik 4: 2020 Yıl Sonu İtibariyle Emeklilik Şirketleri Bazında Toplam Fon Dağılımı

Kaynak: EGM, <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/>, (12.01.2020).

2.6.3. Portföy Yöneticisi

Portföy Yöneticisi, emeklilik sistemi kuran şirketlerin fonlarını yöneten profesyonel kuruluşlardır. Denetleme ve düzenlemeleri ülkemizde SPK tarafından yapılmaktadır. Ayrıca SPK'dan portföy yöneticiliği yetki belgesi almış olmaları gerekmektedir (Dalğar, 2006: 67). Fonların yönetilmesinde portföy yöneticileri bazı unsurları dikkate almak durumundadır. Bunlar (Yüceer, 2010: 23);

- Risk dağılımı,
- Likidite,
- Getiri unsurlarıdır.

2.6.4. Takasbank

Bireysel emeklilik sisteminde emeklilik fonları, “Takasbank” güvencesinde saklanmaktadır. Burada ki amaç, katılımcıların birikimlerini güvence altında tutmak ve meydana gelebilecek tüm olumsuzluklara karşı önlem almaktır. Takasbank, emeklilik şirketlerine 2003 yılından bu yana saklayıcı sıfatıyla hizmet vermektedir (www.takasbank.com.tr, 2020).

Bireysel emeklilik açısından Takasbank; emeklilik fonlarının alım-satım işlemlerini gerçekleştirmek ve gerektiğinde takasını yapmak, fon varlıklarını saklamak, emeklilik hesaplarının katılımcı bazında tutma ve fon hesaplarında yatırıma yönlendirilecek katkı payı tutarı ile bunlara karşılık gelen pay sayılarını fon bazında izleme imkânı sunmaktır (Avcı, 2011: 47).

2.6.5. Hazine Müsteşarlığı

Sisteme dair gerekli düzenleme ve denetlemeler Hazine Müsteşarlığı (HM) tarafından yürütülmektedir. Hazine Müsteşarlığı, Bireysel Emeklilik Sisteminde yapmış olduğu iç ve dış denetimler sayesinde bireylerin haklarını korumakta ve risk yönetimine önem vermektedir (Kaygısız, 2010: 73).

H.M., BES’in uygulanması açısından BEDK ile beraber en önemli kurumlardan biridir. 4632 sayılı BESK ile görevleri tanımlanmıştır. Bu görevler özetle şu şekildedir (Alper, 2002: 73);

- Emeklilik şirketlerine faaliyet izni vermek,
- Emeklilik şirketlerine denetim de bulunmak,
- Giriş aidatları, yönetim giderleri ve fon işletim giderlerinin belirlenmesi,
- Emeklilik sözleşmelerinin içeriğinde yer alan esas ve usulleri belirlemek,
- Emeklilik şirketleri arasında bireysel emeklilik hesaplarının aktarımını takip etmektir.

Bazı bakanlıkların yapılarında ve isimlerinde anayasaya uyum sağlanması amacıyla değişiklikler yapılmıştır. Bu bağlamda, 703 No’lu KHK ile bu değişiklik Resmî Gazete ’de yayımlanmıştır. Yapılan değişikliklerle Hazine Müsteşarlığı Başbakanlık Yardımcılığı kapsamında çıkarılarak, Hazine ve Maliye Bakanlığı kapsamına alınmıştır (www.bik.gov.tr, 2020).

2.6.6. Emeklilik Gözetim Merkezi

Emeklilik Gözetim Merkezi (EGM), 10.07.2003 tarihinde merkezi İstanbul'da olmak üzere Bireysel Emeklilik Sistemi Kanunu ve ilgili mevzuat gereğince Hazine Müsteşarlığı'nın görevlendirilmesi ile kurulmuştur. Şeffaf ve güvenilir bir bireysel emeklilik sisteminin işlemlerini sağlamak amacıyla EGM' nin birtakım yükümlülükleri bulunmaktadır. Bu yükümlülükler (www.egm.org.tr, 2020);

- Katılımcıların hak ve menfaatlerini gözetmek,
- Kamuoyunun ve katılımcıların bilgi edinmesini sağlamak,
- Emeklilik şirketlerinin faaliyetlerini gözetmek ve aldığı bilgileri yetkili kurumlara raporlamak,
- Katılımcı hesaplarını, sözleşmelerini elektronik ortamda saklamak,
- Bireysel emeklilik araçları siciline (BEAS) ve sınavına yönelik işlemleri gerçekleştirmek,
- Verilerin oluşturulması ve bu verilerden istatistikler oluşturmaktır.

2.6.7. Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)

Sermaye Piyasası Kurulu, emeklilik yatırım fonlarına ve portföy yönetim şirketlerine ilişkin düzenleme ve denetlemeleri gerçekleştirmektedir. Emeklilik şirketleri, işleyiş ile her türlü bilgiyi Sermaye Piyasası Kurulu'na iletmek zorundadır (Dalğar, 2006: 69). Bireysel emeklilik sisteminin düzenlemeleriyle ilgili esas ve usuller Müsteşarlık tarafından belirlenmekte olup, SPK'nın uygun görüşü alınmaktadır. Daha sonra SPK'nın onayıyla beraber BES uygulanmaya konmaktadır (Gemir, 2015: 84).

Sermaye Piyasası Kurulu'nun, bireysel emeklilik sisteminin kuruluş süreci itibarıyla görev ve yetkileri (Uyar, 2011: 44);

- Örgüt yapısı,
- Katılımcıların emeklilik yatırım fonları ile ilgili bilgilendirilmesi ve kayda alınmasına ilişkin esaslar,
- Belge düzeni,
- Fonların birleşme ve devrine ilişkin esaslar,
- Fon türleri ve portföy sınırlamalarına dair düzenlemeler,
- İç denetimi ve bağımsız denetime ilişkin esaslar SPK tarafından düzenlenmektedir.

Ayrıca Sermaye Piyasa Kurulu'nun düzenleme fonksiyonun yanında denetleme fonksiyonu da bulunmaktadır. En az yılda bir defa SPK tarafından portföy yöneticilerinin, emeklilik şirketi fonlarının ve saklayıcının faaliyetleri denetlenmektedir (www.egm.org.tr, 2020).

2.6.8. Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu (BEDK)

Bireysel emeklilik sisteminde kurumlar arası yapılanmada Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu konum olarak en üstte bulunmaktadır. Sistemin etkin bir şekilde yürütülmesi ve uygulanması açısından Kurul, gerekli politikaların belirlenmesi ve bu politikaların işleme alınması için gerekli önlemlerin alınmasında görevlendirilmiştir. BEDK, Hazine Müsteşarlığı Başkanlığı'nda, MB, SPK, ÇSGB ve HM tarafından görevlendirilecek birer temsilciden oluşmaktadır. Görevlendirilecek temsilciler en az genel müdür seviyesinde olmalıdır. Hazine Müsteşarlığı tarafından önerilen tarih ve gündemle BEDK, üç ayda bir toplanmaktadır. Kurul toplantıya çağrılan üyelerin yarısından bir fazla üye sayısınınca toplanır ve alınacak kararlar toplantıya katılan üyelerin salt çoğunluğu ile sağlanır (Korkmaz, 2007: 165).

2.6.9. Bireysel Emeklilik Aracıları

Bir sözleşmeye dayanarak, herhangi bir emeklilik şirketine bağlı kalmadan, emeklilik şirketleri adına katılımcılara ya da destekleyici kuruluşlara ve emeklilik sözleşmelerine aracılık eden ve bunları emeklilik şirketi adına gerçekleştiren gerçek ve tüzel kişilerdir (Gemir, 2011: 85). Bireysel emeklilik aracıları, sisteme dahil olmak isteyen katılımcılara; sistemin uzun vadeli yapısı ve risk profilleri dikkate alınarak getiri beklentilerinin ve emeklilik dönemlerindeki gelir hedeflerinin belirlenmesinde önerilerde bulunur (www.egm.org.tr, 2020). Bireysel emeklilik aracıları, Hazine Müsteşarlığı bünyesinde bulunan Bireysel Emeklilik Aracıları Sicili'ne (BEAS) kayıt olmaları zorunludur. Aracı kurumlarda bulunması gereken nitelik ve şartlar, kuruluşları, kayıt düzenleri, faaliyet alanları ve tutacakları defterlerle ilgili esas ve usuller Müsteşarlıkça düzenlenmektedir (Gemir, 2011: 85).

Bireysel emeklilik aracısı olabilmek için (Gemir, 2011: 86);

- Lisans ve ön lisans programlarının bankacılık ve sigortacılık bölümlerinden mezun olmak,
- Müflis ve konkordato ilan etmemiş olmak,

- Sınavda başarı sağlamış olmak,
- Meslek şeref ve haysiyetine uygun davranmak,
- Gerekli eğitimi almış olmak gerekir.

2.7. Bireysel Emeklilik Sözleşmeleri

Bireysel emeklilik sistemine katılabilmek için katılımcı ile emeklilik şirketi arasında sözleşme imzalanması gerekmektedir.

Emeklilik sözleşmesi; şirket nezdinde bireysel emeklilik hesabı açılması, hesaba katkı payı ödenmesi, ödenen katkı paylarının tercih edilen fonlarda yatırıma yönlendirilmesi ve hesapta biriken paraların hak sahiplerine ödenmesine ilişkin esas ve usuller ile tarafların bu kapsamdaki diğer hak ve yükümlülüklerini düzenleyen sözleşmedir. Emeklilik sözleşmesi, katılımcı ile bireysel emeklilik sözleşmesi şeklinde veya bir istihdam ilişkisine dayalı olarak veya katılımcı adına bir kuruluş ile grup emeklilik sözleşmesi şeklinde yapılabilir. Emeklilik sözleşmesine ve emeklilik sözleşmesinde bulunacak hususlara ilişkin esas ve usuller Kurulun görüşü alınarak Müsteşarlık tarafından belirlenir (BESK, 2001: md.4).

2.7.1. Bireysel Emeklilik Sözleşmesinin İçeriği ve Kapsamı

Emeklilik sözleşmesi aşağıda ifade edilen kısımları içermektedir.

Emeklilik Planı: Emeklilik planı, plan kapsamında katılımcıya sunulan fonlara, giriş aidatına, yönetim gider kesintilerine ve fon toplam gider kesintilerine dair bilgileri, bunlara ilişkin hesaplamaları ve emeklilik sözleşmesinin uygulanmasına dair diğer teknik esasları içerir. Emeklilik planı, bireysel emeklilik planı grup emeklilik planı veya emeklilik hakkını kullanmak isteyen katılımcılara sunulan emeklilik gelir planı olarak düzenlenebilir. Emeklilik planları, EGM elektronik plan tanımlama (e-plan) sistemiyle kayıt altında tutulmaktadır (BESY, 2012: md.8).

Emeklilik Sözleşmesi Teklif Formu: Katılımcı tarafından planın genel esaslarının kabulü ile şirket tarafından da katılımcıya ilişkin bilgilerin oluşturulması ve katılımcının plana dahil edilmesine ilişkin kabul usulünü belirleyen formdur (BESY, 2002: md.8).

Emeklilik Sözleşmesi Metni: Şirket ve katılımcının ve varsa katılımcı nam ve hesabına sözleşme akdeden kişinin hak ve yükümlülüklerini düzenleyen metni ifade etmektedir.

Emeklilik Sözleşmesi Özet Metni: Grup emeklilik sözleşmesi metninde yer alan katılımcı ve şirketin hak ve yükümlülüklerini gösteren özet metni içermektedir (BESY, 2002: md.8).

2.7.2. Bireysel Emeklilik Sözleşmesinin Kurulması ve Yürürlüğe Girmesi

Emeklilik şirketi, BES'e katılmak isteyen bireylere, sisteme girme kararını etkileyebilecek hususlar hakkında dürüstlük ilkesi çerçevesinde bilgi verir. Sözleşmenin düzenlenmesi sırasında katılımcıya sistemin işleyişine ilişkin teknik konularda yardımcı olur ve aldatıcı her türlü durum ve davranıştan kaçınır. Katılımcılara aktarılabacak bilginin asgari içeriği ve yöntemi Bakanlık tarafından belirlenir (BESY, 2012: md.5).

Şirket, kişinin emekliliğe yönelik beklentilerine, gelir düzeyine ve yaşına uygun bir emeklilik planı teklifi sunar. Katılımcı, teklif formunu usulüne uygun olarak doldurulup imzalar. Şirket, ilgili belgelerin birer örneğini katılımcıya derhal iletir. İlgili belgeler katılımcı bazında şirket tarafından muhafaza edilir. İşveren grup emeklilik sözleşmesinde ilgili belgeler işveren tarafından doldurulup imzalanır. Tüm katılımcılar için ortak bir fon veya fon dağılımı belirlenebilir (BESY, 2012: md.5).

Emeklilik sözleşmesi, şirket tarafından reddedilmediği takdirde, katkı payı olarak yapılan ilk ödemenin şirket hesaplarına aktarıldığı tarihte yürürlüğe girer (Sarıaslan, 2015: 25).

Şirket, emeklilik sözleşmesini, sözleşmenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 10 iş günü içinde katılımcıya veya varsa işverene gönderir. İşveren grup emeklilik sözleşmesinde şirket, işveren grup emeklilik sertifikasını, sertifikanın yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 10 iş günü içinde katılımcıya gönderir. İşveren grup emeklilik sertifikası, grup emeklilik planının genel esasları ile sistemin işleyişine ilişkin temel bilgileri içerir (BESY, 2012: md.7).

2.7.3. Bireysel Emeklilik Sözleşmenin Tarafları, Tarafların Hak ve Yükümlülükleri

Bireysel emeklilik sözleşmesinde, katılımcı ve şirket olmak üzere iki taraf bulunmaktadır. Bireysel emeklilik sözleşmesi kapsamında taraflar, bireysel emeklilik planına bağlı olarak düzenlenmektedir (BESY, 2012: md.4). Katılımcı, fiil ehliyetine sahip olmalıdır. Katılımcının muhatap alacağı kuruluş her hal ve durumda bireysel emeklilik sözleşmesi imzaladığı emeklilik şirkettir.

Bireysel emeklilik sözleşmesinde tarafların hakları ve yükümlülükleri, genel olarak katkı paylarına ilişkin birikimler ve emekliliğe hak kazanma ile ilgilidir. Bu hak ve yükümlülükler aşağıda başlıklar halinde tek tek ele alınmaya çalışılmıştır.

2.7.4. Katkı Payının Değiştirilmesi ve Ödemeye Ara Verme

Katılımcılar, dilediği takdirde katkı payı tutarlarını ve ödeme tarihlerini değiştirebilir. Katkı paylarını artırarak birikimlerini artırabilmektedir (www.garantibbvaemeklilik.com.tr, 15.01.2020). Bireysel emeklilik sözleşmesinde, katılımcı tarafından ödenmesi gereken katkı paylarının zamanında ödenmesi esastır. Ancak, katkı payı ödemelerine emeklilik sözleşme süresi içinde ara verilebilir. Vadesinde ödenmeyen katkı payının ödeme zamanını takip eden üç ay içinde, ilgili hesaba herhangi bir ödeme olmaması halinde, ilgili emeklilik sözleşmesinde ödemeye ara verildiği kabul edilir (BESY, 2012: md.14).

2.7.5. Ödenen Katkı Paylarının Fon Dağılımı Değişikliği

Fon dağılımı katılımcının tercihiyle göre belirlenmektedir. Sözleşme kuruluş sırasında katılımcı bir tercihte bulunmaması halinde birikim ilk olarak standart fonlarda yatırıma yönlendirilir. Katılımcı standart fondan ayrılmak istediği takdirde tercihiyle bağlı olarak, şirket tarafından risk profil anketi sunulur. Risk profil anketinin asgari içeriği, sunulma sıklığı ve zamanı Bakanlık tarafından belirlenir (BESY, 2012: md.10).

Bireysel emeklilik hesabındaki birikimin ve ödenen katkı paylarının fonlar arasındaki dağılım oranları veya tutarları, bir yılda en fazla altı defa değiştirilebilir. Katılımcının, fon tercih ve dağılımına dair değişiklik yapılmasına ilişkin talebini, emeklilik şirketine yazılı olarak iletebileceği gibi internet üzerinden veya çağrı merkezi aracılığıyla iletebilir. Şirket, katılımcının değişiklik talebini, gerekli talimatları vermek

suretiyle şirkete bildirmesini takip eden 2 iş günü içinde gerçekleştirmek zorundadır. Katılımcı talep etmiş olduğu fon değişikliğini iptal etme hakkına sahiptir. Söz konu iptal edilen fon değişikliği talepleri, katılımcının fon dağılım değişikliği hakkını kullanmış olduğu anlamına gelmez (BESY, 2012: md.10).

Katılımcının, yazılı olarak, internet üzerinden veya çağrı merkezinden ilettiği fon dağılımı değişikliği, emeklilik planı değişikliği, birikimin aktarımı vb. tüm işlemler ile ilgili olarak şirketin az beş yıl boyunca saklama zorunluluğu vardır (BESY, 2012: md.25). Şirket, teklif formu ile emeklilik sözleşmesini ve sözleşmede sonradan yapılan değişiklikleri en az 10 yıl süreyle ve her durumda sözleşme devam ettiği sürece saklamak durumundadır. Şirket, sözleşme sona erse bile 2 yıl daha saklamaya devam etmekle yükümlüdür (BESY, 2012: md.25).

2.7.6. Emeklilik Planı Değişikliği

Katılımcı, emeklilik planını yıl da en fazla 4 kez değiştirebilir. Değişiklik yapılmasına ilişkin talebini, emeklilik şirketine yazılı olarak iletebileceği gibi internet üzerinden veya çağrı merkezi aracılığıyla telefonla da iletebilir. Emeklilik şirketi değişiklik talebini uygun görmesi durumunda yeni emeklilik planına geçiş yapılır. Yeni emeklilik sözleşmesi katılımcıya, değişiklik tarihini takip eden 10 iş günü içinde gönderilir (BESY, 2012: md.11).

2.7.7. Birikimi Başka Şirkete Aktarma Talebi

Bireysel emeklilik sisteminde katılımcı, mevcut emeklilik hesabındaki birikimlerini ve devlet katkısı tutarlarını talep etmesi durumunda başka bir emeklilik şirketine aktarabilir. Ancak, başka bir emeklilik şirketine aktarma işleminin gerçekleşebilmesi için, sisteme dahil olunan ilk emeklilik şirketinde 2 yıl kalınması gerekmektedir. Şirketler arasında aktarım işleminin gerçekleşmesinin ardından katılımcı, eğer tekrardan yeni transfer olduğu emeklilik şirketini de değiştirmek isterse, bu kez söz konusu şirkette 1 yıl kalmış olması gerekir (www.egm.org.tr, 2020). Bir yılın tamamlanmasının ardından istediği emeklilik şirketine birikimlerini aktarabilir.

Emeklilik şirketi, emeklilik hesabındaki birikimlerini başka bir şirkete aktarmak isteyen katılımcıya, ilgili tüm belgeleri 5 iş günü içinde göndermesi gerekmektedir. Katılımcı, belgelerle birlikte aktarım yapmak istediği şirkete başvuruda bulunur. Aktarım yapılacak şirket, katılımcıya bir plan önerir ve planda öngörülen kesintiler ile ilgili bilgi

verir. Katılımcı planı kabul etmesi halinde, aktarım işlemi için düzenlenen belgeleri imzalar ve aktarım yapılacak şirkete gönderir. Aktarım yapılacak şirket, imzalanan aktarım talep formunu aktarım yapacak şirkete gönderir. Aktarımı gerçekleştirecek olan şirket, talebin şirkete ulaştığı tarih itibarıyla 10 iş günü içerisinde birikimi, devlet katkısı hesabına ilişkin tutarlar ile beraber aktarım yapılacak şirkete aktarır (www.katilimemeklilik.com.tr, 19.03.2021).

2.7.8. Sistemden Ayrılma

Bireysel emeklilik sisteminde katılımcının emekliliğe hak kazanmadan da ayrılması mümkündür. Katılımcı, maluliyet ya da vefat sebebiyle veya kendi isteğiyle emeklilik sözleşmesini sonlandırarak ayrılabilir.

Katılımcı emekliliğe hak kazanmadan bireysel emeklilik sözleşmesini sonlandırması halinde, BES'e giriş tarihinden kaynaklanan süreye ilişkin haklarını kaybetmiş olur. Katılımcı bu doğrultuda varsa devlet katkısı ve getirilerinin tamamına hak kazanmamaktadır (Sarıaslan, 2014: 111).

Katılımcıların yukarıda belirtilen nedenler ile sistemden ayrılması durumunda, birikimlerinden sağladığı getiri üzerinden stopaj kesintisi yapılmaktadır. Daha önceki yıllarda stopaj kesintisi toplam tutarlar üzerinden yapılmaktaydı. Stopaj kesintisine ilişkin oranlar aşağıdaki gibidir (www.egm.org.tr, 2020). Katılımcı;

- 10 yılı doldurmadan sistemden ayrılması halinde %15,
- 10 yılı doldurup, emeklilik hakkı kazanmadan sistemden ayrılması halinde %10,
- Sistemden ölüm, maluliyet gibi nedenlerle veya emekli olarak ayrılması halinde %5 stopaj kesintisi yapılır.

2.7.9. Emekliliğe Hak Kazanma ve Birikimin Ödenmesi

Katılımcıların bireysel emeklilik sisteminde emekliliğe hak kazanma ve emeklilik seçenekleri, 4362 Sayılı Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanununda belirtilmiştir. İlgili Kanunun 6. Maddesi'ne göre;

“Katılımcı, sisteme giriş tarihinden itibaren en az on yıl sistemde bulunmak koşulu ile elli altı yaşını tamamladıktan sonra emekli olmaya hak kazanır. Emekliliğe hak kazanan katılımcı, bireysel emeklilik hesabındaki birikimlerinin

bir program dahilinde ödenmesini, tamamının defaten ödenmesini ya da yapacağı yıllık gelir sigortası sözleşmesi çerçevesinde kendisine maaş bağlanmasını talep edebilir”.

Katılımcı, emekliliğe hak kazandıktan sonra emeklilik hesabındaki birikim tutarlarının ve devlet katkısı tutarlarının tamamının ödenmesini talep edebilir. Bu durumda emeklilik şirketi, talebin şirkete ulaştığı tarih itibarıyla 10 iş günü içinde bu talebi yerine getirmek zorundadır (BESY, 2012: md.16). Katılımcı emeklilik hesabındaki birikim tutarlarını ve devlet katkısı tutarlarını hazırlanan bir plan dahilinde de almak isteyebilir. Bu durumda emeklilik şirketi, katılımcıya hazırlanacak bir plan çerçevesinde aylık, 3 aylık, 6 aylık veya yıllık olarak katılımcının emeklilik hesabındaki birikimlerinin ve devlet katkısı tutarlarının ödemesini gerçekleştirir (www.egm.org.tr, 2020). Katılımcı, yılda en fazla 2 defa olmak üzere ödeme tutarlarını ve ödeme dönemlerini değiştirebilir (BESY, 2012: md.16).

Katılımcının, aynı şirket ya da farklı şirket ayrımı olmaksızın birden fazla emeklilik sözleşmesi olması durumunda tüm sözleşmelerinden emekliliğe hak kazanması için en az bir emeklilik sözleşmesinden emeklilik hakkı kazanmış olması yeterlidir (BESY, 2012: md.16).

2.7.10. Bireysel Emeklilik Sözleşmesinde Ret ve Cayma

Emeklilik sözleşmesi, yürürlüğe girmediği takdirde şirket tarafından kabul edilmeyebilir. Emeklilik sözleşmesinin şirket tarafından reddedilmesi durumunda, verilen ödeme talimatları iptal ettirilir ve varsa yapılan tüm ödemeler hiçbir kesinti yapılmaksızın 5 iş günü içinde ödeme yapan katılımcıya iade edilir (BESY, 2012: md.7).

Katılımcı, bireysel emeklilik sözleşmesinde cayma hakkına sahiptir. Katılımcı, teklif formunun imzalanmasını ya da onaylanmasını takiben 2 ay içinde cayma hakkını kullanabilir. Katılımcı cayma hakkını kullanmak isterse durumu şirkete bildirir. Şirkete cayma bildiriminin ulaşması ile katılımcının vermiş olduğu ödeme talimatları iptal ettirilir. Katılımcının ödemiş olduğu katkı payları şirket tarafından 10 iş günü içinde iade edilir. Ayrıca, fon işletim gider kesintisi dışında diğer tüm kesinti ve giderler yine 10 iş günü içinde katılımcıya geri ödenir (BESY, 2012: md.7).

2.7.11. Grup Emeklilik Sözleşmeleri

Grup emeklilik sözleşmeleri, işveren grup emeklilik sözleşmesi veya gruba bağlı bireysel emeklilik sözleşmesi olarak yapılabilir. İşveren grup emeklilik sözleşmesi, bir istihdam ilişkisine dayalı olarak düzenlenir. Katılımcı adına işveren ve şirket arasında imzalanır ve işveren çalışana adına katkı payı ödemesi gerçekleştirir. Gruba bağlı bireysel emeklilik sözleşmesi ise, bir grup emeklilik planına bağlı olarak düzenlenen ve şirket ile katılımcının taraf olarak yer aldığı emeklilik sözleşmesidir (BESY, 2012: md.4).

2.8. Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı

Bireysel Emeklilik Sistemi uygulanmaya başlanmasından bu zamana devlet, sisteme katılımı artırmak, sistemin hedeflenen gelişimi göstermesini sağlamak ve sisteme dahil olan katılımcıların sistemden ayrılmalarını önlemek için teşvik edici düzenlemeler ortaya koymaktadır. Bunlardan bir tanesi de BES'te devlet katkısı uygulaması olmuştur. Bu bağlamda devlet katkısı uygulaması 1 Ocak 2013 yılından itibaren uygulanmaya başlanmıştır.

Devlet katkısı sisteme dahil olan katılımcının ödediği katkı paylarının %25'ine karşılık katılımcı hesabında biriktirilen tutardır. Söz konusu katılımcılara ödenecek olan devlet katkısı tutarı ilgili yılın Brüt Asgari Ücret Toplamının (BAÜT) %25'inden fazla olamaz. 2020 yılı için belirlenen en fazla devlet katkısı tutarı 8.829,00 TL'dir (www.egm.org.tr, 2020).

Tablo 1: 2020 Yılı İçin Alınabilecek en fazla Devlet Katkısı Tutarı

BAÜT*0,25=2020 Yılında Alınabilecek En Fazla Devlet Katkısı
(2.943,00*12) *0,25=8.829,00 TL

Kaynak:EGM,<https://www.egm.org.tr/Sites/1/upload/files/DevletKatkisiRehberi012019-917.pdf>, (20.01.2020).

Katılımcıların sistemde kalma sürelerine göre devlet katkısı tutarları değişmektedir. Buradaki amaç, katılımcıların sistemde daha fazla kalmalarını sağlamaktır. Tablo 2'de katılımcıların sistemde kalma süreleri ve bu sürelerle ilişkin hak edeceği devlet katkısı oranları verilmiştir;

Tablo 2: BES'te Kalma Sürelerine Göre Hak Edilen Devlet Katkısı Oranları

Sistemde Kalma Süresi	Hak Edilen Devlet Katkısı
En Az 3 Yıl	%15
En Az 6 Yıl	%35
En Az 10 Yıl	%60

Kaynak: EGM, <https://www.egm.org.tr/bireysel-emeklilik/devlet-katkisi/>, (21.01.2020).

Emekliliğe hak kazanan bireyler ile ölüm ya da maluliyet sebebiyle BES'ten ayrılan bireyler devlet katkısının tamamını almaktadır. Ölüm veya maluliyet haricinde sistemden emekli olmadan ayrılmış olan katılımcılara verilen devlet katkısının hak kazanılmayan tutarları genel bütçeye gelir olarak geçmektedir (İnneci, 2013: 110).

Yukarıda bahsedildiği gibi devlet katkısı uygulaması 1 Ocak 2013 tarihinde uygulanmaya başlamıştır. Bu tarihten önce sisteme dahil olan ve 1 Ocak 2016'ya kadar sistemden ayrılmamış olan katılımcılara yönelik birtakım düzenlemeler de mevcuttur. Bu doğrultuda 2013 yılından önce sisteme dahil olan katılımcılara bir kereye mahsus ek süre verilmiştir. Tablo 3'te bu sürelerle ilişkin bilgilere yer verilmektedir.

Tablo 3: BES'te 1 Ocak 2013'ten Önce Sisteme Dahil Olma Süresine Göre İlave Edilen Süreler

1 Ocak 2013'ten Önce Sisteme Dahil Olma	İlave edilen süre
3 yıldan fazla ve 6 yıldan az	1 yıl
6 yıldan fazla ve 10 yıldan az	2 yıl
10 yıldan fazla	3 yıl

Kaynak: (Kara ve Yıldız, 2016: 32)

Devlet katkısına ilişkin ek süreye bir örnek verecek olursak; 1 Ocak 2009 tarihinde sisteme dahil olan bir katılımcı 1 Ocak 2017 tarihinde sistemden ayrılmak isterse, %15 devlet katkısına hak kazanacaktır. Çünkü katılımcı 1 Ocak 2013 tarihinden önce sistemde 4 yıl kaldığından dolayı bir defalık devlet katkısı hak ediş süresine 1 yıl ilave edilecektir. 1 Ocak 2017 tarihinde sistemden ayrılacak olan katılımcı 1 Ocak 2013 tarihinden bu yana 4 yıl kalmış olacaktır. Böylelikle katılımcının devlet katkısına hak kazanmaya esas toplam süresi 5 yıl olacaktır (İnneci, 2013: 111).

2.9. Bireysel Emeklilik Sisteminin Finansman Kaynakları

Katılımcıların ödemiş olduğu katkı payları ve katılımcı tarafından ödenen gider ödemeleri ve gider kesintileri bireysel emeklilik sisteminin finansman kaynağını oluşturmaktadır.

2.9.1. Katkı Payı Ödemeleri

Bireysel emeklilik sisteminin temel finansman kaynağı, katkı payı ödemeleridir. Sistem, katılımcılar tarafından veya katılımcı için ödemeyi yapan kuruluşlar tarafından finanse edilir (Korkmaz, 2007: 162). Sisteme katılım isteğe bağlıdır ancak katkı payı ödeme zorunluluğu vardır. Ödenecek katkı payı tutarı ve katkıyı kimin yapacağı emeklilik sözleşmesi ile belirlenmektedir (Topalhan, 2010: 182). Ödenecek katkı payları sözleşmede belirtilecek olan kredi kartı, banka hesaplarından verilecek otomatik ödeme talimatı vb. ödeme araçlarıyla yapılabilir (Seyfullahoğulları, 2017: 112). Katılımcı isteğine göre, katkı payı ödemesini, aylık, 3 aylık, 6 aylık ya da yıllık olarak gerçekleştirebilmekte olup istediği zaman ek katkı payı ödemesi yapabilmektedir. Katılımcı, şirketin belirlemiş olduğu asgari katkı payı tutarının altında kalmayacak şekilde ödemelerini artırıp azaltabilir (Topalhan, 2010: 182).

2.10. Gider Ödemeleri ve Gider Kesintileri

2.10.1. Giriş Aidatı

Emeklilik şirketi, katılımcının bireysel emeklilik sistemine ilk defa katılması halinde veya yeni bir bireysel emeklilik hesabı açtırması durumunda katılımcıdan giriş aidatı isteyebilir. Şirket giriş aidatını peşin alabileceği gibi ertelenmiş şekilde de alabilmektedir (Yaslıdağ, 2017: 153). Katılımcı eğer birikimlerini başka bir şirkete aktarması halinde ise tekrar giriş aidatı ödemesi yapmaz (Korkmaz, 2007: 163).

2.10.2. Yönetim Gider Kesintisi

Yönetim Gider Kesintisi, BES’de katılımcıların karşılaştıkları diğer maliyet unsurudur. Katılımcının ödediği katkı payı ile birikimleri üzerinden yapılan kesintidir. Şirketler vermiş oldukları emeklilik hizmetleri sebebiyle oluşan masrafları karşılayabilmek adına bu kesintiyi yapabilmektedir (Güneş, 2015: 30). Katılımcıların ödemiş oldukları katkı payları üzerinden yapılacak olan en fazla yönetim gider kesintisi

tutarı %8'dir (Korkmaz, 2007: 164). Emeklilik şirketi, %8'i geçmeyecek şekilde yönetim gider kesintisini serbestçe belirleyebilmektedir (Özel ve Yalçın, 2011: 16).

2.10.3. Fon İşletim Gider Kesintisi

Fon işletim gideri, katılımcının emeklilik şirketine fon yönetimi karşılığında ödemiş olduğu ücrettir (www.egm.org.tr, 2020). Fon net varlığı üzerinden, emeklilik şirketinin günlük olarak yapmış olduğu kesinti, fon işletim gider kesintisi olarak adlandırılmaktadır. Fon işletim gider kesintisine portföy yönetim şirketi ücretinin de dahil edilmesi zorunludur (Topalhan, 2010: 183). Emeklilik sözleşmesinde yapılacak olan fon işletim gider kesintisinin açık bir biçimde belirtilmesi gerekmektedir (Uyar, 2011: 53).

2.11. Bireysel Emeklilik Sisteminde Otomatik Katılım Dönemi

Bireysel Emeklilik Sistemi'nde otomatik katılım dönemi 1 Ocak 2017 tarihi itibarıyla uygulanmaya başlamıştır. Otomatik katılım sistemine 45 yaşını doldurmamış çalışanlar, işverenler aracılığı ile düzenlenecek bir emeklilik sözleşmesiyle sisteme dahil edilmektedir. Özel sektör ve kamuda çalışan bireylerin, prime esas kazancın %3'ü kesilerek sisteme aktarılmaktadır. Çalışanlar otomatik katılım sisteminde dilediği kadar kalabilmektedir (www.egm.org.tr, 2020).

Otomatik katılıma geçiş kademeli olarak gerçekleştirilmiştir. İlk olarak 1 Ocak 2017 tarihinden itibaren 1000 ve üzeri çalışana sahip iş yerlerini kapsamıştır. Sistem daha sonra sırasıyla 1 Nisan 2017 tarihinde 250-999 arası çalışana sahip iş yerlerini, 1 Temmuz 2017 tarihinde 100-249 arası çalışana sahip iş yerlerini, 1 Ocak 2018 tarihinde 50-99 arası çalışana sahip iş yerleri, Mahalli İdareleri ve KİT'leri, 1 Temmuz 2018 tarihinde 10-49 arası çalışana sahip iş yerlerini, son olarak da 1 Ocak 2019 tarih itibarıyla 5-9 çalışana sahip iş yerlerini kapsamıştır.

Tablo 4: Otomatik Katılım Sistemine Kademeli Geçiş Tarihleri

Çalışan Sayısı	Tarih
1000+ çalışana sahip iş yerleri	1 Ocak 2017
250-999 arası çalışana sahip iş yerleri	1 Nisan 2017
100-249 arası çalışana sahip iş yerleri	1 Temmuz 2017
50-99 arası çalışana sahip iş yerleri, Mahalli İdareler ve KİT'ler	1 Ocak 2018
10-49 arası çalışana sahip iş yerleri	1 Temmuz 2018
5-9 çalışana sahip iş yerleri	1 Ocak 2019

Kaynak:EGM,<https://www.egm.org.tr/isverenler/isveren-bilgilendirme-rehberi/>, (27.01.2020).

OKS’de çalışan bireyler emeklilik şirketleri tarafından sisteme dahil olduğu tarih bildirildikten sonra 2 ay içinde sistemden ayrılabilirler. Sistemden ayrılma durumunda ödenen katkı payları emeklilik şirketi tarafından katılımcıya iade edilir. Sisteme devam etme durumunda ise, katılımcı hesabına 1.000 TL ilave devlet katkısı aktarılmaktadır. Ancak, söz konusu bu durum bir defaya mahsustur. Ayrıca sistemde, sadece fon işletim gideri kesintisi yapılmakta olup bunun dışında herhangi bir kesinti yapılmamaktadır. Çalışan bireyler isterlerse 3 ay süresince katkı payı ödemelerine ara verebilir (www.egm.org.tr, 2020).

Otomatik Katılım Sistemi’nde çalışan bireylerin maaşından ayrılarak ödenen katkı paylarına BES’de olduğu gibi devlet %25 katkı vermektedir. Bu katkı tutarı çalışan bireylerin devlet katkısı hesabında kayıt altına alınmaktadır. OKS’de sisteme dahil olan çalışanların bir çalışma yılı içerisinde alabileceği en fazla devlet katkısı tutarı, ilgili çalışma yılı için düzenlenen yıllık toplam brüt asgari ücret tutarının (BAÜT) %25’inden fazla olamaz. 2020 yılı için belirlenen maksimum devlet katkısı tutarı 8.829 TL’dir (EGM, 2020).

Çalışanların sistemde kaldığı süreye bağlı olarak devlet katkısını hak etme oranları değişmektedir.

Tablo 5: OKS’de Çalışan Bireylerin Devlet Katkısını Hak Ediş Oranları

OKS’de Kalma Süresi	Devlet Katkısı
3 yıldan az	%0
En az 3 yıl	%15
En az 6 yıl	%35
En az 10 yıl	%60
Emeklilik Hakkının Doğması, Vefat ve Maluliyet Halinde	%100

Kaynak: EGM, <https://www.egm.org.tr/otomatik-katilim/devlet-katkisi/>, (28.01.2020)

OKS şeffaf ve güvenilir olması açısından, Hazine ve Maliye Bakanlığı, SPK, EGM, Takasbank, iç ve dış denetim şirketlerinin denetim, gözetim ve kontrolü içindedir (www.egm.org.tr, 2020).

17.01.2020 tarihi itibarıyla OKS ile ilgili son veriler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 6: OKS Katılımcı Sayısı ve Fon Tutarlarına Dair Bilgiler

Çalışanların Fon Tutarı	8.429,2 milyon TL
Katkı Payı Tutarı	6.552,4 milyon TL
Çalışan Sayısı	5.386.558 kişi
Sertifika Sayısı	6.458.111 adet
İşveren Sayısı	212.622 adet

Kaynak: EGM, <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/>, (27.01.2020).

Tablo 6'ya göre, 1 Ocak 2017 tarihinden bu yana otomatik katılım sistemine dahil olan toplam çalışan sayısı 5 milyon kişiyi geçerken, yaklaşık 213 bin işveren sayısı mevcuttur.

Tablo 7: Bireysel Emeklilik Sistemi ve Otomatik Katılım Sistemi Arasındaki Farklar

	BES	OKS
Sisteme Katılım	Gönüllü	Zorunlu (İstenildiği Zaman Çıkılabilmekte)
Kimler Katılabilir	Fiil Ehliyetine Sahip Kişiler	45 Yaşını Doldurmamış Çalışan Bireyler
Yabancı Uruklu Bireylerin Sisteme Katılım Hakkı	Var	Yok
Emeklilik Şirketi Seçimi	Bireyin Kendisi	İşveren tarafından yapılır
Cayma Hakkı	Var (2 Ay İçinde)	Var (2 Ay İçinde)
Devlet Katkısı	%25	1000 TL (1 defaya mahsus) + %25
Maksimum Devlet Katkısı (Yıllık)	2020 Yılı İçin 8.829 TL	2020 Yılı İçin 8.829 TL
Devlet Katkısını Hak Etme	Yıllara Göre Baz Alınır	Yıllara Göre Baz Alınır
Sistemden Ayrılma Hakkı	Var	Var
Emekliliğe Hak Kazanma	10 Yıl ve 56 Yaş Koşulu	10 Yıl ve 56 Yaş Koşulu
Emeklilik Şirketinin Yapabileceği Kesintiler	Var	Yok (Sadece Fon Toplam Gider Kesintisi)

Kaynak: EGM, [https://www.egm.org.tr/otomatik-katilim/oks—bes karşılastırması/](https://www.egm.org.tr/otomatik-katilim/oks—bes_karşılastırması/), (28.01.2020).

Bireysel emeklilikte Otomatik Katılım Sistemi, çalışan bireylerin sistemi tanınmasına, bireysel emeklilik sistemi kapsamının genişlemesine, çalışanların tasarruf bilincinin artmasına dolayısıyla daha fazla tasarruf etmesine ve daha fazla kişinin sisteme giriş yapmasına imkân sağlamaktadır.

2.12. Dünya’da Bireysel Emeklilik Sistemi Uygulamaları

Dünya’da sosyal güvenlik sistemlerinin problemlerinin çözüme kavuşması için alternatif veya tamamlayıcı olarak oluşturulan bireysel emeklilik uygulamaları ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Ülkelerin demografik yapılarının, teknolojik, sosyal ve ekonomik düzeylerinin farklı olmasından dolayı bireysel emeklilik uygulamalarında da farklılıklar olmaktadır.

Bireysel emeklilik sistemi uygulamaları bazı ülkelerde zorunlu tutulurken, bazı ülkelerde sisteme katılıp katılmama bireylerin tercihinin bırakılmaktadır (Apak ve Taşçıyan, 2010: 213). Bireysel emeklilik sistemine katılıp katılmama tercihinin isteğe bağlı veya zorunlu olması, ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ile ilgilidir. Gelişmekte olan ülkelerde devlet BES’e katılımı desteklemekte ve zorunluluk esasına dayandırmaktadır. Gelişmiş ülkelerde ise BES, gönüllük esasına dayalı olarak bireylerin tercihinin bırakılmaktadır.

Zorunluluk esasına dayalı bireysel emeklilik sistemi daha çok Latin Amerika ve Doğu Avrupa ülkelerinde uygulanmaktadır (Arpa ve Kolçak, 2017: 1).

Bireysel emeklilik sisteminde en radikal uygulama, 1981 yılında Şili tarafından gerçekleştirilmiştir. Şili hükümeti sosyal güvenlik sistemini, sorumluluğun tamamen bireylere ait olduğu bireysel emeklilik sistemine dönüştürmüştür. Şili’de uygulanan BES, sosyal güvenlik sistemine tamamlayıcı olarak değil, ikamesi olarak getirilmiştir. Şili’de 1981 yılında uygulanmaya başlanan BES, çalışmaya yeni başlayan bireyler için zorunludur. Fakat halen çalışmakta olan bireyler için herhangi bir zorlama yapılmamış olup bireyin tercihinin bırakılmıştır (Kekeç, 2017: 182). Birçok Latin Amerika ülkesi, Peru (1993), Arjantin (1994), Uruguay (1995), Meksika ve Bolivya (1997) Şili benzeri bir modelle sosyal güvenlik sistemlerinde reformlar gerçekleştirmiştir (Pinera, 1998: 24).

Gönüllülük esasına dayalı bireysel emeklilik sistemi ise, daha çok Batı Avrupa ve Kuzey Amerika ülkelerinde uygulanmaktadır (Uyar, 2011: 90).

ABD’de emeklilik sistemi, kamu sosyal emeklilik sistemi ve bireysel emeklilik sisteminden oluşmaktadır (Özer ve Gürel, 2014: 161). ABD, şu anda yaygın olarak kullanılan gelişmiş bir bireysel emeklilik sistemine sahiptir. Sosyal güvenlik sisteminden önce oluşturulmasına rağmen bireysel emeklilik sistemi, sistemin temel tamamlayıcısı durumundadır. Kamu sosyal güvenlik sistemi, genel vergilerle finanse edilen ve ulusal düzeyde işletilen bir sistemdir. Bireysel emeklilik sistemi ise, tamamen isteğe bağlı olup işveren destekleri ile faaliyet göstermektedir (Tapia, 2008: 82).

Bireysel emeklilik sistemi gönüllülük esasına veya zorunluluk esasına dayalı olarak her ülkede farklı şekillerde uygulansa da tüm bu uygulamaların ortak özelliği, bireylerin, çalışma yaşamları süresince düzenli bir şekilde tasarruf yaparak, emeklilik dönemlerinde karşılaşacağı masrafların önceden fonlamasını yapmış olmasıdır (Korkmaz, 2007: 65).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

FİNANSAL OKURYAZARLIĞIN BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİ TERCİHLERİNE ETKİSİ: BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİNDE BİR ARAŞTIRMA

Finansal okuryazarlıkla ilgili literatür incelendiğinde birçok çalışma olduğu görülmektedir. Çalışmaların büyük bir kısmını, öğrencilerin finansal okuryazarlıklarının ölçülmesi üzerine yapılan çalışmaların olduğu gözlemlenmiştir. Bu konunun başlığı ile net bir araştırma yapılmadığı tespit edilmiştir. Bu kapsamda araştırmanın amacına, araştırmanın yöntemine ve araştırma analizi sonuçlarından elde edilen bulgulara yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin bireysel emeklilik sistemi tercihlerine etkisinin belirlenmesidir. Bununla birlikte araştırmada öğrencilerin finansal okuryazarlık durumlarının belirlenen demografik özelliklere göre farklılaşıp farklılaşmadığını test etme ve bireysel emeklilik sistemi farkındalığına etkisinin olup olmadığı ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır.

3.2. Araştırmanın Yöntemi

3.2.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2020-2021 eğitim öğretim yılında Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenim gören 3.062 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır.

Fakültedeki tüm öğrencilere ulaşmanın zorluğu, zaman ve kaynak yetersizliği gibi sebepler dikkate alınarak evreni temsil edecek gerekli örneklem büyüklüğü hesaplanmıştır. Örneklem büyüklüğü tespit edilirken evrendeki kişi sayısı bilindiği için aşağıdaki formülden yararlanılmıştır (Demir, 2019:17);

$$n = \frac{N * t^2 * p * q}{d^2 * (N - 1) + t^2 * p * q}$$

N: Evrendeki Birey Sayısı

n: Örneklem Alınacak Birey Sayısı

p: İncelenen Olayın Görülüş Sıklığı

q: İncelenen Olayın Görülme Sıklığı

t: Belirli Serbestlik Derecesi Ve Saptanan Yanılma Düzeyinde t İstatistiği

d: Olayın Görülüş Sıklığına Göre Kabul Edilen $\pm$ Örneklem Hatası

Bu formüle göre %95 güven aralığında;

N: 3062 Öğrenci

p: 0,5

q: 0,5

t: 1,96

d: 0,05

$$n = \frac{3062 * 1,96^2 * 0,5 * 0,5}{0,05^2 * (3062 - 1) + 1,96^2 * 0,5 * 0,5}$$

n=341 Öğrenci

Buradan hareketle evreni temsil edecek en az 341 öğrenciye ulaşılması gerekmektedir. Örneklemen araştırma evrenini temsil gücünü arttırması ve uygulama sırasında meydana gelebilecek olumsuzlukların ortadan kaldırılması amacıyla 511 öğrenciye anket uygulanmıştır.

3.2.2. Veri Toplama Yöntemi ve Anket Formunun Hazırlanması

Araştırmada veri toplama aracı olarak nicel araştırma yöntemlerinden biri olan anket tekniği kullanılmıştır. Anket hazırlama yöntemi olarak da internet ortamında (çevrimiçi) anket hazırlama yönteminden yararlanılmıştır. Anket formu “Google Formlar” uygulaması ile hazırlanmıştır. Anket formuna katılımcıların bir link aracılığıyla ulaşmaları sağlanmıştır. Anket Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerine 20 Aralık 2020 – 20 Ocak 2021 tarihleri arasında uygulanmıştır.

Anket formu oluşturulurken konu ile ilgili literatür taraması yapılarak daha önceden yapılmış çalışmalardan yararlanılmış ve tarafımızca ilave sorular eklenmiştir. Anket formu üç bölümden ve toplam 75 sorudan oluşmaktadır.

Anketin birinci bölümünde, öğrencilerin demografik özelliklerini (cinsiyet, yaş, bölüm, sınıf, genel not ortalaması ve anne-baba eğitim durumu) ve finansal profillerini (kişisel harcama tutarı, ekonomik ve finansal piyasaları takip ettiği kaynak ve piyasaları takip etme sıklığı) yansıtan 11 soru yer almaktadır.

Anketin ikinci bölümünde öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır. Bu bölümde yer alan sorular Kılıç vd. (2015) tarafından yapılan çalışmada kullanılan sorular esas alınarak oluşturulmuştur. Toplam 35 soru ve “Doğru”, “Yanlış” ve “Bilmiyorum” şeklinde cevapları olan maddelerden oluşmaktadır.

Anketin üçüncü bölümünde, Bireysel Emeklilik Sistemi tercihlerine yönelik sorular bulunmaktadır. Öğrencilerin ilgili sorulara katılım düzeyi “1-Kesinlikle Katılmıyorum”, “2-Katılmıyorum”, “3-Kararsızım”, “4-Katılıyorum” ve “5-Kesinlikle Katılıyorum” seçeneklerinden birini işaretlemeleri istenmiştir. Bu bölüm de toplam 28 soru yer almaktadır. Bu kısımdaki sorular tarafımızca oluşturulmuştur.

Anket formunda açık uçlu soru bulunmamaktadır.

3.3. Araştırma Verilerinin Analizi ve Bulgular

Yapılan anket çalışmasından elde edilen veriler Statistical Package for Social Sciences (SPSS) 25 istatistik paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma amaçları doğrultusunda oluşturulan hipotezleri test etmek için fark testleri ve korelasyon analizlerinden yararlanılmıştır. Analizler ile ilgili açıklama ve yorumlar verilmiştir.

3.3.1. Normallik Testi

Araştırmada, anket yöntemi sonucu elde edilen verilerin çözümlenmesinde kullanılan test tekniği normallik testidir. Normallik testinde Skewness ve Kurtosis değerlerinin -2 ile +2 aralığında olması beklenmektedir (George ve Mallery, 2010: 10). Yapılan normallik testi sonucunda verilerin normal dağıldığı tespit edilmiştir. Veriler normal dağılım gösterdiği için analizlerde parametrik testler kullanılmıştır.

Çalışmada, iki kategorik değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığı Bağımsız Örneklem T-Testi yardımıyla incelenirken, ikiden fazla kategorik değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olup olmadığı Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi yardımıyla incelenmiştir. Uygulanan ANOVA Testi sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık görülmesi durumunda, farkın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla Post-Hoc test istatistiklerinden Tukey Testi kullanılmıştır.

3.3.2. Güvenilirlik Analizi

Güvenilirlik tercih edilen bir testin, ölçeğin ya da anketin ölçmek istediği olguyu tutarlı ve istikrarlı bir biçimde ölçme derecesini ifade etmektedir (Kazan, 2016:98). Veri toplama amacına hizmet etmek amacıyla oluşturulan anket veya ölçek ne derece güvenilir olursa toplanan veriler de o derece güvenilir olmaktadır.

Araştırmada yer alan soruların birbiri ile tutarlılık gösterip göstermediği ve aynı amaca hizmet edip etmediklerini tespit etmek için Cronbach Alpha katsayısı kullanılmıştır. Cronbach Alpha katsayısı 0 ile 1 arasında değer almaktadır. Buna bağlı olarak bir ölçeğin güvenilirlik seviyeleri aşağıdaki gibi yorumlanmaktadır (Kalaycı, 2018: 405);

- $0,00 \leq \alpha < 0,40$ ise; güvenilir değil.
- $0,40 \leq \alpha < 0,60$ ise; düşük oranda güvenilir.
- $0,60 \leq \alpha < 0,80$ ise; oldukça güvenilir.
- $0,80 \leq \alpha < 1,00$ ise; yüksek derece de güvenilir.

Tablo 8: Güvenilirlik Analizi Sonuçları

Cronbach's Alpha	Soru Sayısı
0,857	64

Araştırmada anket soruları üzerinde yapılan güvenilirlik analizi sonucunda Cronbach Alpha değeri 0,857 olarak hesaplanmıştır. Buna göre anket sorularının yüksek seviyede bir güvenilirliğe sahip olduğu belirlenmiştir.

3.3.3. Demografik Bulgular

Araştırmanın bu kısmında anket uygulaması yapılan öğrencilerin cinsiyeti, yaşı, bölümü, öğretim türü, sınıfı, genel not ortalaması, anne ve babalarının eğitim durumu gibi

demografik özellikler elde edilmiştir. Ayrıca demografik bilgilerin yanı sıra öğrencilerin aylık kişisel harcama tutarı, ekonomik ve finansal gelişmelerin takip edildiği kaynak ve ekonomik ve finansal gelişmelerin ne sıklıkla takip edildiği durumlara da yer verilmiştir. Bu doğrultuda frekans ve yüzde analizi yapılmış olup analizler sonucunda ortaya çıkan verilerin dağılımı aşağıdaki tablolar ile gösterilmiştir.

Tablo 9: Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Cinsiyet	Frekans (N)	Yüzde (%)
Kadın	392	76,7
Erkek	119	23,3
Toplam	511	100,0

Tablo 9'a göre ankete katılan öğrencilerin cinsiyet açısından dağılımı incelendiğinde, katılımcıların 392'si (%76,7'si) kadın, 119'u (%23,3'ü) erkek öğrencilerden oluşmaktadır. Görüldüğü üzere ankete katılan kadın öğrencilerin sayısı erkek öğrencilerin sayısından çok daha fazladır.

Tablo 10: Katılımcıların Yaşlarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Yaş	Frekans (N)	Yüzde (%)
17-18	51	10,0
19-20	265	51,9
21-22	157	30,7
23-24	33	6,5
24 ve Üzeri	5	1,0
Toplam	511	100,0

Ankete katılan öğrencilerin yaşlarına göre dağılımına bakıldığında, 17-18 yaş aralığında 51 (%10,0), 19-20 yaş aralığında 265 (%51,9), 21-22 yaş aralığında 157 (%30,7), 23-24 yaş aralığında 33 (%6,5) ve 24 ve üzeri yaş aralığında 5 (%1,0) öğrencinin olduğu tespit edilmiştir. Ankete katılan öğrencilerin çoğunluğunun 19-20 ve 21-22 yaş aralığında olduğu görülmektedir.

Tablo 11: Katılımcıların Okudukları Bölüme Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Bölüm	Frekans (N)	Yüzde (%)
Bankacılık ve Finans	81	15,9
İktisat	27	5,3
İşletme	26	5,1
Maliye	49	9,6
Sağlık Yönetimi	204	39,9
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	38	7,4
Sosyal Hizmet	86	16,8
Toplam	511	100,0

Anketi yanıtlayan öğrencilerin okudukları bölüm incelendiğinde, 81'i (%15,9'u) Bankacılık ve Finans Bölümü öğrencisi, 27'si (%5,3'ü) İktisat Bölümü öğrencisi, 26'sı (%5,1'i) İşletme Bölümü öğrencisi, 49'u (%9,6'sı) Maliye Bölümü öğrencisi, 204'ü (%39,9'u) Sağlık Yönetimi Bölümü öğrencisi, 38'i (%7,4'ü) Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü öğrencisi ve 86'sı (%16,8'i) Sosyal Hizmet Bölümü öğrencisi olduğu görülmektedir.

Tablo 12: Katılımcıların Öğretim Türüne Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Öğretim Türü	Frekans (N)	Yüzde (%)
Birinci Öğretim	399	76,1
İkinci Öğretim	122	23,9
Toplam	511	100,0

Ankete katılan öğrencilerin 399'unun (%76,1'inin) birinci öğretim, 122'sinin (%23,9'unun) ikinci öğretim öğrencisi olduğu görülmektedir.

Tablo 13: Katılımcıların Sınıflarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Sınıf	Frekans (N)	Yüzde (%)
1. Sınıf	208	40,7
2. Sınıf	134	26,2
3. Sınıf	96	18,8
4. Sınıf	73	14,3
Toplam	511	100,0

Ankete katılan öğrencilerin sınıflara göre dağılımı incelendiğinde, 208 (%40,7) öğrencinin 1. sınıf, 134 (%26,2) öğrencinin 2. sınıf, 96 (%18,8) öğrencinin 3. sınıf, 73 (14,3) öğrencinin ise 4. sınıf olduğu görülmektedir.

Tablo 14: Katılımcıların Genel Not Ortalamalarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Genel Not Ortalaması	Frekans (N)	Yüzde (%)
1'00'dan az	33	6,5
1,01-2,00	42	8,2
2,01-3,00	248	48,5
3,01-4,00	188	36,8
Toplam	511	100,0

Ankete katılan öğrencilerin genel not ortalamaları açısından dağılımları incelendiğinde, 33'ünün (%6,5'inin) not ortalaması 1'00'dan az, 42'sinin (%8,2'sinin) not ortalaması 1,01-2,00 aralığında, 248'inin (%48,5'inin) not ortalaması 2,01-3,00 aralığında, 188'inin (%36,8'inin) not ortalaması 3,01-4,00 aralığında olduğu tespit edilmiştir. Görüldüğü üzere ankete katılan öğrencilerin çoğunluğun not ortalaması 2,01-3,00 aralığındadır.

Tablo 15: Katılımcıların Anne-Babalarının Eğitim Durumuna Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Anne Eğitim Durumu	Frekans (N)	Yüzde (%)	Baba Eğitim Durumu	Frekans (N)	Yüzde (%)
İlkokul	309	60,5	İlkokul	240	47,0
Ortaokul	105	20,5	Ortaokul	118	23,1
Lise	72	14,1	Lise	108	21,1
Lisans	20	3,9	Lisans	37	7,2
Lisansüstü	5	1,0	Lisansüstü	8	1,6
Toplam	511	100,0	Toplam	511	100,0

Ankete katılan öğrencilerin anne-babalarının eğitim durumlarına bakıldığında hem annelerin hem de babaların çoğunlukla ilkokul ve ortaokul mezunu oldukları görülmektedir. Anneler de ilkokul mezunu sayısı 309 (%60,5), ortaokul sayısı 105 (%20,5) iken, babalar da ilkokul mezun sayısı 240 (%47,0), ortaokul mezunu sayısı 118 (%23,1)'dir.

Tablo 16: Öğrencilerin Aylık Kişisel Harcama Tutarına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Aylık Kişisel Harcama Tutarı	Frekans (N)	Yüzde (%)
250-500 TL	280	54,8
501-750 TL	119	23,3
751-1000 TL	57	11,2
1001-1250 TL	23	4,5
1250 TL ve üzeri	32	6,3
Toplam	511	100,0

Ankete katılan öğrencilerin aylık kişisel harcama tutarlarının frekans ve yüzde dağılımı Tablo 16’da gösterilmiştir. Buna göre 280 öğrencinin (%54,8) 250-500 TL arasında harcama yaptığı, 119 öğrencinin (%23,3) 501-750 TL arasında harcama yaptığı, 57 öğrencinin (%11,2) 751-1000 TL arasında harcama yaptığı, 23 öğrencinin (%4,5) 1001-1250 TL arasında harcama yaptığı ve 32 öğrencinin (%6,3) de 1250 TL ve üzerinde harcama yaptığı tespit edilmiştir.

Tablo 17: Öğrencilerin Ülkemizde Gelişen Ekonomik ve Finansal Olayları Takip Ettikleri Kaynağa ve Ülkemizde Gelişen Ekonomik ve Finansal Olayları Takip Etme Sıklığına Göre Frekans ve Yüzde Dağılımı

Ülkemizde Gelişen Ekonomik ve Finansal Olayları Takip Ettikleri Kaynak	Frekans (N)	Yüzde (%)	Ülkemizde Gelişen Ekonomik ve Finansal Olayları Takip Etme Sıklığı	Frekans (N)	Yüzde (%)
Televizyon	111	21,7	Her Gün	167	32,7
Dergi	1	0,2	Haftada Birkaç Kez	258	50,5
İnternet	399	78,1	Ayda Birkaç Kez	79	15,5
Gazete	-	-	Hiç	7	1,3
Toplam	511	100,0	Toplam	511	100,0

Tablo 17’ye göre öğrencilerin 399 ‘unun (%78,1’inin) ülkemizde gelişen ekonomik ve finansal olayları internet aracılığıyla, 111’inin (%21,7’sinin) ise televizyondan takip ettiği tespit edilmiştir.

Tablo 17'ye göre ülkemizde gelişen ekonomik ve finansal olayları takip etme sıklığına baktığımızda; öğrencilerin 167'sinin (%32,7'sinin) her gün, 258'inin (%50,5'inin) haftada birkaç kez, 79'unun (%15,5'inin) ayda birkaç kez ve 7'sinin (%1,3'ünün) hiç cevabı verdiği görülmektedir.

3.3.4. Finansal Okuryazarlık ile İlgili Analizler

Araştırmanın bu kısmında finansal okuryazarlık puanının farklı gruplar açısından analizi yapılmıştır. Analizde T-Testi ve ANOVA Testi kullanılmış ve sonuçlar yorumlanmıştır.

3.3.4.1. Cinsiyet ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi

H_0 = Öğrencilerin cinsiyeti ile finansal okuryazarlık puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur.

H_1 = Öğrencilerin cinsiyeti ile finansal okuryazarlık puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 18: Cinsiyet ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi-T-Testi Sonuçları

Finansal Okuryazarlık Puanı	Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	t	F	Anlamlılık (Sig.)
	Erkek	119	20,068	6,024	-,658	,504	,478
	Bayan	392	20,479	5,708			

Bayan ve Erkek katılımcıların finansal okuryazarlık puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için T-Testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda Bayan ve Erkek öğrenciler arasında finansal okuryazarlık puanı açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p=0,478>0,05$).

Bu sonuçlara göre, H_0 hipotezi kabul edilmiştir.

3.3.4.2. Yaş ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi

H_0 = Öğrencilerin yaşı ile finansal okuryazarlık puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur.

H_1 = Öğrencilerin yaşı ile finansal okuryazarlık puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 19: Yaş ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi-ANOVA Testi Sonuçları

Yaş	Ortalama	Standart sapma	F	Anlamlılık (Sig)
17-18	18,45	5,565	4,814	,001
19-20	19,83	6,129		
21-22	20,42	5,642		
23-24	23,78	4,357		
24 ve üzeri	23,00	9,300		

Öğrencilerin yaşı ile finansal okuryazarlık puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için ANOVA testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda öğrencilerin yaşı ile finansal okuryazarlık puanı açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,001<0,05$). Söz konusu farklılığın hangi yaş grupları arasında olduğunu ortaya çıkarmak amacıyla Tukey testi yapılmıştır.

Tablo 20: Yaş ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi-Tukey Testi Sonuçları

	Yaş Grubu(I)	Yaş Grubu(J)	Ortalama Fark	Standart Hata	p Değeri	Sonuç
Finansal Okuryazarlık Puanı	17-18	19-20	-1,386	,896	,532	H ₀ Kabul. Fark yok.
	17-18	21-22	-1,969	,944	,228	H ₀ Kabul. Fark yok.
	17-18	23-24	-5,336*	1,309	,001	H ₀ Red. Fark var.
	17-18	24 ve üzeri	-4,549	2,747	,462	H ₀ Kabul. Fark yok.
Finansal Okuryazarlık Puanı	19-20	17-18	1,386	,896	,532	H ₀ Kabul. Fark yok.
	19-20	21-22	-,582	,590	,861	H ₀ Kabul. Fark yok.
	19-20	23-24	-3,950*	1,082	,003	H ₀ Red. Fark var.
	19-20	24 ve üzeri	-3,162	0,646	,754	H ₀ Kabul. Fark yok.
Finansal Okuryazarlık Puanı	21-22	17-18	1,969	,944	,228	H ₀ Kabul. Fark yok.
	21-22	19-20	,582	,590	,861	H ₀ Kabul. Fark yok.
	21-22	23-24	-3,367*	1,122	,024	H ₀ Red. Fark var.
	21-22	24 ve üzeri	-2,579	2,663	,869	H ₀ Kabul. Fark yok.
Finansal Okuryazarlık Puanı	23-24	17-18	5,336*	1,309	,001	H ₀ Red. Fark var.
	23-24	19-20	3,950*	1,082	,003	H ₀ Red. Fark var.
	23-24	21-22	3,367*	1,122	,024	H ₀ Red. Fark var.

	23-24	24 ve üzeri	,787	2,813	,999	H ₀ Kabul. Fark yok.
Finansal Okuryazarlık Puanı	24 ve üzeri	17-18	4,549	2,747	,462	H ₀ Kabul. Fark yok.
	24 ve üzeri	19-20	3,162	2,646	,754	H ₀ Kabul. Fark yok.
	24 ve üzeri	21-22	2,579	2,663	,869	H ₀ Kabul. Fark yok.
	24 ve üzeri	23-24	-,787	2,813	,999	H ₀ Kabul. Fark yok.

Tablo 20’de yer alan bilgiler incelendiğinde, 17-18 yaş grubu ile 23-24 yaş grubu arasında, 19-20 yaş grubu ile 23-24 yaş grubu arasında, 21-22 yaş grubu ile 23-24 yaş grubu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Ortalamalara bakıldığında 23-24 yaş grubunda yer alan öğrencilerin finansal okuryazarlık sorularına daha fazla doğru cevap vererek diğer yaş gruplarına göre en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmekte ve öğrencilerin yaşları arttıkça finansal okuryazarlık puanlarının da arttığı görülmektedir. Bu duruma almış oldukları ekonomi ve finans derslerinin katkısı olduğu söylenebilir. Ayrıca öğrencilerin yaşları ilerledikçe finansal ve ekonomik olgularla daha fazla iç içe olduklarından bilinçlendikleri söylenebilir. Buna göre, öğrencilerin öğrenim hayatları süresince edinmiş oldukları tecrübe ve bilgilerin finansal okuryazarlık puanlarını artırdığı ifade edilebilir.

3.3.4.3. Okunan Sınıf ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi

H₀ = Öğrencilerin okudukları sınıf ile finansal okuryazarlık puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁ = Öğrencilerin okudukları sınıf ile finansal okuryazarlık puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 21: Okunan Sınıf ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi-ANOVA Testi Sonuçları

Sınıf	Ortalama	Standart sapma	F	Anlamlılık (Sig)
1.Sınıf	19,423	6,085	5,079	,002
2.Sınıf	19,753	6,168		
3.Sınıf	20,635	5,655		
4.Sınıf	22,411	4,940		

Öğrencilerin okudukları sınıf ile finansal okuryazarlık puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için ANOVA testi uygulanmıştır. Yapılan

analiz sonucunda öğrencilerin okudukları sınıf ile finansal okuryazarlık puanı açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,002<0,05$). Söz konusu farklılığın hangi sınıflar arasında olduğunu ortaya çıkarmak amacıyla Tukey testi yapılmıştır.

Tablo 22: Okunan Sınıf ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi-Tukey Testi Sonuçları

	Okunan Sınıf(I)	Okunan Sınıf(J)	Ortalama Fark	Standart Hata	p Değeri	Sonuç
Finansal Okuryazarlık Puanı	1.Sınıf	2.Sınıf	-,330	,651	,957	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	1.Sınıf	3.Sınıf	-1,212	,725	,340	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	1.Sınıf	4.Sınıf	-2,987*	,799	,001	H ₀ Red. Fark Var.
Finansal Okuryazarlık Puanı	2.Sınıf	1.Sınıf	,330	,651	,957	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	2.Sınıf	3.Sınıf	-,881	,786	,676	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	2.Sınıf	4.Sınıf	-2,657*	,855	,011	H ₀ Red. Fark Var.
Finansal Okuryazarlık Puanı	3.Sınıf	1.Sınıf	1,212	,725	,340	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	3.Sınıf	2.Sınıf	,881	,786	,676	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	3.Sınıf	4.Sınıf	-1,775	,912	,211	H ₀ Kabul. Fark Yok.
Finansal Okuryazarlık Puanı	4.Sınıf	1.Sınıf	2,987*	,799	,001	H ₀ Red. Fark Var.
	4.Sınıf	2.Sınıf	2,657*	,855	,011	H ₀ Red. Fark Var.
	4.Sınıf	3.Sınıf	1,775	,912	,211	H ₀ Kabul. Fark Yok.

Tablo 22’de yer alan bilgiler incelendiğinde, 1.sınıf ile 4.sınıf arasında ve 2.sınıf ile 4.sınıf arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Diğer sınıflar arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ortalamalara bakıldığında 4.sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık puanı (22,411) 1.sınıf (19,423) ve 2.sınıf öğrencilerinin (19,753) finansal okuryazarlık puanlarından yüksek olduğu görülmektedir. 1.sınıf ve 2.sınıf öğrencilerinin ekonomi ve finans derslerinin az sayıda olması ve temel derslerin verilmesi finansal okuryazarlık üzerine etkisi olduğu söylenebilir. 4.sınıf öğrencilerinin diğer sınıf

öğrencilerine göre daha fazla ekonomi ve finans dersi almış olmaları ve bu derslerin daha yoğun ve birikimli olarak işlendiği göz önüne alındığında finansal okuryazarlığın bu sonuç üzerinde etkili olduğu düşünülebilir. Bu durum da öğrencilerin üniversitede aldıkları eğitimin ve bilgi birikiminin finansal okuryazarlığa olumlu bir şekilde yansıdığını göstermektedir.

3.3.4.4. Bölüm ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi

H_0 = Öğrencilerin eğitim gördüğü bölüm ile finansal okuryazarlık puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur.

H_1 = Öğrencilerin eğitim gördüğü bölüm ile finansal okuryazarlık puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 23: Bölüm ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi-ANOVA Testi Sonuçları

Bölüm	Ortalama	Standart sapma	F	Anlamlılık (Sig)
Bankacılık ve Finans	23,444	5,263	16,861	,000
İktisat	23,296	6,329		
İşletme	18,653	5,570		
Maliye	19,959	5,404		
Sağlık Yönetimi	20,759	5,243		
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	19,131	5,671		
Sosyal Hizmet	15,709	5,765		

Öğrencilerin eğitim gördükleri bölüm ile finansal okuryazarlık puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için ANOVA testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda öğrencilerin eğitim gördükleri bölüm ile finansal okuryazarlık puanı açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,000<0,05$). Söz konusu farklılığın hangi bölümler arasında olduğunu ortaya çıkarmak amacıyla Tukey testi yapılmıştır.

Tablo 24: Bölüm ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi-Tukey Testi Sonuçları

	Bölüm(I)	Bölüm(J)	Ort. Fark	Standart Hata	p Değeri	Sonuç
	Bankacılık ve Finans	İktisat	,148	1,213	1,000	H_0 Kabul. Fark Yok.

Finansal okuryazarlık puanı	Bankacılık ve Finans	İşletme	4,790*	1,231	,002	H ₀ Red. Fark Var.
	Bankacılık ve Finans	Maliye	3,485*	,988	,008	H ₀ Red. Fark Var.
	Bankacılık ve Finans	Sağlık Yönetimi	2,684*	,717	,004	H ₀ Red. Fark Var.
	Bankacılık ve Finans	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	4,312*	1,073	,001	H ₀ Red. Fark Var.
	Bankacılık ve Finans	Sosyal Hizmet	7,735*	,845	,000	H ₀ Red. Fark Var.
Finansal Okuryazarlık Puanı	İktisat	Bankacılık ve Finans	-,148	1,213	1,000	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	İktisat	İşletme	4,642*	1,500	,034	H ₀ Red. Fark Var.
	İktisat	Maliye	3,337	1,308	,144	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	İktisat	Sağlık Yönetimi	2,536	1,118	,262	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	İktisat	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	4,164*	1,374	,041	H ₀ Red. Fark Var.
	İktisat	Sosyal Hizmet	7,586*	1,204	,000	H ₀ Red. Fark Var.
Finansal Okuryazarlık Puanı	İşletme	Bankacılık ve Finans	-4,790*	1,231	,002	H ₀ Red. Fark Var.
	İşletme	İktisat	-4,642*	1,500	,034	H ₀ Red. Fark Var.
	İşletme	Maliye	-1,305	1,325	,957	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	İşletme	Sağlık Yönetimi	-2,105	1,137	,514	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	İşletme	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	-,477	1,390	1,000	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	İşletme	Sosyal Hizmet	2,944	1,222	,197	H ₀ Kabul. Fark Yok.
Finansal Okuryazarlık puanı	Maliye	Bankacılık ve Finans	-3,485*	,988	,008	H ₀ Red. Fark Var.
	Maliye	İktisat	-3,337	1,308	,144	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Maliye	İşletme	1,305	1,325	,957	H ₀ Kabul. Fark Yok.

	Maliye	Sağlık Yönetimi	-,800	,868	,969	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Maliye	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	,827	1,180	,993	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Maliye	Sosyal Hizmet	4,249*	,977	,000	H ₀ Red. Fark Var.
Finansal Okuryazarlık Puanı	Sağlık Yönetimi	Bankacılık ve Finans	-2,684*	,717	,004	H ₀ Red. Fark Var.
	Sağlık Yönetimi	İktisat	-2,536	1,118	,262	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Sağlık Yönetimi	İşletme	2,105	1,137	,514	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Sağlık Yönetimi	Maliye	,800	,868	,969	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Sağlık Yönetimi	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	1,628	,964	,625	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Sağlık Yönetimi	Sosyal Hizmet	5,050*	,702	,000	H ₀ Red. Fark Var.
Finansal Okuryazarlık Puanı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	Bankacılık ve Finans	-4,312*	1,073	,001	H ₀ Red. Fark Var.
	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	İktisat	-4,164*	1,374	,041	H ₀ Red. Fark Var.
	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	İşletme	,477	1,390	1,000	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	Maliye	-,827	1,180	,993	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	Sağlık Yönetimi	-1,628	,964	,625	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	Sosyal Hizmet	3,422*	1,063	,023	H ₀ Red. Fark Var.

Finansal Okuryazarlık Puanı	Sosyal Hizmet	Bankacılık ve Finans	-7,735*	,845	,000	H ₀ Red. Fark Var.
	Sosyal Hizmet	İktisat	-7,586*	1,204	,000	H ₀ Red. Fark Var.
	Sosyal Hizmet	İşletme	-2,944	1,222	,197	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Sosyal Hizmet	Maliye	-4,249*	,977	,000	H ₀ Red. Fark Var.
	Sosyal Hizmet	Sağlık Yönetimi	-5,050*	,702	,000	H ₀ Red. Fark Var.
	Sosyal Hizmet	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	-3,422*	1,063	,023	H ₀ Red. Fark Var.

Tablo 24’de yer alan bilgiler incelendiğinde;

Bankacılık ve Finans Bölümü ile İşletme, Maliye, Sağlık Yönetimi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ve Sosyal Hizmet Bölümleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Ortalamalara bakıldığında Bankacılık ve Finans Bölümü öğrencilerinin finansal okuryazarlık puanı diğer bölüm öğrencilerinin finansal okuryazarlık puanından daha yüksek olduğu görülmektedir.

İktisat Bölümü ile İşletme, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ve Sosyal Hizmet Bölümleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Ortalamalara bakıldığında İktisat Bölümü öğrencilerinin finansal okuryazarlık puanı farklılık bulunan diğer bölüm öğrencilerinin finansal okuryazarlık puanından daha yüksektir.

Maliye Bölümü ile Sosyal Hizmet Bölümü arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Ortalamalara bakıldığında Maliye Bölümü öğrencilerinin finansal okuryazarlık puanı Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerinin finansal okuryazarlık puanından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Sağlık Yönetimi Bölümü ile Sosyal Hizmet Bölümü arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Ortalamalara bakıldığında Sağlık Yönetimi Bölümü öğrencilerinin finansal okuryazarlık puanı Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerinin finansal okuryazarlık puanından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü ile Sosyal Hizmet Bölümü arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Ortalamalara bakıldığında Siyaset Bilimi ve Kamu

Yönetimi Bölümü öğrencilerinin finansal okuryazarlık puanı Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerinin finansal okuryazarlık puanından daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bölümlerin finansal okuryazarlık puanını yüksek olandan düşük olana doğru sıraladığımızda; Bankacılık ve Finans (23,444), İktisat (23,296), Sağlık Yönetimi (20,759), Maliye (19,959), Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi (19,131), İşletme (18,653) ve Sosyal Hizmet (15,709) şeklinde sıralama oluştuğu görülmektedir.

Bankacılık ve Finans Bölümü ile İktisat Bölümü öğrencilerinin diğer bölüm öğrencilerine nazaran daha fazla ekonomi ve finans dersi almalarının finansal okuryazarlık puanlarının yüksek çıkmasındaki en önemli faktör olarak görülebilir. Ayrıca Bankacılık ve Finans ile İktisat Bölümü öğrencilerinin ekonomi ve finansa yönelik ilgi alanlarının olması finansal okuryazarlık puanlarına etkisi olduğu söylenebilir. Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerinin finansal okuryazarlık puanı en düşük olan bölümdür. Bu durumun Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerinin ekonomi ve finans dersi almamış olmalarından kaynaklandığı ifade edilebilir. Bu da finansal eğitimin önemini ortaya koymaktadır.

3.3.4.5. Aylık Harcama Tutarı ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi

H_0 = Öğrencilerin aylık harcama tutarı ile finansal okuryazarlık puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur.

H_1 = Öğrencilerin aylık harcama tutarı ile finansal okuryazarlık puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 25: Aylık Harcama Tutarı ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi-ANOVA Testi Sonuçları

Harcama Tutarı	Ortalama	Standart sapma	F	Anlamlılık (Sig)
250-500 TL	20,375	5,752	1,366	,245
501-750 TL	19,285	6,299		
751-1000 TL	19,807	6,113		
1001-1250 TL	21,130	6,047		
1251 ve üzeri	21,531	5,803		

Öğrencilerin aylık harcama tutarı ile finansal okuryazarlık puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için ANOVA testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda öğrencilerin aylık kişisel tutarı ile finansal okuryazarlık

puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p=0,245>0,05$). Bu sonuç, aylık harcama tutarının finansal okuryazarlık üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı şeklinde ifade edilebilir.

Bu sonuçlara göre H_0 hipotezi kabul edilmiştir.

3.3.4.6. Ekonomik-Finansal Olayların Takip Edilme Sıklığı ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi

H_0 = Öğrencilerin ekonomik ve finansal olayları takip etme sıklığı ile finansal okuryazarlık puanı arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H_1 = Öğrencilerin ekonomik ve finansal olayları takip etme sıklığı ile finansal okuryazarlık puanı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 26: Ekonomik-Finansal Olayların Takip Edilme Sıklığı ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi-ANOVA Testi Sonuçları

Ekonomik-Finansal Olayların Takip Edilme Sıklığı	Ortalama	Standart sapma	F	Anlamlılık (Sig)
Her gün	21,185	5,787	8,377	,000
Haftada birkaç kez	20,352	5,751		
Ayda birkaç kez	17,278	6,230		
Hiç	21,428	4,276		

Öğrencilerin ekonomik ve finansal olayları takip etme sıklığı ile finansal okuryazarlık puanları arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için ANOVA testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda öğrencilerin ekonomik ve finansal olayları takip etme sıklığı ile finansal okuryazarlık puanı açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,000<0,05$). Söz konusu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu ortaya çıkarmak amacıyla Tukey testi yapılmıştır.

Tablo 27: Ekonomik-Finansal Olayların Takip Edilme Sıklığı ile Finansal Okuryazarlık İlişkisi-Tukey Testi Sonuçları

	Takip Edilme Sıklığı	Takip Edilme Sıklığı	Ort. Fark	Standart Hata	p Değeri	Sonuç
Finansal Okuryazarlık Puanı	Her gün	Haftada birkaç kez	,832	,578	,475	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Her gün	Ayda birkaç kez	3,907*	,795	,000	H ₀ Red. Fark Var.
	Her gün	Hiç	-,242	2,246	1,000	H ₀ Kabul. Fark Yok.
Finansal Okuryazarlık Puanı	Haftada birkaç kez	Her gün	-,832	,578	,475	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Haftada birkaç kez	Ayda birkaç kez	3,074*	,748	,000	H ₀ Red. Fark Var.
	Haftada birkaç kez	Hiç	-1,075	2,230	,963	H ₀ Kabul. Fark Yok.
Finansal Okuryazarlık Puanı	Ayda birkaç kez	Her gün	-3,907*	,795	,000	H ₀ Red. Fark Var.
	Ayda birkaç kez	Haftada birkaç kez	-3,074*	,748	,000	H ₀ Red. Fark Var.
	Ayda birkaç kez	Hiç	-4,150	2,296	,271	H ₀ Kabul. Fark Yok.
Finansal Okuryazarlık Puanı	Hiç	Her gün	,242	2,246	1,000	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Hiç	Haftada birkaç kez	1,075	2,230	,963	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Hiç	Ayda birkaç kez	4,150	2,296	,271	H ₀ Kabul. Fark Yok.

Tablo 27’de yer alan bilgiler incelendiğinde, ekonomik ve finansal olayları her gün takip edenler ile ayda birkaç kez takip edenler arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Ortalamalara bakıldığında ekonomik ve finansal olayları her gün takip eden öğrencilerin finansal okuryazarlık puanı ayda birkaç kez takip eden öğrencilerin finansal okuryazarlık puanından daha yüksektir. Ekonomik ve finansal olayları haftada birkaç kez takip edenler ile ayda birkaç kez takip edenler arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Ortalamalara bakıldığında ekonomik ve finansal olayları haftada birkaç kez takip eden öğrencilerin finansal okuryazarlık puanı ayda birkaç kez takip eden öğrencilerin finansal okuryazarlık puanından daha yüksektir. Öğrencilerin ekonomi ve finans gündemini her gün ve haftada birkaç kez takip ederek bilgilerini sürekli yenilemesi,

finansal olayları yakından takip etmesi ve finans gündeminden uzak kalmamış olması bu sonuç üzerinde etkisi olduğu söylenebilir.

3.3.5. Bireysel Emeklilik Sistemi ile İlgili Analizler

Araştırmanın bu kısmında bireysel emeklilik sistemi farkındalığının farklı gruplar açısından analizi yapılmıştır. Analizde T-Testi ve ANOVA Testi kullanılmış ve sonuçlar yorumlanmıştır.

3.3.5.1. Cinsiyet ile Bireysel Emeklilik sistemi (BES) Farkındalığı İlişkisi

H_0 = Öğrencilerin cinsiyeti ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) farkındalığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur.

H_1 = Öğrencilerin cinsiyeti ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) farkındalığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 28: Cinsiyet ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı İlişkisi-T-Testi Sonuçları

Bireysel Emeklilik Farkındalığı	Cinsiyet	N	Ortalama	Std. Sapma	t	F	Anlamlılık (Sig.)
	Bayan	392	3,58	,376	1,604	5,419	,020
	Erkek	119	3,52	,478			

Bayan ve Erkek katılımcıların bireysel emeklilik sistemi farkındalığı arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için T-Testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda Bayan ve Erkek öğrenciler arasında bireysel emeklilik farkındalığı açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,020<0,05$). Ortalamalara bakıldığında bayan öğrencilerin bireysel emeklilik farkındalığı (3,58) erkek öğrencilerin bireysel emeklilik farkındalığından (3,52) daha fazla olduğu görülmektedir.

3.3.5.2. Yaş ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı İlişkisi

H_0 = Öğrencilerin yaşı ile Bireysel Emeklilik Sistemi farkındalığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur.

H_1 = Öğrencilerin yaşı ile Bireysel Emeklilik Sistemi farkındalığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 29: Yaş ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı İlişkisi-ANOVA Testi Sonuçları

Yaş	Ortalama	Standart sapma	F	Anlamlılık (Sig)
17-18	3,454	,369	2,962	,019
19-20	3,593	,379		
21-22	3,539	,430		
23-24	3,737	,456		
24 ve üzeri	3,592	,453		

Öğrencilerin yaşı ile bireysel emeklilik sistemi farkındalığı arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için ANOVA testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda öğrencilerin yaşı ile bireysel emeklilik sistemi farkındalığı açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,019<0,05$). Söz konusu farklılığın hangi yaş grupları arasında olduğunu ortaya çıkarmak amacıyla Tukey testi yapılmıştır.

Tablo 30: Yaş ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı İlişkisi-Tukey Testi Sonuçları

	Yaş (I)	Yaş (J)	Ort. Fark	Standart Hata	p Değeri	Sonuç
Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı	17-18	19-20	-,139	,061	,155	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	17-18	21-22	-,084	,064	,684	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	17-18	23-24	-,282*	,089	,014	H ₀ Red. Fark Var.
	17-18	24 ve üzeri	-,138	,187	,948	H ₀ Kabul. Fark Yar.
Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı	19-20	17-18	,139	,061	,155	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	19-20	21-22	,054	,040	,658	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	19-20	23-24	-,143	,073	,298	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	19-20	24 ve üzeri	,000	,180	1,000	H ₀ Kabul. Fark Yok.
Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı	21-22	17-18	,084	,064	,684	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	21-22	19-20	-,054	,040	,658	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	21-22	23-24	-,197	,076	,075	H ₀ Kabul. Fark Yok.

	21-22	24 ve üzeri	-,053	,181	,998	H ₀ Kabul. Fark Yok.
Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı	23-24	17-18	,282*	,089	,014	H ₁ Red. Fark Var.
	23-24	19-20	,143	,073	,298	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	23-24	21-22	,197	,076	,075	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	23-24	24 ve üzeri	,144	,192	,944	H ₀ Kabul. Fark Yok.
Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı	24 ve üzeri	17-18	,138	,187	,948	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	24 ve üzeri	19-20	-,000	,180	1,000	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	24 ve üzeri	21-22	,053	,181	,998	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	24 ve üzeri	23-24	-,144	,192	,944	H ₀ Kabul. Fark Yok.

Tablo 30’de yer alan bilgiler incelendiğinde, 23-24 yaş grubu ile 17-18 yaş grubu arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Ortalamalara bakıldığında 23-24 yaş grubu (3,737) öğrencilerin bireysel emeklilik sistemi farkındalığı 17-18 yaş grubu (3,454) öğrencilerin bireysel emeklilik sistemi farkındalığından daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durumun 23-24 yaş grubu öğrencilerinin üniversite eğitimi boyunca finansal olgularla daha fazla karşılaşmalarından ve 23-24 yaş grubu öğrencilerin 17-18 yaş grubunda yer alan öğrencilere göre daha fazla yaşam tecrübesi kazanmaları bireysel emeklilik sistemi farkındalığının artmasına neden olduğu söylenebilir.

3.3.5.3. Okunan Sınıf ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı İlişkisi

H₀ = Öğrencilerin okudukları sınıf ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) farkındalığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur.

H₁ = Öğrencilerin okudukları sınıf ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) farkındalığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 31: Sınıf ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı İlişkisi-ANOVA Testi Sonuçları

Sınıf	Ortalama	Standart sapma	F	Anlamlılık (Sig)
1.Sınıf	3,570	,424	1,789	,148
2.Sınıf	3,537	,358		
3.Sınıf	3,551	,404		
4.Sınıf	3,667	,412		

Öğrencilerin okudukları sınıf ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) farkındalığı arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için ANOVA testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda öğrencilerin okudukları sınıf ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) farkındalığı açısından anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p=0,148>0,05$).

Bu sonuçlara göre H_0 kabul edilmiştir.

3.3.5.4. Bölüm ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı İlişkisi

H_0 = Öğrencilerin eğitim gördükleri bölüm ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) farkındalığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur.

H_1 = Öğrencilerin eğitim gördükleri bölüm ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) farkındalığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 32: Bölüm ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı İlişkisi-ANOVA Testi Sonuçları

Bölüm	Ortalama	Standart sapma	F	Anlamlılık (Sig)
Bankacılık ve Finans	3,666	,347	4,341	,000
İktisat	3,654	,417		
İşletme	3,313	,455		
Maliye	3,551	,403		
Sağlık Yönetimi	3,608	,411		
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	3,579	,445		
Sosyal Hizmet	3,457	,344		

Öğrencilerin eğitim gördükleri bölüm ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) farkındalığı arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için ANOVA testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda öğrencilerin eğitim gördükleri bölüm ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) farkındalığı arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,000<0,05$). Söz konusu farklılığın hangi bölümler arasında olduğunu ortaya çıkarmak amacıyla Tukey testi yapılmıştır.

Tablo 33: Bölüm ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı İlişkisi- Tukey Testi Sonuçları

	Bölüm(I)	Bölüm(J)	Ort. Fark	Standart Hata	p Değeri	Sonuç
Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı	Bankacılık ve Finans	İktisat	,011	,087	1,000	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Bankacılık ve Finans	İşletme	,353*	,089	,002	H ₀ Red. Fark Var.
	Bankacılık ve Finans	Maliye	,115	,071	,673	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Bankacılık ve Finans	Sağlık Yönetimi	,057	,051	,924	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Bankacılık ve Finans	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	,086	,077	,923	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Bankacılık ve Finans	Sosyal Hizmet	,209*	,061	,012	H ₀ Red. Fark Var.
Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı	İktisat	Bankacılık ve Finans	-,011	,087	1,000	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	İktisat	İşletme	,341*	,108	,029	H ₀ Red. Fark Var.
	İktisat	Maliye	,103	,094	,930	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	İktisat	Sağlık Yönetimi	,045	,081	,998	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	İktisat	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	,074	,099	,989	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	İktisat	Sosyal Hizmet	,197	,087	,267	H ₀ Kabul. Fark Yok.
Bireysel Emeklilik Sistemi	İşletme	Bankacılık ve Finans	-,353*	,089	,002	H ₀ Red. Fark Var.
	İşletme	İktisat	-,341*	,108	,029	H ₀ Red. Fark Var.

(BES) Farkındalığı	İşletme	Maliye	-,237	,096	,170	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	İşletme	Sağlık Yönetimi	-,295	,082	,007	H ₀ Red. Fark Var.
	İşletme	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	-,266	,100	,114	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	İşletme	Sosyal Hizmet	-,144	,088	,662	H ₀ Kabul. Fark Yok.
Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı	Maliye	Bankacılık ve Finans	-,115	,071	,673	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Maliye	İktisat	-,103	,094	,930	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Maliye	İşletme	,237	,096	,170	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Maliye	Sağlık Yönetimi	-,057	,062	,969	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Maliye	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	-,028	,085	1,000	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Maliye	Sosyal Hizmet	,093	,070	,843	H ₀ Kabul. Fark Yok.
Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı	Sağlık Yönetimi	Bankacılık ve Finans	-,057	,051	,924	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Sağlık Yönetimi	İktisat	-,045	,081	,998	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Sağlık Yönetimi	İşletme	,295*	,082	,007	H ₀ Red. Fark Var.
	Sağlık Yönetimi	Maliye	,057	,062	,969	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Sağlık Yönetimi	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	,029	,069	1,000	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Sağlık Yönetimi	Sosyal Hizmet	,151	,050	,048	H ₀ Red. Fark Var.
Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	Bankacılık ve Finans	-,086	,077	,923	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Siyaset Bilimi ve	İktisat	-,074	,099	,989	H ₀ Kabul. Fark Yok.

	Kamu Yönetimi					
	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	İşletme	,266	,100	,114	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	Maliye	,028	,085	1,000	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	Sağlık Yönetimi	-,029	,069	1,000	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	Sosyal Hizmet	,122	,077	,691	H ₀ Kabul. Fark Yok.
Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı	Sosyal Hizmet	Bankacılık ve Finans	-,209*	,061	,012	H ₀ Red. Fark Var.
	Sosyal Hizmet	İktisat	-,197	,087	,267	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Sosyal Hizmet	İşletme	,144	,088	,662	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Sosyal Hizmet	Maliye	-,093	,070	,843	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Sosyal Hizmet	Sağlık Yönetimi	-,151*	,050	,048	H ₀ Red. Fark Var.
	Sosyal Hizmet	Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi	-,122	,077	,691	H ₀ Kabul. Fark Yok.

Tablo 33’de yer alan bilgiler incelendiğinde;

Bankacılık ve Finans Bölümü ile İşletme ve Sosyal Hizmet Bölümleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Ortalamalara bakıldığında Bankacılık ve Finans Bölümü (3,666) öğrencilerinin Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) farkındalığı hem İşletme Bölümü (3,313) öğrencilerine göre hem de Sosyal Hizmet Bölümü (3,457) öğrencilerine göre daha yüksektir.

İktisat Bölümü ile İşletme Bölümü arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Ortalamalara bakıldığında İktisat Bölümü (3,654) öğrencilerinin Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) farkındalığı İşletme Bölümü (3,313) öğrencilerine göre daha yüksektir.

Sağlık Yönetimi Bölümü ile İşletme ve Sosyal Hizmet Bölümleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Ortalamalara bakıldığında Sağlık Yönetimi Bölümü (3,608) öğrencilerinin Bireysel Emeklilik Sistemi farkındalığı hem İşletme Bölümü (3,313) öğrencilerine göre hem de Sosyal Hizmet Bölümü (3,457) öğrencilerine göre daha yüksektir.

Bankacılık ve Finans Bölümü öğrencilerinin Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) farkındalığı diğer bölümlere oranla daha yüksektir. Bu durum Bankacılık ve Finans Bölümü ders içerikleri dikkate alındığında öğrencilerin sigortacılık dersi adı altında bireysel emeklilik sistemi konusunu işlemiş olmaları ve BES hakkında bilgi sahibi olmaları Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) farkındalıklarına olumlu etkisinin olduğu söylenebilir.

3.3.5.5. Aylık Harcama Tutarı ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) İlişkisi

H_0 = Öğrencilerin aylık harcama tutarı ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) farkındalığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur.

H_1 = Öğrencilerin aylık harcama tutarı ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) farkındalığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 34: Aylık Harcama Tutarı ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı İlişkisi-ANOVA Testi Sonuçları

Harcama Tutarı	Ortalama	Standart Sapma	F	Anlamlılık (Sig)
250-500 TL	3,583	,344	2,166	,072
501-750 TL	3,528	,440		
751-1000 TL	3,517	,536		
1001-1250 TL	3,555	,423		
1251 ve üzeri	3,745	,420		

Öğrencilerin aylık harcama tutarı ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) farkındalığı arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için ANOVA testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda öğrencilerin aylık harcama tutarı ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) farkındalığı arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır ($p=0,072>0,05$).

Bu sonuçlara göre H_0 hipotezi kabul edilmiştir.

3.3.5.6. Ekonomik-Finansal Olayların Takip Edilme Sıklığı ile Bireysel Emeklilik sistemi (BES) Farkındalığı İlişkisi

H_0 = Ekonomik-finansal olayların takip edilme sıklığı ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) farkındalığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık yoktur.

H_1 = Ekonomik-finansal olayların takip edilme sıklığı ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) farkındalığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık vardır.

Tablo 35: Ekonomik-Finansal Olayların Takip Edilme Sıklığı ile Bireysel Emeklilik Sistemi Farkındalığı İlişkisi-ANOVA Testi Sonuçları

Ekonomik-Finansal Olayların Takip Edilme Sıklığı	Ortalama	Standart sapma	F	Anlamlılık (Sig)
Her gün	3,685	,410	7,862	,000
Haftada birkaç kez	3,536	,394		
Ayda birkaç kez	3,448	,376		
Hiç	3,566	,229		

Öğrencilerin ekonomik ve finansal olayları takip etme sıklığı ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) farkındalığı arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığının tespit edilmesi için ANOVA testi uygulanmıştır. Yapılan analiz sonucunda öğrencilerin ekonomik ve finansal olayları takip etme sıklığı ile finansal okuryazarlık puanı açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($p=0,000<0,05$). Söz konusu farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu ortaya çıkarmak amacıyla Tukey testi yapılmıştır.

Tablo 36: Ekonomik-Finansal Olayların Takip Edilme Sıklığı ile Bireysel Emeklilik Sistemi Farkındalığı İlişkisi-Tukey Testi Sonuçları

	Takip Edilme Sıklığı	Takip Edilme Sıklığı	Ort. Fark	Standart Hata	p Değeri	Sonuç
Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı	Her gün	Haftada birkaç kez	,149*	,039	,001	H_0 Red. Fark Var.
	Her gün	Ayda birkaç kez	,237*	,054	,000	H_0 Red. Fark Var.
	Her gün	Hiç	,119	,152	,862	H_0 Kabul. Fark Yok.

Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı	Haftada birkaç kez	Her gün	-,149*	,039	,001	H ₀ Red. Fark Var.
	Haftada birkaç kez	Ayda birkaç kez	,088	,050	,305	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Haftada birkaç kez	Hiç	-,029	,151	,997	H ₀ Kabul. Fark Yok.
Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı	Ayda birkaç kez	Her gün	-,237*	,054	,000	H ₀ Red. Fark Var.
	Ayda birkaç kez	Haftada birkaç kez	-,088	,050	,305	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Ayda birkaç kez	Hiç	-,117	,155	,874	H ₀ Kabul. Fark Yok.
Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı	Hiç	Her gün	-,119	,152	,862	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Hiç	Haftada birkaç kez	,029	,151	,997	H ₀ Kabul. Fark Yok.
	Hiç	Ayda birkaç kez	,117	,155	,874	H ₀ Kabul. Fark Yok.

Tablo 36’da yer alan bilgiler incelendiğinde; ekonomik-finansal olayları her gün takip edenler ile haftada birkaç kez ve ayda birkaç kez takip edenler arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır. Ortalamalara bakıldığında ekonomik-finansal olayları her gün takip eden öğrencilerin Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) farkındalığı hem haftada birkaç kez takip eden öğrencilere göre hem de ayda birkaç kez takip eden öğrencilere göre daha yüksektir. Ekonomik ve finansal olayları her gün takip eden öğrencilerin finans gündeminden uzak kalmaması, finans gündemini yakından takip etmesi tasarruf ve Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) farkındalığını artırdığı söylenebilir.

3.3.5.7. Öğrencilerin Primlerin Hangi Aralıkta Olunca Yatırım Yapacağı Düşüncesi

Tablo 37: Öğrencilerin Primlerin Hangi Aralıkta Olunca Yatırım Yapacağı Düşüncesi

Primler	Frekans (N)	Yüzde (%)
25-50 TL	141	27,6
51-100 TL	130	25,4
101-150 TL	72	14,1
151-200 TL	168	32,9

Öğrencilerin 141’i (%27,6’sı) primlerin 25-50 TL, 130’u (25,4’ü) 51-100 TL, 72’si (14,1’i) 101-150 TL ve 168’i (32,9’u) 151-200 TL olursa Bireysel Emeklilik Sistemi’ne katılmayı düşünmektedir. Bu durumda öğrencilere yönelik bir düzenleme

yapılarak genç kesimin sisteme katılımına öncülük edilebilir. Böylelikle öğrencilerin hem tasarruf alışkanlığı geliştirilmiş hem de gelecekleri için bir güvence sağlanmış olur. Ayrıca öğrencilerin sisteme dahil olmasıyla ülke ekonomisinin kalkınmasına da katkı sağlanmış olur.

3.3.6. Korelasyon Analizi

Korelasyon analizi, iki değişken arasındaki ilişkinin derecesini ve yönünü tespit etmek için kullanılan istatistiksel bir yöntemdir (Sipahi, 2010: 143). Korelasyon analizi sonucunda ilişkinin derecesini ve yönünü belirten katsayıya korelasyon katsayısı denmekte ve “r” harfi ile gösterilmektedir. Korelasyon katsayısı (r) -1 ile +1 arasında değer almaktadır. Korelasyon katsayısının -1 değerini alması iki değişken arasında tam bir negatif doğrusal ilişkinin olduğunu, +1 değerini alması iki değişken arasında tam bir pozitif doğrusal ilişkinin olduğunu göstermektedir. Korelasyon katsayısının sıfır olması durumunda ise iki değişken arasında ilişki olmadığını ifade etmektedir. Korelasyon katsayısı (r) aşağıdaki gibi yorumlanmaktadır (Kalaycı, 2018: 116);

Tablo 38: Korelasyon Katsayısının (r) İlişki Dereceleri

Korelasyon Katsayısı (r)	İlişki
0,00-0,25	Çok zayıf
0,26-0,49	Zayıf
0,50-0,69	Orta
0,70-0,89	Yüksek
0,90-1,00	Çok Yüksek

Kaynak: Kalaycı, Ş. (2018), *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Dinamik Akademi, Ankara, s. 116.

Araştırmanın bu kısımda finansal okuryazarlık ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) farkındalığı arasındaki ilişki tespit edilmeye çalışılacaktır.

Tablo 39: Finansal Okuryazarlık Puanı ve Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı İlişkisi

		Finansal Okuryazarlık Puanı	Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı
Finansal Okuryazarlık Puanı	r	1	,328
	p		,000
	N	511	511

Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) Farkındalığı	r	,328	1
	p	,000	
	N	511	511

Yapılan korelasyon analizi sonucunda finansal okuryazarlık puanı ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) farkındalığı arasında pozitif ancak zayıf bir ilişki tespit edilmiştir ($r=,328$, $p=,000$). Buna göre öğrencilerin finansal okuryazarlık puanının artması Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) konusundaki farkındalığı düşük düzeyde ve olumlu olarak etkilemektedir. Bu durum öğrencilerin ne kadar finansal eğitim alırsa düşük düzeyde de olsa para ve sermaye piyasaları açısından önemli bir yere sahip olan Bireysel Emeklilik Sistemi farkındalıkları da o kadar artacaktır. Böylelikle tasarruflarımızı ne kadar arttırırsak, geleceğe yönelik adımlarımızı daha kolay atmamızı sağlayacaktır.

SONUÇ

Günümüzde bireyler ve kurumlar finansal sistem içerisinde ister istemez yer almaktadır. Dünyada yaşanan hızlı gelişmeler ve teknolojik ilerlemelerle beraber finansal sistemde yeni finansal ürün ve enstrümanlar çoğalmakta ve giderek karmaşık bir hal almaktadır. Bu durum bireylerin yanlış tercih yapabilme ve hatalı karar alabilmelerine neden olmaktadır. Bireylerin bu tür risklerden korunabilmeleri için finansal okuryazar olmaları gerekmektedir. Finansal okuryazar bireyler finansal kavramlar ve ürünler hakkında edinmiş oldukları bilgi ve yetenekleri sayesinde, paralarını iyi yönetebilmekte, finansal kararları daha bilinçli bir şekilde alabilmekte, tasarruf alışkanlığı kazanabilmekte ve geleceğe yönelik planlar yapabilmektedir. Finansal okuryazar bireyler hem bireysel refaha katkı sağlarken hem de toplumsal refaha katkıda bulunmaktadır.

Bu çalışma Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) tercihlerine etkisinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda 511 öğrenciye anket 75 soruluk anket uygulanmıştır. Yapılan çalışma neticesinde elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir;

Araştırmada kullanılan anketin güvenilirlik analizi yapılmış olup anketin Cronbach's Alfa değeri 0,857 olarak bulunmuştur. Bu sonuç, anketin yüksek seviyede güvenilir olduğunu göstermiştir.

Araştırmadan elde edilen demografik bulgular incelendiğinde; öğrencilerin %76,7'si bayanlardan, %23,3'ü erkeklerden oluştuğu görülmektedir. Öğrencilerin yaş aralığına bakıldığında 19-20 yaş grubunda yer alan öğrencilerin çoğunlukta olduğu ve bunun da katılımcıların %51,9'unu oluşturduğu görülmektedir. Öğrencilerin sınıf düzeylerine bakıldığında büyük bir kısmının 1.Sınıf olduğu ve katılımcıların %40,7'sini oluşturduğu görülmektedir. Öğrencilerin bölümüne göre bakıldığında sırasıyla Sağlık Yönetimi, Sosyal Hizmet ve Bankacılık ve Finans Bölümü öğrencilerinin çoğunlukta olduğu görülmüştür.

Araştırmadan elde edilen finansal özellikler incelendiğinde; öğrencilerin aylık kişisel harcama tutarına göre 250-500 TL arasında harcama yapan öğrencilerin çoğunlukta olduğu ve katılımcıların %54,8'sini oluşturduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin

ekonomik ve finansal olayları takip etme sıklığına bakıldığında haftada birkaç kez takip eden öğrencilerin ağırlıkta olduğu görülmüştür.

Çalışmada öğrencilerin finansal okuryazarlık puanlarının cinsiyete, yaşa, sınıfa, bölüme, aylık harcama tutarına ve ekonomik ve finansal olayların takip edilme sıklığına göre farklılıkları incelenmiş ve şu sonuçlara ulaşılmıştır;

Çalışmada finansal okuryazarlık puanı ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Elde edilen sonuca göre öğrencinin erkek veya bayan olmasının finansal okuryazarlıklarını etkilemediği söylenebilir.

Çalışmada öğrencilerin finansal okuryazarlık puanı yaş aralığına göre farklılık göstermiştir. 23-24 yaş grubunda yer alan öğrencilerin finansal okuryazarlık puanının diğer yaş gruplarında yer alan öğrencilerden daha yüksek olduğu istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu duruma almış oldukları ekonomi ve finans derslerinin katkısı olduğu söylenebilir.

Çalışmada öğrencilerin finansal okuryazarlık puanı sınıfa göre farklılık göstermiştir. 4.Sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık puanının 1.Sınıf ve 2.Sınıf öğrencilerinin finansal okuryazarlık puanından daha yüksek olduğu istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. 4.sınıf öğrencilerinin diğer sınıf öğrencilerine göre daha fazla ekonomi ve finans dersi almış olmaları ve bu derslerin daha yoğun ve birikimli olarak işlendiği göz önüne alındığında finansal okuryazarlığın bu sonuç üzerinde etkili olduğu düşünülebilir.

Çalışmada öğrencilerin finansal okuryazarlık puanı bölüme göre farklılık göstermiştir. Bölümlerin finansal okuryazarlık puanını yüksek olandan düşük olana doğru sıraladığımızda; Bankacılık ve Finans, İktisat, Sağlık Yönetimi, Maliye, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi, İşletme ve Sosyal Hizmet şeklinde sıralama oluştuğu belirlenmiştir. Bankacılık ve Finans Bölümü ile İktisat Bölümü öğrencilerinin diğer bölüm öğrencilerine nazaran daha fazla ekonomi ve finans dersi almalarının finansal okuryazarlık puanlarının yüksek çıkmasındaki en önemli faktör olarak görülebilir. Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerinin finansal okuryazarlık puanı en düşük olan bölümdür. Bu durumun Sosyal Hizmet Bölümü öğrencilerinin ekonomi ve finans dersi almamış olmalarından kaynaklandığı ifade edilebilir. Bu da finansal eğitimin önemini ortaya koymaktadır.

Çalışmada öğrencilerin finansal okuryazarlık puanı aylık harcama tutarına göre farklılık göstermemektedir. Bu sonuç, aylık harcama tutarının finansal okuryazarlık üzerinde herhangi bir etkisinin olmadığı şeklinde ifade edilebilir.

Çalışmada öğrencilerin finansal okuryazarlık puanı ekonomik ve finansal olayların takip edilme sıklığına göre farklılık göstermiştir. Ayda birkaç kez takip eden öğrencilerin finansal okuryazarlık puanı hem her gün takip eden hem de haftada birkaç kez takip eden öğrencilerin finansal okuryazarlık puanlarından daha düşük çıkmıştır.

Çalışmada öğrencilerin “Öğrenci olduğum sürece Primler aşağıdaki aralıklardan birinde olursa yatırım yapmayı düşünebilirim” sorusuna verdikleri cevaplar; “141’i (%27,6’sı) primlerin 25-50 TL, 130’u (25,4’ü) 51-100 TL, 72’si (14,1’i) 101-150 TL ve 168’i (32,9’u) 151-200 TL olursa Bireysel Emeklilik Sistemi’ne katılmayı düşünmektedir. Bu durumda öğrencilere yönelik bir düzenleme yapılarak genç bireylerin sisteme katılımına öncülük edilebilir. 12 Mart 2021 tarihinde açıklanan Ekonomik Reform Paketi’nde (www.hmb.gov.tr, 20.03.2021); “Bireysel Emeklilik Sistemi’nde 18 yaş sınırının kaldırılarak; 18 yaşından küçüklerin sisteme dahil edilmesine yönelik adımların atılması ve yine prim sınırlarının kaldırılacak olması” ile beraber Bireysel Emeklilik Sistemi kapsamının genişleyecektir. Böylelikle sistemin katmanları devreye girdikçe ülkemizde tasarruf oranlarının düşüklüğü de dikkate alındığında küçük yaştan itibaren bireyler tasarruf alışkanlığı kazanacak gelecekte yaşlanacak nüfusumuz gelir seviyesini koruyabilecektir. Bu düzenlemeyle birlikte Bireysel Emeklilik Sistemi’nden daha fazla kesimin faydalanacak olması; tasarruf kültürünün oluşmasına, finansal okuryazarlığın artmasına, para ve sermaye piyasalarının derinlik kazanmasına ve ulusal tasarrufların artmasına önemli katkılar sağlayacaktır.

Korelasyon analizi sonucunda; öğrencilerin finansal okuryazarlık puanı ile Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) farkındalığı arasında pozitif fakat zayıf bir ilişki olduğu görülmüştür. Öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyinin artması Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) konusundaki farkındalığı düşük düzeyde ve pozitif olarak etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Sonuç olarak, finansal okuryazarlık toplumun her kesimini ilgilendiren bir konu haline gelmekle beraber, üniversite öğrencilerinin konu ile ilgili bilinçlendirilmesi ayrı bir önem taşımaktadır. Özellikle üniversiteye başladığı anda genç neslin finansal

okuryazarlık eğitimi almaya başlaması gerekmektedir. Yarınımızı şekillendirecek olan gençlerin iş hayatına başlamadan önce finansal konularda gerekli bilgiye sahibi olması, finansal anlamda geleceği için sağlam temeller atmasını sağlayacak ve finans piyasalarında zorluk yaşamayacaktır. Ayrıca gençlerin finansal okuryazarlık düzeylerinin artması yapılan çalışma doğrultusunda Bireysel Emeklilik Sistemi (BES) farkındalığını az da olsa arttırdığı görülmüştür. Bireysel emeklilik sistemi, bireylere ek bir gelir sunmasıyla beraber aynı zamanda tasarrufların değerlendirildiği bir yatırım ortamı da sağlamaktadır. Bu açıdan değerlendirildiğinde bireysel emeklilik sistemi bireyleri tasarrufa özendirme amacı taşımasıyla öne çıkmaktadır. Böylelikle gençlerin finansal okuryazarlık düzeylerinin artması tasarruf etme alışkanlığı kazanmalarını ve geleceğe yönelik planlarını daha kolay yapmalarını sağlayacaktır. Bu sayede finansal piyasada daha etkin ve verimli adımlar atan, ekonominin gelişimine ve ülkenin kalkınmasına katkısı olan genç bireyler ortaya çıkacaktır.

Bu çalışma, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerini kapsayacak şekilde yapılmıştır. İleride yapılabilecek çalışma önerisi olarak, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi'nin diğer fakültelerinde öğrenim gören öğrencilere yönelik bir çalışma gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Abdullah, M. A. ve Chong R., (2014), “Financial Literacy: An Exploratory Review of the Literature and Future Research” *Journal of Emerging Economies and Islamic Research*, Vol.2, Issue.3., (1-9).
- Alkoç, B., (2019), “Bireysel Emeklilik Fonlarının Türkiye'deki Önemi ve Seçili Fonlar İtibariyle Performans Analizi”, T.C. Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Sermaye Piyasası ve Borsa Anabilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Alper, Y., (2002), “Sosyal Güvenlikte Yeni Adım: Bireysel Emeklilik”, *Çimento İşveren Dergisi*, C.16, S.2, (11-32).
- Altay, M. (2013), “Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi: Aydın İli Örneği” T.C. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Aydın.
- Altıntaş K. M., (2009), “Belirlenmiş Katkı Esaslı Emeklilik Planlarında Finansal Eğitimin Önemi: Katılımcıların Finansal Okur Yazarlığı Çerçevesinde Alternatif Bir Yatırım Eğitimi Modeli”, *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, C.5, S.9, (151-176).
- Apak, S. ve Taşçıyan K. H., (2010), “Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sisteminin Gelişimi”, *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, C.2, S.2, (121-129).
- Arpa, T. A. ve Kolçak, M., (2017), “Türkiye ve OECD Ülkelerinde Sosyal Güvenlik Harcamaları”, *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C.5, S.3, (652-653).
- Asaminew, E., (2010), Asaminew, E. (2010) “Adopting Private Pension System in Ethiopia”, *The African Symposium: An on Line Journal of African Educational Research Network*, Vol.10, Issue.1, (7-13).
- Avcı, E., (2011), “Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi ve Bireysel Emeklilik Şirketlerinin Etkinliği”, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Bağcı, M., (2006), “Bireysel Emeklilik Sisteminin Önemi, Genel Özellikleri ve Sistem Üzerine Eleştirel Bir Bakış” Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Hukuk Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- Bağlar, M., (2019), “Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi ve Türkiye ile Arjantin Bireysel Emeklilik Sisteminin Karşılaştırılması”, T.C. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çankırı.
- Basın İlan Kurumu. (20 Aralık 2019). <https://www.bik.gov.tr>
- Bayraktan, Y. ve Şahin, M., (2007), “Bireysel Emeklilik Sektörünün Gelişimi ve Bilgi Bilişim Teknolojilerinin Kullanımı”, *Bilgi Ekonomisi ve Yönetim Dergisi*, C.2, S.2, (96-109).
- Bernanke, B. S., (2011), Financial Literacy, Board of Governors of the Federal Reserve System provided for the record of a hearing conducted by the Subcommittee on Oversight of Government Management, the Federal Workforce, and the District of Columbia of the Committee on Homeland Security and Governmental Affairs U.S. Senate Washington, D.C.
- Biçer, E. B. ve Altan F., (2016), “Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık ile İlgili Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.4, S.20, (1501-1517).
- Capuano, A., ve Ramsay, I. (2011). What causes suboptimal financial behaviour? An exploration of financial literacy, social influences and behavioural economics. *An Exploration of Financial Literacy, Social Influences and Behavioural Economics (March 23, 2011). U of Melbourne Legal Studies Research Paper*, (540).
- Dalğar, H., (2006), “Türk Finansal Piyasalarında Kurumsal Yatırımcılar Olarak Emeklilik Yatırım Fonları ve Performanslarının Değerlendirilmesi”, T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Doktora Tezi, Isparta.
- Daykin, C. (2003) “Pension Reform Developments Around the World”, *CB MA FIA ASA, United Kingdom*, (1-36).
- Demirpehlivan, B., (2010), “Avrupa Birliği Ülkeleri ve Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi”, TC. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

- DPT, 8. 5 Yıllık Kalkınma Planı (2001), Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Sosyal Güvenlik Özel ihtisas Komisyonu Raporu, DPT Müsteşarlığı, DPT Yayınları No: 2592, ÖK:604, Ankara.
- Egeli, H. ve Özen, A., (2009), “Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sisteminin Yeniden Yapılandırılmasına Yönelik Reform Sürecinin Değerlendirilmesi”, *Mevzuat Dergisi*, Y.12, S.142, (1-14).
- Eken, H. ve Gaygısız, H., (2010), “Bireysel Emeklilik Şirketlerinde Risk Yönetimi ve Türkiye Örneği”, *Maliye Finans Yazıları*, C.24, S.88, (55-78).
- Elbil, C., (2015), “Bireysel Emeklilik Sisteminde Faizsiz Yaklaşım: Türkiye Örneği”, T.C. Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Ercan, M. ve Gökçe, D., (1998), “Sosyal güvenlik Sistemlerinde Belirlenmiş katkı Modeli: Tanım, Teori ve Bir Türkiye Uygulaması”, *İMKB Dergisi*, C.2, S.7-8, (35-52).
- Erdem, T., (2013), “Bireysel Emeklilik Sistemine Yönelik Değişikliklerin Eleştirisi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Y.25, S.104, (73-116).
- Ergül, D., (2019), *Notlarım: Örnekleme Kuramı*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ölçme ve Değerlendirme Anabilim Dalı.
- Ergün, B. Şahin, A. Ergin, E. (2014), “Finansal Okuryazarlık: İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Çalışma” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C.7, S.34, (847-864).
- Erol, S. I., (2014), “Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sisteminin Sorunları ve Sosyal Güvenlik Ahlâkı”, *Kamu-İş*, C.13, S.3, (37-70).
- Emeklilik Gözetim Merkezi, <https://www.egm.org.tr/bireysel-emeklilik/tarihce/>, (02.01.2020).
- Emeklilik Gözetim Merkezi, <https://www.egm.org.tr/katilimcilar/katilimci-bilgilendirme-rehberi/> (07.02.2020).
- Emeklilik Gözetim Merkezi (2020), <https://www.egm.org.tr/bireysel-emeklilik/bireysel-emeklilik-nedir> adresinden alınmıştır.

Emeklilik Gözetim Merkezi (2020), BES İstatistikleri, <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/istatistikler/> adresinden alınmıştır.

Emeklilik Gözetim Merkezi (2020), Bireysel Emeklilik, <https://www.egm.org.tr/bireysel-emeklilik/tarihce/> adresinden alınmıştır.

Emeklilik Gözetim Merkezi (2020), Otomatik Katılım Sistemi, <https://www.egm.org.tr/isverenler/isveren-bilgilendirme-rehberi/> adresinden alınmıştır.

Emeklilik Gözetim Merkezi (2020), Bireysel Emeklilik Sisteminde Devlet Katkısı, https://www.egm.org.tr/Sites/1/upload/files/DevletKatkisiRehberi_012019-917.pdf adresinden alınmıştır.

Emeklilik Gözetim Merkezi (2020), <https://www.egm.org.tr/bilgi-merkezi/emeklilik-sirketlerine-erisim/>.

Emeklilik Gözetim Merkezi (2020), Otomatik Katılım Sistemi ve BES Karşılaştırılması, <https://www.egm.org.tr/otomatik-katilim/oks--bes-karsilastirmasi/> adresinden alınmıştır.

Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği (FODER). (19 Kasım 2019). <https://www.foder.org/foder-hakkinda/>

Garanti BBVA Emeklilik. <https://www.garantibbvaemeklilik.com.tr/> (15.01.2020).

Gemir, H. N., (2015), “Bireysel Emeklilik Sistemi Katılımcılarının İzmir ve Manisa İlleri Bazında Karşılaştırılması Üzerine Bir Araştırma” *Uluslararası Hakemli Beşerî ve Akademik Bilimler Dergisi*, C.4, S.12, (73-113).

George, D., and Mallery, M. (2010), *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*, 17.0 update (10a ed.) Boston: Pearson.

Güler, E., (2015), “Hanehalkının Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma: Sakarya İli Örneği”, T.C. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.

Güloğlu, T., (2000), “*Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sisteminin Temel Sorunları*”, Türk Ağır Sanayii ve Hizmet Sektörü Kamu İşverenleri Sendikası Yayını, Yayın:38, Ankara.

- Gümüş, E., (2010), “Türkiye’de Sosyal Güvenlik Sistemi: Mevcut Durum, Sorunlar ve Öneriler”, *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı*, 24, (1-22).
- Gümüş, S. ve Tütüncü, M., (2012), *Hizmet, Hizmet Pazarlaması, Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi ve Pazarlama Stratejileri*, Hiperlink Yayınları, İstanbul.
- Güneş, H., (2015), “Bireylerin Bireysel Emeklilik Sistemine Yönelik Tutum ve Davranışları: Karabük İlinde Bir Alan Araştırması”, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karabük.
- Güzel, A., (2005), “Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Öngörülen Reform Mevcut Sorunlara Çözüm Mü?”, *Çalışma ve Toplum*, S.4, (61-76).
- Hasting, J. S. Madrian, B.C. ve Skimmyhom, W.L. (2012)., “Financial Literacy, Financial Education and Economic Outcomes”, *National Bureau of Economic Research Çalışma Tebliği No. 18412*.
- Hathaway I. and Khatiwada S., (2008)., Do Financial Education Programs Work? *Federal Reserve Bank Of Cleveland Working Paper*, 08-03.
- İnneci, A., (2013), “Bireysel Emeklilik Sisteminde Yapılan Yeni Düzenlemeler ve Değerlendirilmesi” *Ç.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.22, S.1, (105-120).
- İzgi, B. B., (2008), “Türk Sosyal Güvenlik Sisteminde Son Gelişmeler”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, S.1, (85-107).
- Jang, I., (2019), “The Distributive Impact Of Private Pensions İn The Context Of The Institutional Designs Of Public Pension Systems Across OECD Countries”, *International Journal Of Social Welfare*, (152-166).
- Jappelli, T. ve Padula M., (2011), “Investment in Financial Literacy and Saving Decisions”, *Center for Studies in Economics and Finance Çalışma Tebliği No. 272*.
- Kalaycı, Ş., (2018), *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, Dinamik Akademi, Ankara.
- Kamakia, M. G., Mwangi, C. I, Mwangi, M., (2017), “Financial Literacy and Financial Wellbeing of Public Sector Employees: A Critical Literature Review”, *European Scientific Journal*, Vol.13, Issue.16, (233-249).

- Kara, S. ve Yıldız, Y., (2016), “Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi: 2012 Sonrası Yapılan Reformlar ve Beklentiler” *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, C.4, S.1, (23-45).
- Karabacak, S., (2012), “Finansal Okuryazarlık ve Kurumsal Yatırım”, *Kurumsal Yatırımcı Dergisi*, Türkiye Kurumsal Yatırımcı Yöneticileri Derneği, Temmuz-Eylül, (50-52).
- Katılım Emeklilik. <https://www.katilimemeklilik.com.tr/>, (19.03.2021).
- Kazan, H., (2016), *Bilimsel Araştırma Teknikleri*, Ders Notu, İstanbul.
- Kekeç, H. M., (2017), “Bireysel Emeklilik Sisteminin Türk Vergi Sistemi Açısından Analizi”, *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Gazi Akademi Genç Sosyal Bilimciler Sempozyumu 2017 Özel Sayısı, (175-191).
- Klapper, L. ve Lusardi, A., (2019), “Financial Literacy And Financial Resilience: Evidence From Around The World”, *Financial Management Association International*, (1-26).
- Kılıç, Y., Ata, H. A. ve Seyrek, H. İ. (2015). “Finansal Okuryazarlık: Üniversite Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma”. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 66, (148-150).
- Korkmaz, E., Akgeyik, T., Yılmaz, B. E., Oktayer, N., Susam, N. ve Şeker, M., (2007) “Sosyal Güvenlikte Yeni Yaklaşım: Bireysel Emeklilik”, İstanbul Ticaret Odası Yayınları, Yayın No: 2006-21. İstanbul.
- Lusardi, A. (2008). “Financial Literacy: An Essential Tool for Informed Consumer Choice?.” Dartmouth College, *Harvard Business School*, and NBER.
- Lusardi, A. ve Mitchell, O. S., (2014), “The Economic Importance of Financial Literacy: Theory and Evidence”, *Journal of Economic Literature*, Vol.52, Issue.1, (5-44).
- Mandell, L., (2006), “Financial Literacy: If It’s So Important, Why Isn’t It Improving?”. *Networks Financial Institute Çalışma Tebliği 2006-PB-08. 08.*
- Mason, C. L., ve Wilson, R., (2000), Conceptualising Financial Literacy. *Loughborough University*.

- OECD, (2005), *Improving Financial Literacy Analysis Of Issues And Policies Organisation*, OECD, Paris.
- OECD, (2005), *Recommendation on Principles and Good Practices for Financial Education and Awareness: Recommendation Of The Council*, July.
- OECD, (2008), OECD Journal: General Papers, Special Issue: Financial Education, Vol. 2008/3.
- OECD, (2013), Financial Literacy Framework, PISA 2012 Assessment and Analytical Framework: Mathematics, Reading, Science, Problem Solving and Financial Literacy. OECD Publishing, 44 – 164.
- Oktayer, N. ve Oktayer, A., (2007), “Özel Emeklilik Fonlarının Finansal Piyasaların Gelişimine Etkileri”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi, İ.İ.B.F. Dergisi*, C.9, S.2, (55-80).
- Orhan, M., (2015), “Bireysel Emeklilik Sistemi ve Genç Tüketicilerin Algı ve Tutumları Üzerine Bir Araştırma”, T.C. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bankacılık Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Organ, İ. ve Yavuz, E., (2017), “Sosyal Güvenlik Sistemi Açıklarının Analizi ve Ekonomi Üzerindeki Etkisi”, *Aydın İktisat Fakültesi Dergisi*, C.2, S.1, (105-123).
- Orton, L. (2007). *Financial literacy: Lessons from international experience*. Canadian Policy Research Networks, Incorporated.
- Özçam, M., (2006). *Sermaye Piyasası Kurulu Araştırma Raporu*. Erişim Tarihi: 27 Kasım 2019, <https://www.spk.gov.tr/SiteApps/Yayin/ArastirmaRaporlari>
- Özel, Ö. ve Yalçın, C., (2013), “Yurtiçi Tasarruflar ve Bireysel Emeklilik Sistemi: Türkiye’deki Uygulamaya İlişkin Bir Değerlendirme”, *TCMB Çalışma Tebliği 04*, (1-35).
- Özer, A. C. ve Gürel, H., (2014), “Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi Bilgi Düzeyi ve Bes’e Katılımda Devlet Katkısının Etkisi Üzerine Bir Araştırma”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.11, S.25, (159-166).

- Özer, Ö. ve Çınar, E., (2012), “Bir Vakıf Üniversitesi Akademik Personelinin Bireysel Emeklilik Sistemine Bakış Açısının Değerlendirilmesi”, *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.9, S.19, (75-88).
- Öztürk, E. ve Demir, Y., (2015), “Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi: Süleyman Demirel Üniversitesi Akademik Personel Üzerine Bir Uygulama”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Ekim, 2015.
- Pinera, J., (2008), “The Chilean Model”, *Economic Affairs*, Vol.18, Issue.1, (24-28).
- PRI (Policy Research Initiative) (2004), “PRI Project New Approaches for Addressing Poverty and Exclusion” *Financial Capability and Poverty Discussion Paper Social and Enterprise Development Innovations*, July.
- Remund, D. L., (2010), “Financial Literacy Explicated: The Case For A Clearer Definition In An Increasingly Complex Economy”, *The Journal of Consumer Affairs*, Vol.44 Issue.2, (276-295).
- Riitsalu, L. ve Poder, K., (2016), “A Glimpse Of The Complexity Of Factors That Influence Financial Literacy”, *International Journal of Consumer Studies*, (722-731).
- Riitsalu, L. and Poder, K., (2016), A Glimpse Of The Complexity Of Factors That Influence Financial Literacy, *International Journal of Consumer Studies*, ISSN 1470-6423.
- Resmî Gazete, 07.04.2001 Tarih ve 24366 Sayılı, 4632 Sayılı, “Bireysel Emeklilik Tasarruf ve Yatırım Sistemi Kanunu”.
- Resmî Gazete, 28.02.2002 Tarih ve 24681 Sayılı, “Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik”.
- Resmî Gazete, 09.11.2012 Tarih ve 28462 Sayılı, “Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelik”.
- Resmî Gazete, 17.12.2016 Tarih ve 29921 Sayılı, “Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”.
- Resmî Gazete, 27.12.2018 Tarih ve 30638 Sayılı, “Bireysel Emeklilik Sistemi Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik”.

- Sakınç, S. Ö., (2018), “Tasarrufları Değerlendirmede Finansal Okuryazarlığın Önemi ve Bir Uygulama”, *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.8, S.16, (536,556).
- Sariaslan, M., (2014), *Bireysel Emeklilik Sistemi ve Muhasebesi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Seyfullahoğulları, Ç. A., Özpek, H. B. ve Demirhan, B. (2017), “Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi ve Otomatik Katılımın Sisteme Katkıları Açısından Değerlendirilmesi”, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, Y.8, S.14, (105-131).
- Sezgin, S. ve Yıldırım, T., (2015), “Türkiye’ de Bireysel Emeklilik Sisteminin Etkinliği”, *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, C.10, S.2, (123-140).
- Şamiloğlu, F. Kahraman, E., ve Bağcı, H., “Finansal Okuryazarlık Araştırması: Erciyes Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Uygulama”, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, ICAFR 16 Özel Sayısı, (308-318).
- Şatoğlu, S. (2014), “Bireysel Yatırımcıları Koruma Aracı Olarak Finansal Okuryazarlık ve Türkiye Uygulaması”, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü Bankacılık Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Şen, M. ve Memiş, T., (2000), “Özel Emeklilik ve Türkiye İçin Sistem Önerisi”, *TÜGİAD Ekonomi Ödülleri*, İstanbul.
- Şen, M. ve Memiş, T., (2001), *Özel Emeklilik ve Türkiye İçin Sistem Önerisi*, Rota Yayınları, İstanbul.
- Taft, M. K. Hosein, Z. Z. Mehrizi, T. ve Abdoreza Roshan, A., (2013), “The Relation between Financial Literacy, Financial Wellbeing and Financial Concerns”, *International Journal of Business and Management*, Vol.8, Issue.11, (63-75).
- Takasbank. (20.01.2020). <https://www.takasbank.com.tr/tr>
- Tapia, W. (2008), "Description of Private Pension Systems", OECD Working Papers on Insurance and Private Pensions, No. 22, OECD publishing, OECD.
- T.C. Hazine ve Maliye Bakanlığı. (20.03.2021). *Ekonomi Reformu Tanıtım Kitapçığı*. <https://ms.hmb.gov.tr/uploads/2021/03/Ekonomik-Reformlar-Kitapcigi.pdf>

- T.C. Merkez Bankası. (06.12.2019). *Dünyada ve Türkiye’de Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim*. <https://www.tcmb.gov.tr>
- Temizel, F., (2010), *Mavi Yakalılarda Finansal Okuryazarlık*, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- Timur E., (2018), “Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Mersin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF)’nde Bir Araştırma”, *Sosyal Bilimler Dergisi*, C.5, S.19, (528-540).
- Topalhan, T., (2010), “Türkiye’de Altıncı Yılında Bireysel Emeklilik Sistemi ve Uygulama Sonuçları”, *Kamu-İş Dergisi*, C.11, S.2, (165-210).
- Tuncay, C., (2000), “Bireysel Emeklilik Rejimi Üzerine”, *Çimento İşveren Dergisi*, C.14, S.2, (3-32).
- Türker, H., (2011), “Bireysel Emeklilik Yatırım Fonlarının Sermaye Piyasalarına Etkileri”, T.C. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muhasebe ve Finansman Anabilim Dalı, İstanbul.
- Uyar, H. İ., (2011), “Bireysel Emeklilik Sistemi ile Ekonomik Göstergeler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” *Mali Çözüm Dergisi*, S.110, (71-93).
- Uyar, H. İ., (2011), “Türkiye’de Bireysel Emeklilik Sistemi ile Ekonomik Gelişmişlik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, T.C. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ekonometri Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Isparta.
- Vieira E. F. S., (2012), “What Do We Know About Financial Literacy? A Literature Review”, *Marmara Journal Of European Studies*, Vol.20, Issue.2, (23-38).
- Vitt, L. A., Anderson, C., Kent, J., Lyter, D. M., Siegenthaler, J. K., ve Ward, J. (2000). Personal finance and the rush to competence: Financial literacy education in the US. *Institute for Socio-Financial Studies Working Paper*, <http://www.isfs.org/documentspdfs/rep-finliteracy.pdf>.
- Yaman, O. ve Emir, M., (2012), “Bireysel Emeklilik Sisteminin Denetim ve Muhasebe Yapısı”, *Mali Çözüm Dergisi*, S.110, (55-70).

- Yaslıdağ, B., (2017), *Bireysel Emeklilik Sistemi ve Otomatik Katılım Bölümleri ile Sigortacılık: Sigorta Aracıları ve Sigorta İşlemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Yazıcı, S., (2015), “Bireysel Emeklilik Sitemi ve Türkiye Uygulaması”, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Yılmaz, V. ve Tuncay, M., (2012), “Finansal Liberalizasyonun Tasarruf ve Yatırım Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği”, *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, C.26, S.3-4, (345-363).
- Yüceer, V., (2010), “Bireysel Emeklilik Sistemi ve Türkiye’deki Bireysel Emeklilik Fonlarının Performanslarının Ölçülmesi”, T.C. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Zor, İ., (2008), “Özel Emeklilik Fonları: OECD Ülkeleri ve Türkiye Bağlamında Bir Değerlendirme”, *Reasürör Dergisi*, Ekim, S.70, (6-20).
- Widdowson, D. ve Hailwood, K., (2007), “Financial Literacy And Its Role In Promoting A Sound Financial System”, *Reserve Bank of New Zealand: Bulletin*, Vol.70, Issue.2, (37-47).
- Willis, L., E. (2008). Evidence and Ideology in Assessing the Effectiveness of Financial Literacy Education: *Faculty Scholarship*. 197(94): 1-20.

EK-1 ANKET FORMU

Değerli katılımcı,

Bu anket çalışması, üniversite öğrencilerinin *Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Bireysel Emeklilik Sistemi Tercihlerine Etkisinin Belirlenmesi* amacıyla hazırlanmıştır. Sorulara verilen cevaplar bilimsel araştırmalarla değerlendirilecektir. Araştırmanın geçerliliği açısından bütün soruların cevaplanması önem arz etmektedir. Lütfen seçenekler arasından size göre en doğru olanı işaretleyiniz.

Cevaplarınız kesinlikle gizli tutulacaktır.

Katılımınız için Teşekkür Ederiz.

Yüksek Lisans Öğrencisi Hüseyin YÖNTEM

Doç. Dr. Osman Kürşat ONAT

Cinsiyetiniz:	Kadın ()	Erkek ()
Yaşınız:	17-18 ()	19-20 ()
	21-22 ()	23-24 ()
	24 ve Üzeri ()	
Hangi Bölümde Okumaktasınız:	Bankacılık ve Finans () İktisat () İşletme () Maliye () Sağlık Yönetimi () Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi () Sosyal Hizmet ()	
Öğretim Türünüz:	Birinci Öğretim () İkinci Öğretim ()	
Sınıfınız:	1.Sınıf () 2.Sınıf () 3.Sınıf () 4.Sınıf ()	
Genel Not Ortalamanız Hangi Aralıktadır:	1,00'dan az () 1,01 - 2,00 () 2,01 - 3,00 () 3,01 - 4,00 ()	
Annenizin Eğitim Durumu Nedir:	İlkokul () Ortaokul () Lise () Lisans () Lisansüstü ()	

Babanızın Eğitim Durumu Nedir:	İlkokul () Ortaokul () Lise () Lisans () Lisansüstü ()
Aylık Kişisel Harcama Tutarınız Ne Kadardır:	250-500 TL () 501-750 TL () 751-1000 TL () 1001-1250 TL () 1251 TL ve Üzeri ()
Ülkemizde gelişen ekonomik ve finansal olayları hangi kaynaktan takip ediyorsunuz:	Televizyon () Dergi () Gazete () İnternet ()
Ülkemizde gelişen ekonomik ve finansal olayları ne kadar sıklıkla takip ediyorsunuz:	Her gün () Haftada birkaç kez () Ayda birkaç kez () Hiç ()

	Finansal Okuryazarlık Anket Soruları	Doğru	Yanlış	Bilmiyorum
1.	Enflasyon, fiyatların sürekli artışını ifade eder.			
2.	Türkiye’de şu an yıllık enflasyon %11-%12 aralığındadır.			
3.	Bir ons altın 33.10 gramdır.			
4.	Borsa İstanbul, Türkiye’deki menkul kıymetler borsasının adıdır.			
5.	Döviz kuru, ulusal paranın yabancı para birimi karşısındaki değerini gösterir.			
6.	Türkiye’de işsizlik oranı %10’un altındadır.			
7.	Bir malın fiyatı azaldığında talep edilen miktar artar.			
8.	Ürünlerin fiyatlarının artması alımı gücünü düşürmez.			
9.	Revalüasyon, ulusal para biriminin yabancı para birimleri karşısında değerinin azalmasıdır.			
10.	Türkiye IBAN’ ı 26 haneden oluşmaktadır.			
11.	Havale, iki farklı banka hesabı arasında yapılan para transferidir.			
12.	Uzun vadeli kredi kullanmak daha az faiz ödememizi sağlar.			
13.	SPK, düzenleyici ve denetleyici bir kamu kurumudur.			
14.	BDDK, para basma yetkisine sahiptir.			

15.	Bankaların yapmış oldukları işlemlerden dolayı aldıkları ücrete “komisyon” denir.			
16.	İnternet bankacılığı aracılığıyla kredi başvurusu yapılabilmektedir.			
17.	Para çekme makinelerinden (ATM) sadece belirli saatlerde para çekilebilir.			
18.	Türkiye Mevduat Sigorta Fonu (TMSF) tarafından mevduat hesapları için güvence altına alınan maksimum tutar 50.000 TL’dir.			
19.	Kredinin süresi ne kadar uzun olursa, aylık taksit tutarı o kadar az olur. Fakat, toplam faiz tutarı artar.			
20.	Çekin vadesi gelmeden erken tahsil edilmesine “çek kırdırma işlemi” denir.			
21.	Gelirlerin ve giderlerin eşit olduğu bütçe “denk bütçe” olarak adlandırılır.			
22.	Bilanço belirli bir tarihteki varlıkları, borçları ve öz sermayeyi gösterir.			
23.	Dönen varlıklar ve duran varlıklar sınıfı bilançonun “pasif” tarafında yer alır.			
24.	Nakit sıkıntısı çeken bir şirket kesinlikle zarar etmiştir.			
25.	Eğer bir bireyin öz sermaye hesabında 9.000 ₺ ve borç hesabında 8.000 ₺ varsa bu bireyin toplam varlığı 17.000₺’dir.			
26.	Öz sermaye hesapları işletme sahiplerinin veya ortaklarının işletmeye getirdikleri sermaye ile işletmede bıraktıkları kar paylarını göstermektedir.			
27.	Türkiye’de bütün ürünlerden %15 oranında KDV alınır.			
28.	Bir vergi yılı 1 Ocak’ta başlayıp 31 Aralık’ta sona erer.			
29.	Yüksek riskli bir finansal ürüne yatırım yapılması durumunda yüksek getiri elde etme olasılığı azalır.			
30.	Bir yatırımcı parasını çeşitli varlıklar arasında dağıtırsa zarar etme riski azalır.			
31.	Hisse senedinin getirisi faizdir.			
32.	Bir şirketin hisse senedini aldığınızda, o şirketin ortağı olursunuz.			
33.	Faiz oranları artarsa, tahvil fiyatları da artar.			
34.	Döviz, hisse senedi ve hazine bonosu yatırım araçlarıdır.			
35.	Bir menkul kıymetin belli bir tarihte belli bir fiyattan geri alım vaadiyle satma işlemine “repo” denir.			

	BİREYSEL EMEKLİLİK SİSTEMİNE YÖNELİK ANKET SORULARI	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1.	Genç yaşta olsam da birikim yapmanın gerekli olduğunu düşünüyorum.					
2.	Tasarruf yapmanın gerekli olduğuna inanıyorum.					
3.	Harcama yaparken dikkatli davranıyorum.					
4.	Sadece düzenli geliri olanlar tasarruf edebilir.					
5.	Tasarruf yapmak sadece para biriktirmektir.					
6.	Bireysel Emeklilik Sistemi tasarruf yapmanın etkili bir yoludur.					
7.	Gelecekte yatırım yapmak varlık edinebilmek (ev, araba almak vb.) için tasarruf yapmayı düşünebilirim.					
8.	Düzenli olarak az veya çok para biriktiren birisiyim.					
9.	Hayatımda herhangi bir şey almak için daha önce para biriktirdim.					
10.	Aldığım bursu veya ailemin gönderdiği paranın tamamını harcıyorum.					
11.	Bursum yatmadan önce veya ailem para göndermeden önce bütçe planlaması yapıyorum.					
12.	Daha önce Bireysel Emeklilik Sistemini (BES) duymuştum.					
13.	Bireysel Emeklilik Sistemi (BES), bireylerin prim ödeyerek para biriktirdikleri bir sistemdir.					
14.	BES çeşitli yatırım araçlarının yatırım yaptığından dolayı yatırım yapmayı sağlayarak tasarruf yapmayı kolaylaştırır.					
15.	Bireysel Emeklilik Sistemi'nin ikinci bir emeklilik imkânı olduğunu düşünüyorum.					
16.	Aylık prim yatırıldığı için BES ile tasarruf yapmak kolaylaşıyor.					
17.	Birikim yapabilmek için zorlayıcı bir neden olması gerekir.					
18.	BES'e verilen %25 devlet katkısı nedeniyle üye olmayı düşünüyorum.					
19.	BES sisteminde emekli olanlar ikinci emeklilik maaşı alabilir.					
20.	Alanımla ilgili dersleri aldıkça paranın önemini anlıyorum.					

21.	Alanımla ilgili dersler aldıkça birikimin önemini anlıyorum.					
22.	BES'in ülkedeki tasarrufa ve kalkınmaya faydalı olduğunu düşünüyorum.					
23.	Muhasebe, Finans ve Ekonomi dersleri aldıkça tasarrufun önemini anlıyorum.					
24.	Düzenli bir gelirim olduğunda BES'e üye olmayı düşünüyorum.					
25.	BES'e üye olmam için tasarruflarıma yüksek getiri sağlaması gerekli.					
26.	BES'e üye olmam için faizsiz yatırım araçlarından getiri sağlaması gerekli.					
27.	BES'i para biriktirmeyi kolaylaştırdığı için tercih edebilirim.					
28.	Yatırım aracının türü (faizli, faizsiz v.s.) BES tercihimini etkiler.					

29. Öğrenci olduğum sürece Primler aşağıdaki aralıklardan birinde olursa yatırım yapmayı düşünebilirim.

() 25-50 TL

() 51-100 TL

() 101-150 TL

() 151-200 TL

EK-2 ETİK KURUL İZİNİ

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu

ARAŞTIRMA PROJESİ DEĞERLENDİRME RAPORU

Toplantı Tarihi: 02.12.2020 Çarşamba

Toplantı No: 2020/12

Karar No: GO 2020/342

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Bankacılık ve Finans Ana Bilim Dalı Bankacılık ve Finans Yüksek Lisans programı Öğrencisi Hüseyin YÖNTEM' in Doç. Dr. Osman Kürşat ONAT danışmanlığında yürüteceği *"Finansal Okuryazarlığın Bireysel Emeklilik Sistemi Tercihlerine Etkisi: Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesinde Bir Araştırma"* başlıklı proje önerisi araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş olup etik açıdan uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Yakup YILDIRIM
(Başkan)

Prof. Dr. Ramazan ADANIR
(Başkan Yrd.)

Doç. Dr. Emrah ATAY

Doç. Dr. Sadık Yüksel SIVACI

Doç. Dr. Osman TUĞAY

Doç. Dr. Ahmet Buğra HAMŞIOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Yavuz KARAFİL

Dr. Öğr. Üyesi İftar GÜRBÜZ

Dr. Öğr. Üyesi Sibel ŞENTÜRK
(Raportör)

Dr. Öğr. Üyesi Elçin EFTELİ

Dr. Öğr. Üyesi Arife ÜNAL SÜNGÜ

Dr. Öğr. Üyesi Süleyman Ertan TAĞMAN

Dr. Öğr. Üyesi Sema ÖZMERT ERGİN

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu 15100-BURDUR
Telefon: 0-248-213 1029-1032 / Faks: 0-248-213 1028

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler :

Adı ve Soyadı : Hüseyin YÖNTEM

Medeni Hali : Bekar

Eğitim Durumu :

Lisans Öğrenimi :2014-2018 Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi-İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi-Bankacılık ve Finans

Yüksek Lisans Öğrenimi : 2018-2021 Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü-Bankacılık ve Finans Anabilim Dalı

Yabancı Dil ve Düzeyi : İngilizce

İş Deneyimi :

Bilimsel Yayınlar ve Çalışmalar :